

მოასირ სკლიარი

კავკას
ლეოპარდები

მოასირ სკლიარი

კაფკას ლეოპარდები

Moacyr Scliar

OS LEOPARDOS DE KAFKA

ინგლისურიდან თარგმნა ზაზა ჭილაძემ

გარეკანზე: ალექსანდრ ონიშენკოს „სახურავები“ (ფრაგმენტი)

MINISTÉRIO DA CULTURA
Fundação BIBLIOTECA NACIONAL

Obra Publicada com o apoio do Ministério da Cultura do Brasil/Fundação Biblioteca Nacional

წიგნი გამოცემულია ბრაზილიის კულტურის სამინისტროსა და ეროვნული ბიბლიოთეკის მხარდაჭერით.

© The Estate of Moacyr Scliar. First publication, 2000

by arrangement with Literarische Agentur Mertin inh. Nicole Witt e.K.,
Frankfurt am Main, Germany

All rights reserved.

© გამომცემლობა „დიოგენე“, 2018

ყველა უფლება დაცულია.

ISBN 978-9941-11-620-9

www.diogene.ge

საიდუმლო კატაკი 125/65

პოლიციის უფროსს

თქვენო აღმატებულება,

მოგახსენებთ, რომ 1965 წლის 24-25 ნოემბრის ღამით, პორტუ-ალეგრის ერთ-ერთ მთავარ ქუჩაზე, ჩვენ მიერ დაკავებულ იქნა ეჭვმიტანილი უაიმი კანტაროვიჩი, რომლის კოდური სახელია „ნესვა“. ხსენებული ეჭვმიტანილი ანტისახელმწიფოებრივი საქმიანობითაა ცნობილი ქალაქის საუნივერსიტეტო წრეებში და ბოლო ორი თვის განმავლობაში ჩვენი აგენტების მეთვალყურეობის ქვეშ იმყოფებოდა. დაახლოებით საღამოს ცხრა საათზე უაიმი კანტაროვიჩი (კოდური სახელი „ნესვა“) ფეხით გაემართა თავისი მეგობარი ქალის, ბეატრის გონსალვესის საცხოვრებელი ბინისაკენ. ამავე მისამართზე, სადაც, სავარაუდოდ, საიდუმლო შეკრება იმართებოდა, ცალ-ცალკე თუ წყვილ-წყვილად, ასევე მივიდა ექვსი სხვა ეჭვმიტანილიც, ანუ შეკრებაზე ჯამში რვა ადამიანი მოიყარა თავი. ღამის თორმეტის ნახევარზე ეჭვმიტანილები ბინიდან გამოვიდნენ და იქვე იქნენ დაკავებული აგენტ რობერვალის მიერ. შვიდმა ეჭვმიტანილმა, მათ შორის ბეატრის გონსალვესმა, გაქცევა მოახერხა, თუმცა ეჭვმიტანილმა უაიმი კანტაროვიჩმა (კოდური სახელი „ნესვა“), რომელიც ცალი ფეხით კოჭლია, გაქცევა ვერ შეძლო და ადგილზე იქნა დაკავებული. ამის შემდეგ ის საგანგებო ოპერაციების განყოფილებაში გადაიყვანეს დაკითხვის მიზნით. დაკითხვისას საჭირო გახდა ელექტროშოკის გამოყენება, მაგრამ

ამ პროცედურის ბოლომდე მიყვანა ორი მიზეზის გამო ვერ მოხერხდა: 1) ეჭვმიტანილმა უაიმი კანტაროვიჩმა (კოდური სახელი „ნესვა“) რამდენჯერმე დაკარგა გონება და 2) ამ ხნის განმავლობაში ასევე რამდენჯერმე დაეცა ძაბვა. შესაბამისად, დაკითხვა გადაიდო. ეჭვმიტანილი უაიმი კანტაროვიჩი (კოდური სახელი „ნესვა“) ჯიუტად იმეორებდა, რომ შეკრების მიზანი მხოლოდ მატეს დალევა და ლიტერატურაზე საუბარი იყო. ბინაში მართლაც იქნა აღმოჩენილი სასმისი ჯერაც თბილი მატეთი და ასევე რამდენიმე ნიგნიც, რაც, ცხადია, სრულებით ვერ აბათილებს ზემოთ ხსენებული შეკრების მავნებლურ და ანტისახელმწიფოებრივ მიზანს. ეჭვმიტანილ უაიმი კანტაროვიჩს (კოდური სახელი „ნესვა“) ჩაუტარდა პირადი ჩხრეკა და მისი ჯიბეებიდან ამოღებული იქნა: 1) ცოტაოდენი ქალაქის ფული და ხურდა; 2) ჭუჭყიანი, დაჭმუჭნული ცხვირსახოცი; 3) ფანქრის ნალევი; 4) ორი აბი ასპირინი; 5) საგულდაგულოდ გაკეცილი ქალაქი, რომელზეც გერმანულად იყო ნაბეჭდი შემდეგი სიტყვები:

Leoparden im Tempel

Leoparden brechen in den Tempel ein und saufen die Opferkrüge leer; das wiederholt sich immer wieder; schliesslich kann man es vorausschätzen, und es wird ein Teil der Zeremonie.

ამ სიტყვებს გერმანულადვე აწერს ხელს ვილაც *Franz Kafka*.

გაყვითლებული ფურცელი საკმაოდ ძველი ჩანს. თუმცა, ჩვენი ღრმა რწმენით, ეს მაინც თვალთმაქცობა უნდა იყოს – საქმე გვაქვს, სავარაუდოდ, დაშიფრულ შეტყობინებასთან. ვითარებაში საბოლოოდ გასარკვევად, ველოდებით ამ ტექსტის პორტუგალიურად თარგმნას, რაც უკვე მიმდინარეობს კიდევ დაჩქარებული ნუსით. ხსენებული თარგმანის მიღებისთანავე, უკვე მის საფუძველზე გავაგრძელებთ ეჭვმიტანილი უაიმი კანტაროვიჩის (კოდური სახელი „ნესვა“) საქმის ძიებას – ამჯერად საერთაშორისო მავნებლური დაჯგუფებების ქსელთან მისივე კავშირების გამოსავლენად.

1964 წლის შეიარაღებული გადატრიალების შემდეგ ბრაზილიაში მოქმედი საიდუმლო სამსახურების არქივები ბოლოს და ბოლოს გაიხსნა და სამზეოზე არაერთი საბუთი გამოვიდა, მათ შორის, ეს საიდუმლო პატაკიც, რომლის ასლსაც დღემდე ვინახავ.

ჟაიმი კანტაროვიჩი, ვისაც ერთმა რიოელმა მეგობარმა „ნესვა“ შეარქვა, ბიძაშვილად მერგებოდა. ახლო ურთიერთობა არასოდეს მქონია, თუმცა ყოველთვის მომწონდა და დიდ პატივსაც ვცემდი. რაც შეეხება პატაკს, ის იმ უცნაურ ამბავს უკავშირდება, რომელშიც გარეული იყვნენ: თავად ჟაიმი, ბაბუაჩვენის ძმა ბენიამინ კანტაროვიჩი და... ფრანც კაფკა.

მოდის, ჯერ ბენიამინი ვახსენოთ, რომლის ფოტოსაც ზუსტად ახლა ვათვალისწინებ ჩემ წინ გადაშლილ საოჯახო ალბომში. სხვათა შორის, იგივე, უკვე გვარიანად გადახუნებული ფოტოა მისი საფლავის ქვაზეც, ებრაელების ძველ სასაფლაოზე. მაშინვე თვალში გეცემა, როგორი შეშინებული იმზირება – ცხოვრებაშიც სულ ასეთი გამომეტყველება ჰქონდა ხოლმე. ყველანი თავუნას ეძახდნენ (ოღონდ ეს ჩვეულებრივი თიკუნი იყო და არა კოდური სახელი): პატარა შავი თვალეები და მარაოსავით ყურები მართლა გაშინაურებულ წრუნუნას ამსგავსებდა; თუმცა არა იმ მხიარულ თავგებს, საბავშვო წიგნებში რომ ხატავენ ხოლმე – პირიქით, მუდამ მოწყენილ, მარტოსულ თავს, სოროდან ცხვირის გამოყოფა რომ ვერ გაუბედავს. ძმისგან განსხვავებით, ვინც დაოჯახდა და ოთხი შვილიც გაზარდა, ბენიამინს ცოლი არასოდეს მოუყვანია. იმასაც კი ვფიქრობ, ალბათ მეგობარი ქალიც არასოდეს ჰყოლია-მეთქი. ქალებთან მისი ურთიერთობაც, შესაძლოა, მხოლოდ ვოლუნტარიოს და პატრიას ქუჩის მეძავებთან სტუმრობებით შემოიფარგლებოდა. ისინი კარგად იცნობდნენ და შეღავათიან ფასადაც ემსახურებოდნენ. შეძლებული კაცი ნამდვილად არ ეთქმოდა თავუნას, არადა,

მშვენიერი თერძი იყო, ამ საქმით ბლომად ფულიც შეეძლო ემოვა, მაგრამ ასე არ მოხდა. ჯერ ერთი, მის ხელობას თანდათან ყავლი გაუვიდა და ხალხმაც ხელით შეკერილ სამოსს ნელ-ნელა სამკერვლო ფაბრიკებში დამზადებული ამჯობინა; რაც დრო გადიოდა, ბაბუაჩემის ძმასაც სულ უფრო და უფრო აკლდებოდა მუშტარი, მათ შორის, პორტუ-ალეგრიში ცნობილი ხალხი: ჟურნალისტები, პოლიტიკოსები, ფეხბურთელები, პოლიციის მაღალჩინოსნები... ეგეც არ იყოს, ასაკის მატებასთან ერთად, თავუნამ ტანსაცმლის კერვასთან დაკავშირებით ახალ-ახალი უცნაური თეორიები აიკვირებოდა. ასე მაგალითად, გაიძახოდა, მარცხენა სახელო მარჯვენაზე მოკლე უნდა იყოსო („ასე ადამიანი უფრო იოლად დახედავს მაჯის საათს“) და პიჯაკებსაც ამ მოსაზრების შესაბამის თარგზე ჭრიდა, რაც, თავის მხრივ, აშკარად საგონებელში აგდებდა და უკმაყოფილოს ტოვებდა მისი მუშტრების უმეტესობას.

ის კი საყვედურებს ყურადღებას არ აქცევდა და თავისას აგრძელებდა: დროს თუ ფეხი არ აუნყვე, ისე წინსვლა და განვითარება გამორიცხულიაო, გაიძახოდა. თავუნას ნათქვამში კაცი უთუოდ გაიგონებდა მისივე მემარცხენე ტროცკისტული წარსულის გამოძახილს. თუმცა მას უკვე დიდი ხნის წინ გაქრობოდა ინტერესი იმგვარი პარტიული პოლიტიკის მიმართ, რაზეც ყოველდღიურად გაჰყვიროდნენ გაზეთების სათაურები. ჩვენში დარჩეს, თითქმის საერთოდ ყველაფერზე ჩაექნია ხელი. დილით თავის მომცრო სამკერვალოში მიდიოდა, მთელ დღეს იქ ატარებდა და მერე ისევ უკან ბრუნდებოდა, თითქმის უავეჯო, წიგნებით გამოვსებულ ბინაში. თავუნას კითხვა უყვარდა და ნებისმიერ საკითხავს ეტანებოდა, მხატვრული ლიტერატურა იქნებოდა თუ ფილოსოფიური თხზულებები. მთელი მისი ცხოვრებაც ამით შემოიფარგლებოდა – კერვითა და კითხვით. არც წვეულებებზე დაიარებოდა, არც კონოში, არც თეატრში, ტელევიზორსაც კი არ უყურებდა. მისი აზრით, იქ სისულელის მეტს ვერაფერს წააწყდებოდი. ცხოვრების ამგვარი წესი ძალიან აშფოთებდა თავუნას ძმასა და რძალს. იმათ უნდოდათ, მეტად გამოსულიყო ხალხში, ვინმე გაეცნო, მეგობრები

გაეჩინა, დაქორწინებულიყო – აბა, ოჯახის შექმნაზე მნიშვნელოვანი რა შეიძლება ყოფილიყო ადამიანისთვის?! მართალია, თავუნა მიმზიდველი გარეგნობით ვერ დაიკვეხნიდა და ასაკის მატებასთან ერთად, ცხოვრების თანამგზავრის პოვნა მისთვის უფრო და უფრო საძნელო საქმე ხდებოდა, მაგრამ ვინ იცის, ვინმე განაფულ მაჭანკალს ეგებ რიგიანი ქალი გაეცნო მისთვის, თუნდაც შინაბერა, რაც, ალბათ, საუკეთესო არჩევანიც კი იქნებოდა. მაგრამ თავუნას დაოჯახების არანაირი სურვილი არ გააჩნდა. უკვე მისჩვეოდა და შეგნებულადაც ებლაუჭებოდა ყოველდღიურ ერთფეროვან ყოფას, რაზეც საკუთარი სურვილით უარის თქმას არ აპირებდა. როცა 65 წელი შეუსრულდა, ჩემმა უფროსმა ძმამ გადაწყვიტა, მისთვის საზეიმო წვეულება გაემართა და მოულოდნელად გაეხარებინა. რამდენიმე დღე ვემზადებოდით საამისოდ. აქამდე მახსოვს, რა სავალალოდ დასრულდა ის საღამო. მის ბინაში შევიკრიბეთ ყველანი, თავუნას ძმისშვილები და ძმისშვილიშვილები; თავზე მიკი-მაუსის გამოსახულებიანი ქუდეები გვეხურა და ტრანსპარანტიც მზად გვექონდა: „დაბადების დღეს გილოცავთ, თავუნა!“ დაახლოებით საღამოს რვა საათზე კარი გაიღო და მასპინძელიც შემოვიდა. მისმა რეაქციამ მართლა გაგვაოგნა. თავიდან ძალიან შეეშინდა, იფიქრა, მძარცველები არიანო; მერე, როცა მიხვდა, რაც ჩაგვეფიქრებინა, გაცოფდა და ყვირილიც მორთო: რას ბედავთ თქვე მამაძაღლებო, თქვენი თავი ვინ გგონიათ? როგორც იქნა, დავამშვიდეთ, თუმცა ვერაფრით დავიყოლიეთ, საღამო რესტორანში გაგვეგრძელებინა, როგორც ეს წინასწარ გვექონდა დაგეგმილი. რა მაქვს საზეიმო, ვინ ვაგდივარ და რა გამიკეთებია ამ ცხოვრებაშიო, – ბუზღუნებდა თავუნა.

არადა, ასეთი მოსაწყენი არსებობის მიუხედავად, ცხოვრებაში ერთი განსაკუთრებული თავგადასავალი მაინც გადახდენოდა, რომელიც სიჭაბუკის დროიდან სამუდამოდ ჩარჩენოდა ხსოვნაში და რომლის კვანძიც უცნაურად გაიხსნა მისი ცხოვრების მიწურულს. თავუნა ამ ამბის შესახებ ბევრს მიყვებოდა, უკვე მოხუცთა თავშესაფარში დაბინავებული, სადაც (იმხანად ჯერ მხოლოდ დამ-

წყები ექიმი) მეც ვმუშაობდი და შეძლებისდაგვარად არ ვაკლებდი ზრუნვასა და ყურადღებას. კარგა ხნის წინანდელი ამბავია, მაგრამ ყველაფერი დღემდე მშვენივრად მახსოვს.

კანტაროვიჩების ოჯახი წარმოშობით ბესარაბიიდან იყო – მხარედან, რომელსაც მუდმივად ეცილებოდა ერთმანეთს რუსეთი და რუმინეთი. ოდესიდან ოთხმოციოდე კილომეტრით დაშორებულ პატარა სოფელ ჩერნოვიცკში ცხოვრობდნენ. ეს ღარიბი ებრაული სოფელი დიდად არაფრით განსხვავდებოდა აღმოსავლეთ ევროპის სხვა მისნაირი დასახლებებისაგან. შეშინებული მოსახლეობა ერთთავად პოგრომებს, საყოველთაო ხოცვა-ჟლეტას მოელოდა გულგახეთქილი. ებრაელები ხომ ნებისმიერი საქვეყნო გასაჭირსას განტევების ვაცებად მოიაზრებოდნენ, მეფის რუსეთს კი იმხანად გასაჭირი მართლა არ აკლდა.

ჩემი დიდი ბაბუაც, ანუ თავუნას მამა, თერძი იყო. ხელობა არ დაეწუნებოდა, მაგრამ ოჯახის რჩენა მაინც უჭირდა – რამდენიმე შეძლებული რუსი მუშტარი რომ არა, ვინ იცის, საერთოდ როგორ გაიტანდნენ თავს. ამის მიუხედავად, იმედოვნებდა, ეგებ ჩემმა შვილებმა უფრო სარფიან საქმეს მოკიდონ ხელიო. ასე მაგალითად, დარწმუნებული გახლდათ, რომ ბენიამინისგან საუკეთესო რაბინი დადგებოდა. მამის ამგვარი სურვილი გონივრულ მოსაზრებებს ემყარებოდა – რაბინებს ყველა პატივს სცემდა და მათ, თვით ძნელბედობის ჟამსაც კი, ყოველთვის მოეძვევებოდათ სარჩო. ამ სურვილს ისიც უმაგრებდა საფუძველს, რომ თავად ბიჭს კითხვა უყვარდა და ჭკუა-გონებაც არ აკლდა. უბრალოდ, სათანადო სასულიერო განათლებაც უნდა მიეღო და ეგ იქნებოდა.

მაგრამ ბენიამინს რაბინობა არ სურდა. შეიძლება, ოდესღაც თვითონაც ეფიქრა ამაზე, მაგრამ როცა ნახა, რა დაბეჯითებით უბიძგებდა აქეთკენ მამამისი, წამსვე აჯანყდა და შეთავაზებულ გეგმაზე სასტიკი უარი განაცხადა. თავუნა იმთავითვე მემამბოხე გახლდათ, ყველას ებრძოდა და ექიშპებოდა: მშობლებს, მეზობლებს, დიდსა თუ პატარას. არავის წინაშე არ იხევდა უკან. ამას ჯვანიც რომ მოსდევდეს, მაშინ რაღას იზამდაო, – ამოიხვნეშებდა ხოლმე დედა-

მისი, რომელსაც ვერაფრით მოეხერხებინა შვილის ჭკუაზე მოყვანა. თავუნას მემამბოხეობამ, საბოლოოდ, გამოკვეთილი სამიზნეც იპოვა, მას მერე, რაც გააცნობიერა, რა დაჩაგრულ მდგომარეობაში იმყოფებოდნენ ებრაელები – თუმცა მარტო ისინი კი არა, მოსახლეობის ბევრი სხვა ჯგუფიც. 1916 წელს რუსეთს შიგნიდან გლეჯდა სოციალური, პოლიტიკური თუ ეთნიკური დაპირისპირებები. ქვეყანაში გამეფებული სილატაკე და ჩაგვრა სრულიად გაუსაძლისი ხდებოდა. გაიძახოდნენ, რევოლუცია მხოლოდ დროის ამბავია, სადაცაა, კომუნისტები ჩაიგდებენ ხელში ძალაუფლებასო. ეს ცნობები ჩერნოვიცკამდე დაგვიანებით კი აღწევდა, მაგრამ მერე სათანადო გამოძახილსაც პოულობდა. სოფლის ახალგაზრდა იდეალისტების ერთმა ჯგუფმა ფარულად შეკრება და მარქსისა და ენგელსის ნაშრომების განხილვა დაიწყო. ჯგუფის მოთავე ყასბის შვილი იოსი გახდა. თავუნა მისი უახლოესი მეგობარი იყო, უფრო მეტიც, ლამის ეთაყვანებოდა იოსის. ეს მაღალი, წარმოსადეგი, გრუზათმიანი, შავად თვალდაკვესილი ყმანვილკაცი თავუნასთვის ყველაფერში მისაბად მაგალითად იქცა. სულგანაბული უსმენდა და ხარბად ყლაპავდა იმის ნათქვამ თითოეულ სიტყვას. იოსი კი უკეთეს სამყაროზე ლაპარაკობდა, ისეთზე, სადაც არც სიღარიბე იქნებოდა და არც სიმდიდრე, არც მჩაგვრელები და არც ჩაგრულები. ამ სამყაროში სამართლიანობა და მშვიდობა დაისადგურებდა, აღარავინ აღარავის შეავინროებდა და ებრაელებიც ყველა სხვას გაუთანაბრდებოდნენ. სწორედ იოსიმ აჩუქა თავუნას მეცხრამეტე დაბადების დღეზე იდიშზე თარგმნილი „კომუნისტური მანიფესტი“. რად უნდა ზედმეტი ლაპარაკი იმას, რომ ეს წიგნი ბენიამინისთვის ზუსტად იმადვე იქცა, რასაც თორა წარმოადგენს ღრმად მორწმუნე ებრაელისათვის. ყოველდღიურად კითხულობდა. უკვე შეეძლო ზეპირადაც ეთქვა მთელი მონაკვეთები. ასეც იქცეოდა, თანაც საჯარო თავშეყრის ადგილებში – ბაზარი იქნებოდა თუ სინაგოგა. თავგამოდებით იცავდა იმ აზრს, რომ სოციალური წინსვლის ერთადერთი გზა კლასობრივი ბრძოლაა. სისხლი უნდა დაიღვაროს, რათა ამქვეყნად საყოველთაო სამართლიანობამ გაიმარჯვოსო, გაიძახოდა. მისი ამგვარი თავგამო-

დება ვილაც-ვილაცებს ახალისებდა, ოღონდ არა – მამამისს. ხელ-
მოკლე თერძს რევოლუციის წარმოდგენაც კი ზარავდა. თუ ღმერთი
გნამს, ასე ნუ ლაპარაკობ, ჟანდარმებმა რომ გაიგონ შენი ნათქვამი,
გტაცებენ ხელს და ციმბირი უკან დაგრჩებაო, ეუბნებოდა შვილს.
აი, რიკვას კი, თაგუნას დედას – უფრო გაბედულ, ოღონდ თან ყვე-
ლაფრის მიმართ იჭვნეულად განწყობილ ქალს – ვაჟიშვილის აღ-
ტყინება გულთან ახლოს არასოდეს მიუტანია. ენა კი აქვს წაგდე-
ბული, ოღონდ სულ ტყუილად იქაფებსო, ამბობდა. მისი აზრით,
თაგუნას სისხლიან რევოლუციაში ჩაბმა კი არა, ბუზის მოკვლაც არ
შეეძლო, რასაც, სხვათა შორის, სულ არ ნაღვლობდა, რადგან არც
მას უნდოდა, ვაჟიშვილს რამე შარში გაეყო თავი.

იოსი და მისი ჯგუფი არც ერთ პოლიტიკურ პარტიას არ მიეკუთ-
ვნებოდა, რაც თავისთავად გასაკვირიც არ ჩანდა იმის გათვალის-
წინებით, რა მიყრუებულ სოფელშიც ცხოვრობდნენ. ეს ამბავი მარ-
თლაც იოლად ასახსნელი იყო, თუმცა თან მრავალი თვალსაზრისით
– გულსატკენიც. იოსის ძალიან უნდოდა, როგორმე კომუნისტებს
დაკავშირებოდა; უნდოდა, საკუთარი ჯგუფი ამ პარტიის ქმედითუ-
ნარიან უჯრედად გადაექცია და თავფეხიანად გადაშვებულყო იმ
რევოლუციის საქმეში, რომელსაც, მისი ღრმა რწმენით, სადაც იყო,
უნდა ეფეთქა. შთაგონების წყაროდ კი ტროცკი ესახებოდა.

იოსიმ ყველაფერი იცოდა ტროცკის შესახებ. იცოდა, რომ მი-
სი ნამდვილი სახელი ლევ დავიდოვიჩ ბრონშტეინი იყო; განათლე-
ბა ოდესაში, ანუ იქვე, შორიახლოს მიელო; იმხანად უკვე ლენინის
მარჯვენა ხელად მიიჩნეოდა; წერდა წიგნებს და სტატიებს. იოსის
ტროცკი არასოდეს ენახა, რადგან ეს უკანასკნელი უკვე მრავა-
ლი წელია, ემიგრაციაში იმყოფებოდა, მაგრამ მასთან შეხვედრაზე
განუწყვეტლივ ოცნებობდა. ეგ კი არა, სულ იმას ფიქრობდა, რო-
გორ გახდებოდა ამ დიდი ბელადის თანამებრძოლი. მის ოცნებებს
თაგუნაც იზიარებდა. დიახ, მასაც უნდოდა, კომუნისტი გამხდა-
რიყო, მასაც სურდა, ტროცკის მხარდამხარ ებრძოლა იმ გადამ-
წყვეტ ბრძოლაში, რომელიც „ინტერნაციონალში“, კომუნისტების
ამ ჰიმნში იხსენიებოდა (მათ მხოლოდ ჰიმნის სიტყვები იცოდნენ

და რამდენადაც ნამღერი არასოდეს მოესმინათ, მელოდიასაც თავიანთებურად წარმოდგენილს უსადაგებდნენ ხოლმე) – ბრძოლაში, რომელსაც კაცობრიობის ბედი უნდა გადაეწყვიტა. მაშინ ტროცკი ლამის უკვე ცოცხალ ლეგენდად იყო ქცეული, თვით მიყრუებულ ჩერნოვიცკშიც კი. ყველამ იცოდა, რომ ის რევოლუციას ედგა სათავეში და ხელისუფლების დამხობას ისახავდა მიზნად. ოღონდ, თუკი ზოგს ეს შიშის ზარს სცემდა, სხვებისთვის მიმზიდველადაც კი ჩანდა (თუ ამ რევოლუციის ამბავმა გაამართლა, ტროცკი ძალიან გამდიდრდებაო). მაგრამ თავუნას ფული და სიმდიდრე საერთოდ არ აღელვებდა, მისთვის მთავარი სრული და საყოველთაო რევოლუცია გახლდათ, სამყაროს ძირფესვიანად შეცვლა; ხოლო ამ საქმეში უთუოდ მონინავეთა რიგებში უნდა მდგარიყო თვითონაც. ნაოცნებარს იოსის უზიარებდა ხოლმე, ის კი რატომღაც საეჭვო თავშეკავებით ისმენდა მეგობრის წრფელ აზრებს. ხანდახან ეტყოდა, არა მგონია, ჯერ საამისოდ ბოლომდე მომწიფებული იყო. მომწიფებული? ნეტავ რას გულისხმობდა იოსი? თავად თავუნას მიაჩნდა, რომ რევოლუციურ საქმიანობაში ჩასაბმელად არც ასაკი უშლიდა ხელს და არც რამე სხვა. მართლაც, სადაც იყო, მეფის ჯარში განვევის დროც მოუვიდოდა, რისი წარმოდგენაც კი ზარავდა. ერჩია, მომკვდარიყო, ვიდრე მჩაგვრელთა ხელში ბრმა იარაღად ქცეულიყო. სწორედ ამის ახსნას ცდილობდა იოსისთვის, ის კი ეუბნებოდა: სიტყვები, სიტყვები, ლაპარაკით არაფერი გამოვა, უნდა იმოქმედო, ამხანაგოო.

– როგორ ვიმოქმედო? – ეკითხებოდა თავუნა.

– გამოჩნდება, – ფიქრიანად პასუხობდა იოსი.

მერე, ერთ დღესაც, იოსი სადღაც გაქრა. უბრალოდ აორთქლდა, ისე, რომ არავისთვის არაფერი უთქვამს. მისი მშობლები დაფეთდნენ. სოფელმაც არ იცოდა, რა ეფიქრა. შიშობდნენ, ვაითუ ყაჩაღებმა მოიტაცეს და მოკლეს კიდევცო, მით უმეტეს, რომ მსგავსი რამ ხშირად ხდებოდა იმ არეულ დროში. რაც შეეხება თავუნას, დარწმუნებული იყო, იოსის საიდუმლოებით მოცული გაუჩინარება უთუოდ რევოლუციასთან იქნება დაკავშირებულიო.

მართალიც აღმოჩნდა. იოსი ორი კვირის შემდეგ დაბრუნდა. მშობლებს თვალში ნაცარი შეაყარა, ვითომ ვიღაც მეგობრებს დაეპატიუებინათ სხვა სოფელში, მაგრამ როცა თავუნა ჩააცივდა და აღარ მოეშვა, სიმართლე მითხარიო, იმანაც ველარ მოითმინა, თვალბაელვარებულმა და მღელვარებისგან ხმაათროლებულმა აღიარა, ტროცკისთან ვიყავიო!

თავიდან თავუნა სახტად დარჩა, მერე გაოგნება ეჭვიანობამ – ყოვლისმომცველმა, უსაზღვრო ეჭვიანობამ შეცვალა, რამაც ბოლოს ისე დაადარდიანა, ყველაფერი სახეზე დაენერა. გულნატკენი უსმენდა მეგობრის ნაამბობს, მის მართლაც გასაოცარ ოდისეას. იოსის ყველაფერი თვითონ დაეგეგმა, ისე, რომ კრინტიც არავისთან დაეძრა. ტროცკის სანახავად პარიზში გამგზავრებულიყო, სწორედ პარიზში, სინათლის ქალაქში – იქ, სადაც 1789 წლის რევოლუცია მომხდარიყო და სხვა უამრავი დიადი ბრძოლაც გამართულიყო. მოკლედ, პირდაპირ ევროპის ინტელექტუალური ცხოვრების გულისგულისკენ აელო გეზი. ქვეყნიდან დევნილი და არაერთი სახელმწიფოს საიდუმლო სამსახურის მუდმივი მეთვალყურეობის ქვეშ მყოფი ტროცკიც სწორედ იქ გამგზავრებულიყო პარტიულ ამხანაგებთან შესახვედრად. ეს რომ შეიტყო, იოსი დაუყოვნებლივ ოდესაში ჩავიდა, იქ მოგონილი გვარ-სახელით როგორღაც ააღწია მარსელისაკენ მიმავალ გემზე და მარსელიდან უკვე მატარებლით გააგრძელა გზა პარიზამდე. ბოლოს, ვიღაც ნათესავის დახმარებით, როგორღაც მოახერხა ტროცკის მოძებნა, რომელმაც ის თავის დროებით სამყოფელში მიიღო – პარიზის გარეუბანში მდებარე პატარა სახლში. გრძნობამორეულმა იოსიმ დაუფარავად გაუზიარა მეგობარს, რა შთაბეჭდილებაც მოეხდინა მასზე ტროცკის: ტანმორჩილი, ხმელ-ხმელი კაცი ყოფილა, ფაფარივით თმა ჰქონია, მოკლედ შეკრეჭილი, ნამახული ნვერი და სულში ჩამწვდომი მზერა...

– მკითხა, რა გინდაო? მეც პირდაპირ ვუთხარი, ამხანაგო ტროცკი, მე თქვენ გეთაყვანებით, თქვენი დაწერილი ყველაფერი წაკითხული მაქვს, მინდა, კომუნისტი გავხდე და თქვენ მხარდამხარ ვიბრძოლო-მეთქი.

- იმან რაო?

- თავიდან ჩუმად მისმენდა. რამდენიმე წუთი ხმა არ ამოუ-
ღია, კრინტიც არ დაუძრავს. მერე უცებ ძალიან უცნაური რამე
მითხრა, მკითხა, რაბინი რატომ არ გახდიო? ვისაც კითხვა უყვარს
და გული სწავლა-განათლებისკენ მიუწევს, ეგ იმათთვის ყველაზე
შესაფერისი საქმეაო.

- რაო? - მთლად დაიბნა თავუნა. რანაირად შეიძლებოდა, დიდ
რევოლუციონერს იოსისტვის რაბინობა ერჩია?

იოსიმ შემწყნარებლურად ჩაიღიმა.

- სინამდვილეში მცდიდა, ამონებდა, რამდენად მზად ვარ,
ერთგულად ვემსახურო რევოლუციის საქმეს. მეც თავი არ შევირ-
ცხვინე: ვუთხარი, რელიგია მასების ბანგია, მე კი მთელი გულით
მინდა, ადამიანთა გათავისუფლების საქმეს ვემსახურო, სოცია-
ლისტურ რევოლუციას, რომელსაც თქვენ და ლენინი ამზადებთ-
მეთქი. პასუხით ნასიამოვნები დარჩა, მაგრამ მითხრა, ლაპარაკი
საკმარისი არ არის, რევოლუციურმა საქმეებმა უნდა გამოაჩინოს,
რისი შემძლეც ხარო. მეც ეგ მინდა-მეთქი, ვუთხარი, რამე დამავა-
ლეთ, ამხანაგო ტროცკი, და სიცოცხლის ფასადაც რომ დამიჯდეს,
დავალებას პირნათლად შევასრულებ-მეთქი!

იოსი ცოტა ხნით დადუმდა, მერე თავუნასკენ მიაბრუნა სახე.
თვალზე ცრემლი უბრწყინავდა.

- მომცა კიდეც დავალება, ბენიამინ. საგანგებო დავალება -
პირადად ტროცკიმ! ოღონდ შორს მომიწევს წასვლა - პრალაში.
თუ ყველაფერი კარგად დამთავრდება, პარტიაში მიმიღებენ. პი-
რობა მომცა. ეგ კი არა, შეიძლება რამე საპასუხისმგებლო თანამ-
დებობაზეც დამნიშნონ.

იოსის უფლება არ ჰქონდა, ეთქვა, რას გულისხმობდა ეს და-
ვალება. თავუნამ ხან აქედან მოუარა, ხან იქიდან, მაგრამ სხვა
ველარაფერი დააცდენინა.

- საიდუმლო დავალებაა, - ერთსა და იმავეს უმეორებდა იო-
სი, - მეტს ველარაფერს ვიტყვი. თქვენც კი ვერ გაგიმხელთ, ამ-
ხანაგებს.

ცოტა ხნის მერე, თითქოსდა თავუნას დასამშვიდებლად თუ შემოსარიგებლად, დაამატა:

– იცოდე, დავალება თუ შევასრულე, ამით ყველა ვიხეირებთ. არ გეგონოს, ჩვენი ჯგუფი დავივინყე, ბენიამინ. პირველ რიგში, ვაპირებ, პარტიული უჯრედი შევქმნა აქ ჩვენთან, ჩერნოვიცკში. უკვე სახელიც მოვიფიქრე: ლევ ტროცკის სახელობის უჯრედი.

მაგრამ ლევ ტროცკის სახელობის უჯრედს დაფუძნება არ ეწერა. ამ საუბრიდან ორი დღის შემდეგ იოსი ავად გახდა. მართლა ვერ იყო კარგ დღეში: მალალი სიცხე ჰქონდა, ალებინებდა, დროდადრო ბოდავდა კიდეც. სასონარკვეთილმა მშობლებმა აღარ იცოდნენ, რა წყალში ჩაცვენილიყვნენ, მთელი დანაზოგი დაახარჯეს ოდესიდან ექიმის გამოძახებას, მაგრამ ესეც ამაო გამოდგა. ექიმმა დიაგნოზის დასმაც კი ვერ მოახერხა – მხოლოდ ის დაადასტურა, კარგის იმედი ნაკლებად უნდა გვექონდესო. მოკლედ, მთლად გადაუნურა იმედი ოჯახს. იმავე საღამოს იოსიმ ითხოვა, მასთან თავუნა მიეყვანათ. როცა ავადმყოფის ოთახში შევიდა, იმან დანარჩენებს ხელით ანიშნა, გადითო. მარტო დაგვტოვეთო, – ითხოვა კიდეც ჩურჩულით. გაკვირვებული და დამწუხრებული მშობლებიცა და ნათესავებიც მაშინვე გაიკრიფნენ. როცა კარი დაიხურა, იოსიმ ახლა თავუნას ანიშნა, მომიახლოვდიო. მერე მისი ხელის მტევანი ოფლით დაცვარულ ხელებში მოიმწყვდია, თვალი თვალში გაუყარა და ჩურჩულითვე უთხრა:

– რალაც უნდა გთხოვო, ამხანაგო ბენიამინ, რალაც ძალიან მნიშვნელოვანი.

– მითხარი, იოსი, – ხმა გაეზარა გრძნობამორეულ თავუნას, – შენ ოღონდ მთხოვე და ყველაფერს შევასრულებ, რალაც უნდა დამიჯდეს.

– დავალებაზე გეუბნები, – თქვა იოსიმ, – ტროცკის მოცემულ დავალებაზე. ჩემ მაგივრად შენ უნდა შეასრულო.

– ნუ სულელობ რალაცას, – თავუნა ცრემლს ძლივს იკავებდა, აპირებდა, ეთქვა, მალე კარგად გახდები, შენ თვითონვე შეასრულე, რაც ტროცკიმ დაგავალა და ყველაფერი რიგზე იქნებაო, მაგრამ იოსი მიუხვდა, სიტყვის გაგრძელება აღარ აცალა:

- არ გვინდა ეს ტყუილები. ვიცი, რა დღეშიც ვარ - წასულია ჩემი საქმე... ახლა მისმინე. პრალაში მოგინევს წასვლა. იქ რომ ჩახვალ, სასტუმრო „ტერმინუსში“ დაბინავდები. ოთახი ჩემს სახელზეა დაჯავშნილი. მერე ერთ კაცს მოძებნი... მოიცა, მანდ მაგიდაზე წიგნი დევს და აიღე. შიგ ფულია, მატარებლის ბილეთები, საბუთები და მითითებები, რაც ამ მგზავრობისას უნდა შეასრულო. კიდევ კონვერტიც უნდა იყოს.

თაგუნამ მაგიდიდან წიგნი აიღო. რა თქმა უნდა, „კომუნისტური მანიფესტი“ აღმოჩნდა. მითითებებში წვრილად იყო ჩამოწერილი, როგორ და რა გზით უნდა ჩაეღნია პრალამდე. რაც შეეხება კონვერტს, ზედ ჯერჯერობით ლუქი ედო.

- ამ კონვერტში ნახავ იმ კაცის გვარ-სახელსა და ტელეფონის ნომერს, ვინც პრალაში უნდა მოძებნო, - გააგრძელა იოსიმ. - წარმოდგენა არა მაქვს, ვინ არის, მისი გვარ-სახელი არასოდეს მსმენია. ერთი ეგ ვიცი, ჩვენსავით ებრაელია. მგონი, მწერალი უნდა იყოს... თუმცა მაგას მნიშვნელობა არა აქვს. პრალაში რომ ჩახვალ, დაურეკავ და ეტყვი, დაბეჭდილი ტექსტის წაღება დამავალესო. ეგ არის და ეგ. გაიგე? „დაბეჭდილი ტექსტის წაღება დამავალეს“. დათქმული სიტყვაა, არ დაგავინყდეს.

აქოშინებულმა იოსიმ სული მოითქვა და ისევ გააგრძელა:

- ის კაცი დაშიფრულ გზავნილს გადმოგცემს. შიფრის გასაღებიც ამ კონვერტშია. ზუსტად იმავე ზომის ფურცელი, რასაც პრალაში მოგცემენ, ოღონდ ეს ფურცელი ალაგ-ალაგ ამოჭრილია და ზედაც რალაც სიტყვები აწერია. როცა პრალაში მიღებულ ფურცელს დაადებ ზემოდან, ამოჭრილ ადგილებში გამოჩენილი სიტყვები უკვე ამ ფურცელზე დაწერილს გადაებმება და შენი დავალების საბოლოო მიზანიც ამნაირად გაირკვევა. წესით, რალაც ადგილი უნდა იყოს, შეიძლება ბანკი, შეიძლება რამე სხვა დაწესებულება, ზუსტად არ ვიცი და ახლა ამას მნიშვნელობა არა აქვს. როცა დაშიფრულ გზავნილს ამოიკითხავ და დავალების მიზანსაც დაადგენ, დაგიკავშირდებიან და გეტყვიან, რაც უნდა გააკეთო უკვე დათქმულ ადგილას მისულმა. საშური საქმეა, დროულად მოსასწრე-

ბი, რადგან ტროცკი მალე საფრანგეთიდან მიემგზავრება. მგონი, ამერიკაში. ამიტომ აღარც შენ უნდა ითრიო ფეხი, ხვალ სალამოს მაინც უნდა გაუდგე გზას. გააკეთებ ამას, ამხანაგო ბენიამინ? ჩემ გამო, ჩვენი საერთო საქმის გამო...

რა თქმა უნდა, გავაკეთებ, შეგიძლია ჩემს იმედად იყო, ეუბნებოდა თავუნა იოსის და უკვე ცრემლსაც ველარ იკავებდა. მეგობრისგან გამოსული, სირბილით გაეშურა შინისაკენ.

– იოსი როგორ არის? – ჰკითხა მამამ.

თავუნას პასუხი არ გაუცია, თავის ოთახში შევარდა, კარი ჩაკეტა, სანოლზე პირქვე დაენარცხა და ხმამაღლა აზღუქუნდა. როდის-როდის, ძლივს დამშვიდდა, სანოლის კიდეზე ჩამოჯდა, წიგნი გადაშალა და შეეცადა, გონება მოეკრიბა. მართლა არ იცოდა, რა გზას დასდგომოდა. ერთი მხრივ, ავადმყოფი მეგობრის მიტოვება ძალიან არ უნდოდა. მაგრამ, მეორე მხრივ, არსებობდა დავალება, რაზეც იგივე იოსი ელაპარაკა – ერთობ ბურუსით მოცული და იმდენად გაურკვეველი, თავისუფლად შეიძლებოდა ყველაფერი სიცხიანის ზმანებების ნაყოფიც ყოფილიყო. მაგრამ საბუთები, ბილეთები, ფული და კონვერტი – ეს ყველაფერი ამ ვარაუდს აქარწყლებდა, ამას უკვე ბოდვას ვერ მიაწერდი. იოსის ნათქვამიდან გამომდინარე, დავალება იოლი არ ჩანდა. სხვას რომ თავი დავანებოთ, თავუნას ჩერნოვიცკიდან ფეხი არასოდეს გაედგა, ახლა კი ამოდენა მგზავრობა ელოდა წინ – უცხო ქვეყანაში, უცნობ ქალაქში, სადაც ყველაფერი უჩვეულო იქნებოდა მისთვის. ყველაზე ნაკლებად ენის ამბავი აფიქრებდა. გერმანულად შედარებით კარგად შეეძლო საუბარი, ყოველ შემთხვევაში, აზრის გაგებინება არ უნდა გასჭირვებოდა. ეს ენა მამამისის ერთმა მეგობარმა შეასწავლა (რაც მაინცდამაინც არ გასჭირვებია, რადგან ბოლო-ბოლო, იდიშიც გერმანულის კილო იყო). ოღონდ თავად მოგზაურობა, ეს ამოდენა გზა იოლ გასეირნებას ნამდვილად არ უქადდა: ხუმრობაა, მთელი ევროპა ომის ქარ-ცეცხლში იყო გახვეული; ინგლისი, საფრანგეთი და რუსეთი გერმანიასა და ავსტრია-უნგრეთის იმპერიას შესჯახებოდნენ, რომლის შემადგენლობაშიც შედიოდა ბოჰე-

მია და მისი დედაქალაქი პრაღა. რა თქმა უნდა, ვითარების სირთულე იმ ადამიანსაც მშვენივრად მოეხსენებოდა, ვისაც მთელი ეს გეგმა შეედგინა და მითითებებშიც სულ წვრილად ჩამოენერა ყველაფერი – როგორ და რა გზებით უნდა ევლო, რათა სამხედრო საგუშაგოებისთვის თავი აერიდებინა. თუკი ყველაფერი მშვიდობიანად ჩაივლიდა, თავუნასაც შეეძლო ჩაეთვალა, მართლა ჩავები რევოლუციურ საქმიანობაშიო – ეს საქმიანობა ხომ უთუოდ გულისხმობს მუდმივ საფრთხეს! დარწმუნებული იყო, მნიშვნელოვანი დავალების შესრულება მოუწევდა, შესაძლოა შეიარაღებულ თავდასხმაზეც ყოფილიყო საუბარი... მოკლედ, რაღაც ისეთზე, რითაც უტყუარად დამტკიცდებოდა მისი საიმედოობა, გაირკვეოდა, რამდენად მტკიცე იყო მისი რევოლუციური სულისკვეთება და რამდენად იმსახურებდა პარტიის წევრობას. როგორც ტროცკი ამბობდა და იოსიც მანტრასავით წამდაუნუმ იმეორებდა, ძალადობა სრულიად გამართლებული იყო, როგორც მუშათა კლასის თავდაცვის საშუალება. ამ აზრს თეორიულად თავუნაც იზიარებდა, თუმცა ცხოვრებაში არასოდეს შეხებოდა ცეცხლსასროლ იარაღს. ყველაზე სახიფათო საგანი, რაც კი ოდესმე ხელში სჭეროდა, პურის საჭრელი დანა იყო, რითაც, სხვათა შორის, მართალია, შემთხვევით, მაგრამ რამდენჯერმე მაინც მოახერხა თავის დაზიანება.

კარზე ვიღაცამ მიუკაკუნა. დედა იყო, საჭმელად ეძახდა.

– არ მინდა, – შეეხმიანა ბენიამინი. – არ მშია.

– მოდი, შვილო, ლუკმა მაინც ჩაიდე პირში, – ჯიუტობდა დედა, – ვიცე, იოსიზე დარდობ, მაგრამ შენი შიმშილობით იმას რა ეშველება?

არა და არ მოეშვა, ვიდრე ბენიამინი ოთახიდან არ გამოვიდა. ისიც ოჯახის დანარჩენ წევრებთან ერთად მიუჯდა მაგიდას, მაგრამ ლუკმა ყელში არ გადასდიოდა. მშობლებიცა და და-ძმაც შეშფოთებული მისჩერებოდნენ, თუმცა ხმას არ იღებდნენ. ბოლოს წამოდგა, მაპატიეთ, რაღაც ვერ ვგრძნობ თავს კარგადო, მოიბოდიშა და ისევ თავის ოთახში დაბრუნდა. ტანზე გაიხადა და

ლოგინში ჩანვა. რა თქმა უნდა, ახლა ვერაფრით დაიძინებდა. არ-ჩევანის წინაშე იდგა და ეს თავსატეხი საშინლად ტანჯავდა: წა-სულიყო თუ არ წასულიყო? მეგობარი დაეტოვებინა და დავალება შეესრულებინა, თუ დავალებაზე ეთქვა უარი და ბოლო წუთამდე იოსის გვერდით დარჩენილიყო? საგონებელში ჩავარდნილს, უცებ ერთი ამბავი გაახსენდა, მამამისი რომ ჰყვებოდა ხოლმე დიბუკ-ზე – გარდაცვლილის სულზე, რომელსაც ქორწინების აღთქმის დარღვევის გამო ვერა და ვერ მოეპოვებინა სიმშვიდე. უკვე გათ-ხოვილი ყოფილი სატრფოს სულში ჩასახლებული დიბუკი მთე-ლი ძალით ეწინააღმდეგებოდა იქიდან მისი გამოდევნის ყველა მცდელობას და მთელი ხმით გაჰკიოდა: „Ich gei nicht arois“ (არ-სადაც არ წავალო). მსგავსი გამონაგონი თავუნას ყოველთვის უაზრობად მიაჩნდა, ებრაული ცრურწმენების გამოვლინებად, მაგრამ ახლა რატომღაც სწორედ ეს ამბავი აეკვიატა ჯიუტად. როცა ბოლოს და ბოლოს ჩაეძინა, სიზმარიც ამაფორიაქებელი ნახა: ვითომ იოსი მომკვდარიყო, იმისი სული კი მასში, თავუნაში ჩასახლებულიყო. ამ დიბუკის ნებას აყოლილი, სოფლის ქუჩებში დარბოდა და ებრაული წყევლა-კრულვის კი არა, კომუნისტური მონოდების სიტყვებს გაიძახოდა: პროლეტარებო ყველა ქვეყნი-სა, შეერთდითო!

აცახცახებულს, გონებაამღვრეულს გამოელვიდა. სხვა დროს ამ სიზმარს უაზრობად და სისულელედ მიიჩნევდა, ცრუმორწმუ-ნეობით გაჯერებული ებრაული ზღაპრის გამოძახილად, ახლა კი მასში მკაფიო გზავნილი დაინახა. მას ვალდებულება ეკისრებოდა და სწორედ იოსისთან მეგობრობის გამო, ეს ვალდებულება პირ-ნათლად უნდა შეესრულებინა. თანაც დაუყოვნებლივ. საჩქაროდ წამოდგა და ძველ საათს გახედა: ღამის სამი საათი იყო. სახლში ყველას ეძინა, მშობლებსაც და მის და-ძმასაც. უხმოდ ჩაიცვა, რამ-დენიმე ხელი საცვალი ძველ მუყაოს ჩემოდანში დააბინავა, თავის ხელჩანთას დასწვდა, მასში მწერლის მისამართიანი კონვერტი, ასევე იოსისგან წამოღებული „კომუნისტური მანიფესტი“ ჩადო, კარი გამოაღო და გარეთ გამოვიდა.

ფრთხილად, ქურდულად გაიარა უკაცრიელი სოფელი და მალე საზღვრისკენ მიმავალ შარაგზაზეც გავიდა. სწრაფად მიაბიჯებდა, საშინელმა სიცივემ უცებვე გაუთოშა ცხვირიცა და ყურებიც. მერე სქელი ნისლი თვალისმომჭრელმა შუქმა გამოარღვია. უკვე თენდებოდა და ამ სანახაობამ გული მოუთოკავი მხიარულებით აუფსო. თითქოს უჩინარი წინალობა დაეძლია, თითქოს ერთბაშად დაემსხვრია ყველა ბორკილი, რაც დამადამბლავებელი შიშით სავსე წარსულთან აკავშირებდა.

– მაინც მოვახერხე! – იყვირა მთელი ხმით. – ახლა დავალე-ბასაც შევასრულებ!

თუმცა სიხარული ნაადრევი იყო, ჯერ მხოლოდ იწყებოდა მისი გრძელზე გრძელი მოგზაურობა. მეზობელ სოფლამდე ფორნით ბაზრობაზე მიმავალმა ვილაც გლეხმა ჩაიყვანა, იქიდან დარჩენილი გზის გავლა კი უკვე ფეხით მოუწია. გვიანი ღამე იყო, როცა მდინარეს მიადგა, რომელზეც გადიოდა კიდეც საზღვარი. რაკი აქამდე ჩამოელწია, წესით, აღარაფერი უნდა გასჭირვებოდა. ჩერნოვიცკის ნებისმიერ მცხოვრებს მშვენივრად მოეხსენებოდა, როგორც უნდა მოქცეულიყო ამ მდინარემდე მოსული. თითოეული მათგანი მუდამ მზად იყო, თავისი სოფლიდანაც და ქვეყნიდანაც უკანმოუხედავად გაქცეულიყო, თუკი ამის აუცილებლობა შეიქმნებოდა და ამიტომ იქაურმა ბავშვმაც იცოდა, რომ გარკვეული გასამრჯელოს ფასად, მენავეებს ხალხის გაღმა ნაპირზე გადაყვანა შეეძლოთ. ცხადია, კანონის გვერდის ავლით. ამ გზით თავის გადარჩენა ღამის ჩვეულებრივ ამბად იქცა სასტიკ და არეულ დროში, როცა ებრაელები ჯგუფ-ჯგუფად გარბოდნენ რუსეთიდან. თავუნა ქვიშიან ნაპირზე მიაბიჯებდა, სანამ ბოლოს შუქი არ დაინახა. ორი მენავე კოცონს მისჯდომოდა – ეტყობოდათ, ქვეყნიდან გაღწევის ვინმე მოსურნეს ელოდებოდნენ. დიდი უცხვირპირო, უხიაგი ჯეელები ჩანდნენ, რაც თავუნას სულაც არ გაკვირვებია. ასარჩევად ნამდვილად არ ჰქონდა საქმე, ამიტომ ერთი ღრმად ჩაისუნთქა და კოცონთან მსხდომებს თავზე დაადგა. პირდაპირ უთხრა, მდინარეზე მინდა გადასვლა და რა დამიჯდებაო. იმათ ერთმანეთს გადახედეს, მერე

ერთ-ერთმა გვარიანი თანხა დაუსახელა. ვაჭრობის დრო არ იყო. ნავი სად არისო? – ესლა იკითხა თავუნამ.

– ჯერ ფული გადაიხადე, – უთხრა იმ მენავემ, რომელიც ეტყობა, მის გადაყვანას აპირებდა. თავუნამ ჯიბიდან ფულის დასტა ამოიღო. კაცები თვალს არ აშორებდნენ. თანხა გადაითვალა და მენავეს გაუწოდა. ნამომყევით, – უთხრა იმან და წყლისკენ დააღირა თავი. ნიჩბებიანი ნავი ლელიანში დაემალა. ბენიამინი, ცოტა არ იყოს, გაჭირვებით ჩაჯდა შიგ, ის კაცი მეორე სკამზე მოკალათდა, ნიჩბებს ხელი დაავლო და გზასაც გაუდგნენ. რამდენიმე წუთი უსიტყვოდ მიცურავდნენ მდინარეზე ჩამონოლილ, გამკვრივებულ ნისლში. მენავე თვალს არ აშორებდა ბენიამინს, ის კი ამის გამო უხერხულობას განიცდიდა და ცდილობდა, მზერა აერიდებინა.

უცებ კაცმა ნიჩბებს ხელი უშვა.

– რა მოხდა? – ჰკითხა შეშფოთებულმა ბენიამინმა.

– რა უნდა მომხდარიყო?! – თავხედური კილოთი შეეხმიანა კაცი, – ცოტა რომ დავისვენო, არ შეიძლება? თუ რახან ფული გადამიხადე, მკლავები უნდა დამაწყდეს?

– კი, მაგრამ დინება... – უკვე დამფრთხალი მიაჩერდა წყალს ბენიამინი, – დინება წაგვიღებს.

– ეგრეა, აბა! – დამცინავად, ავისმომასწავებლად ჩაიღიმა მენავემ. – ამ ადგილას ჩქარი დინებაა, ვინ იცის, საით გაგვაქანებს... იქნებ სამხედრო საგუშაგომდეც მიგვიყვანოს. ამ მდინარის ხუმტურებს რას გაიგებ?!

ბენიამინს ცივმა ოფლმა დაასხა. ვერ ხვდებოდა, საით უკაკუნებდა კაცი, თუმცა აშკარა იყო, კარგი არაფერი ედო გულში. ამას ან რა დიდი გამოცნობა უნდოდა...

– ეგება და მივალწით გაღმა ნაპირს... – ისევ წამოიწყო მენავემ. – იცი, მაგას რა დასჭირდება? ხვდები? ცოტა ფულის დამატება, ეგაა და ეგ. წელან სწორად ვერ ვიანგარიშე, ძმაო. კიდევ რამდენიმე მანეთს თუ არ შეეღვევი, გაღმა გასასვლელად მეც არ მეყოფა ჯანი. ჰა, რას იტყვი?

ბენიამინი მაშინლა მიხვდა, რა უნამუსოდ უპირებდნენ გაძარცვას. არც გაკვირვებია. მენავეებისთვის, ვისაც კონტრაბანდისტებთან ჰქონდათ კუდი კუდზე გადაბმული და ლტოლვილი ებრაელებიც უკანონოდ გაჰყავდათ ქვეყნიდან, მსგავსი თაღლითობა სრულიად ჩვეულებრივი ამბავი გახლდათ. წესით, ახლა ვაჭრობა უნდა დაეწყო იმ იმედით, მთლად ბოლომდე არ გამატყავებს ეს მამაძაღლი.

მაგრამ ასე არ მოქცეულა. უცებ საშინელმა, მოურეველმა მრისხანებამ დარია ხელი. აი, ეს იყო სწორედ ის უსამართლობა, რაზეც იოსი ელაპარაკებოდა, ეს იყო ჩაგვრა და დამცირება: ძლიერი თავის ნებაზე უპირებდა ტარებას სუსტს, მისი გამოყენება სურდა, მისგან საბოლოოდ ყველაფრის გამოწურვა. საღი აზრი კარნახობდა, შარში გაბმა არ ღირსო – ბოლო-ბოლო, მისი ბედ-იღბალი მენავის ხელში იყო, ამ სიტყვის პირდაპირი მნიშვნელობითაც. მაგრამ, ვილას ახსოვდა საღი აზრი, როცა უფრო მნიშვნელოვანი რამ წყდებოდა, როცა საქმე უსამართლობისთვის წინააღმდეგობის განევას და ეგებ სულაც რევოლუციას ეხებოდა? დიახ, სწორედ რევოლუციას. შეიძლება მცირეს, მხოლოდ პირადულს, მისი პიროვნული თავისუფლების მოპოვებისთვის წამოწყებულს, მაგრამ ნებისმიერ შემთხვევაში, მაინც რევოლუციას. გაფითრებული წამოიჭრა და ნავიც კინალამ ამოაყირავა.

– მოუსვი ნიჩბები!

– რას მიედ-მოედები? – შეკამათება დააპირა მენავემ, მაგრამ თან აშკარად ეტყობოდა, როგორ გაეოგნებინა ამ გაჩხინკული ბიჭის მოულოდნელ გამოხდომას. ბენიამინი კი არც მასთან კამათს აპირებდა და მით უმეტეს, აღარც მოლაპარაკებას – მოლაპარაკების დრო უკვე გასულიყო, უკვე ჭეშმარიტების წამი დამდგარიყო, ღიად თამაშის, ძალაუფლებისთვის ბრძოლის უამი.

– გეუბნები, მოუსვი-მეთქი!

– მოიცა, ერთი წუთი... – გაიბრძოლა მენავემ, თუმცა უწინდელი თავდაჯერება აღარაფერზე ეტყობოდა, – ნავი ჩემია და როგორც...

– მოუსვი-მეთქი დროზე, რამ დაგაყრუა?!
კაცი გაშტერებული მისჩერებოდა. მართლა შეშინებულს ჰგავდა, რაც ბენიამინმაც ერთგვარი გაოცებითა და სიამაყით შენიშნა. მის დაკვესებულ მზერაში, მის მომუშტულ ხელებში, ეტყობა, მენავემ იმგვარი სამართლიანი მრისხანების ამოფრქვევა დაინახა, რასაც დიდხანს აკავებდნენ და გამოსავალს არ აძლევდნენ. იმ ადამიანის მრისხანება, ვისაც მონობის ბორკილების მეტი აღარაფერი აქვს დასაკარგი; ადამიანის, ვინც მზადაა, მოკვდეს. ანდა მოკლას. იმ თავისი ქედმაღლური ნიღბის მიღმა, მენავეც ერთი ჩვეულებრივი კაცი იყო, ფულს მის იმედად მყოფი დამფრთხალი ებრაელების წველით შოულობდა, მაგრამ ძალას თუ შეატყობდა ვინმეს, ქედის მოხრასაც ვერავინ დაასწრებდა. ბენიამინი კი აშკარად ავლენდა რაღაც იდუმალ, გასაკვირ ძალას. ამიტომ კაცმაც ისევ ნიჩბებს დაავლო ხელი და მერე ხმაც აღარ ამოუღია, ვიდრე გაღმა ნაპირს არ მიადგნენ. ეგ კი არა, ნაპირზე გადასვლისას ხელიც შეაშველა თავუნას. ის უკვე თავის გზაზე წასვლას აპირებდა, მაგრამ მენავემ შეაჩერა:

– ერთი რამე მინდა, გკითხო.

– მიდი, ჰო, – დაეჭვებული თავუნა ერთხელ კიდევ დაიძაბა. ვინ იცის, ახლა რაღა ჩაეფიქრებინა იმ ჯეელს.

– კომუნისტი ხარ, არა?

ბენიამინი ასეთ შეკითხვას არ ელოდა. თუმცა, მისდა გასაოცრად, ერთგვარი მორიდებით ნათქვამმა ამ სიტყვებმა უცებ გული სიხარულით გაუბერა. თითქოს უბრალო ხალხის ერთ ჩვეულებრივ წარმომადგენელს – სულერთია, კარგ თუ ცუდ ადამიანს – მისი ღირსება ხმამაღლა ელიარებინა, რასაც ამდენი ხანი ელოდებოდა და რასაც სწორედ ცეცხლით ნათლობასთან აიგივებდა. ნასიამოვნებს ჩაელიმა:

– დიახ, მეგობარო, კომუნისტი ვარ. ახლა ხომ გაიგე, როგორ იქცევიან კომუნისტები. ახლა ხომ მიხვდი, რატომაც გვეკუთვნის მომავალი ჩვენ. დაფიქრდი ამაზე. გირჩევ, შემოგვიერთდე. დასაკარგი მაინც არაფერი გაქვს იმ ბორკილების მეტი, რაც წარსულთან გაკავშირებს.

მენავე გაშტერებული მისჩერებოდა. აშკარად ვერ ხვდებოდა, რაზე ელაპარაკებოდნენ. ამოიოხრა, თავი გადააქნია, ნავში ჩაჯდა და ნიჩბებს მოუსვა. თავუნამაც თავისი გზა გააგრძელა.

მისდა გასაკვირად, მითითებები ამ გზის ყველა მონაკვეთზე ძალიან გამოადგა და პრალისაკენ მიმავალი თავუნაც მალე ხალხით გადაჭედილი მატარებლის მეორე კლასის ვაგონში აღმოჩნდა. ომს ლამის მთელი მოსახლეობა აეყარა მშობლიური ადგილებიდან. ხალხი ძველ ფუძეებს მომწყდარიყო და თავშესაფრის საძიებლად ევროპის ერთი ბოლოდან მეორეში აპირებდა გადახვენას.

უცნაურია, მაგრამ ეს ვითარება სწორედ ბენიამინის წისქვილზე ასხამდა წყალს. ამ მიღეთის ხალხში სრულიად შეუმჩნეველი გახდა. ერთ-ერთ გაჩერებაზე, ვაგონში შეიარაღებული ჯარისკაცები ამოვიდნენ, თუმცა თავიანთი მოვალეობა უგულოდ, ჰაიჰარად შეასრულეს – მხოლოდ ალაღბედზე შერჩეულ რამდენიმე მგზავრს მოკითხეს საბუთები, ტანმორჩილი, კუთხეში მიყუჟული თავუნასათვის კი ზედაც არ შეუხედავთ. არადა, თვითონ მაინც ვერაფრით დამშვიდდა. სულ ეჩვენებოდა, ყველა მე მითვალთვალებს და თან ჩურჩულებენ: აი, ეს ბიჭი ტროცკისტია და სახიფათო დავალებას ასრულებსო. მოსვენება განსაკუთრებით ერთმა ჩასუქებულმა კაცმა დააკარგვინა, რომელსაც შავი სათვალე ეკეთა. რად უნდოდა მატარებელში ასეთი სათვალე? ამას მხოლოდ ერთადერთი ახსნა თუ ექნებოდა – კაცი უთუოდ რუსეთის ან გერმანიის საიდუმლო პოლიციის ჯაშუში უნდა ყოფილიყო. თავუნასკენ რომ მიაბრუნებდა ხოლმე თავს, სახეზე არაფერი ეტყობოდა და ხმასაც არ იღებდა, აფორიაქებული თავუნა კი უკვე ფიქრობდა, სხვა ვაგონში ხომ არ გადავიდეთ. პრალამდე ასიოდე კილომეტრი რჩებოდა, როცა მატარებელი ერთხელ კიდევ გაჩერდა. ის კაცი წამოდგა, მერე კი, ვილაც ქალის დახმარებით და ხელჯოხის ცე-

ცებით, გაუბედავად გაუყვა გასასვლელს სკამების რიგებს შორის. თურმე ბრმა იყო. თავუნამ შვებით ამოისუნთქა. დაძაბულობისა და დაღლილობისაგან არაქათგამოცლილს კი მალევე მკვდარივით ჩაეძინა.

რალაც აბნეული და მშფოთვარე სიზმარი დაესიზმრა. ვითომ ხალხმრავალ სინაგოგაში იდგა. უცებ რაბინი მისკენ შემობრუნდა და მიაჩერდა, ოღონდ რაბინი კი არა, თურმე ტროცკი ყოფილიყო – მხრებზე ლოცვისას სავალდებულო მოსასხამი მოესხა და თვალს არ აშორებდა. ნეტავ რა ახსნა შეიძლებოდა ჰქონოდა ამას? მაშინვე სინაგოგაში შეკრებილი მთელი ხალხიც თავუნას მიუბრუნდა, მუქარით დაიძრა მისკენ. თან უყვიროდნენ: შე თაღლითო, შე თაღლითოო! მერე იქიდან გამოგდებაც დაუპირეს. შემადღებულზე მდგარი ტროცკი კი უსიტყვო საყვედურით მისჩერებოდა. თავუნამ გაიბრძოლა, წინააღმდეგობის განევა სცადა: რას მერჩით, თქვენნიანი ვარ, კომუნისტიო... უცებ ღონივრად შეანჯღრია ვილაცამ და თვალელებიც ჭყიტა. თავზე ვაგონის გამცილებელი დასდგომოდა:

– გაიღვიძე, ძმაო, ჩამოვედით.

– ჩამოვედით? – ნამძინარევ თავუნას ჯერ ვერ გაეგო, სად იმყოფებოდა და რას ეუბნებოდნენ.

– პრალაში ვართ, პრალაში! შენ რა, სხვაგან მიდიოდი? ჩადი ახლა, დროზე!

ცოტათი დარცხვენილმა თავუნამ საჩქაროდ ჩამოიღო ჩემოდანი თაროდან და გასასვლელისკენ გაემართა. სადგურიდან გამოსული, შუა ქალაქში აღმოჩნდა. გაქვავებული იდგა და თვალეებგაფართოებული მისჩერებოდა გაჩახჩახებულ პრალას (ლამის ათი საათი იყო და უკვე ყველგან აენთოთ სინათლეები), ქუჩებში მოსიარულე ხალხს, ავტომობილებს, ტრამვაის, ვეება შენობებს... ბიჭისთვის, ვისაც საკუთარი სოფლიდან მანამდე ფეხი არასოდეს გაედგა, ეს მართლაც მომაჯადოებელი და თან შიშის მომგვრელი სანახაობა გახლდათ. თავუნასაც შეეპარა გულში შიში, ოღონდ იმავდროულად საზეიმოდ ამაღლებული განწყობაც დაეუფლა. მაინც მოახერ-

ხა! ამდენი სირთულისა და წინააღმდეგობის მიუხედავად, მაინც მიაღწია დანიშნულების ადგილს. არანაირი ეჭვი აღარ ღრღნიდა, იცოდა – რა რთულიც უნდა გამომდგარიყო მისი დავალება, მაინც უთუოდ წარმატებით გაართმევდა თავს. ჩერნოვიცკშიც გამარჯვებული დაბრუნდებოდა და ამ წარმატების შესახებ იოსისავე უპატაკებდა. უკვე წარმოდგენილიც ჰქონდა, როგორ ეუბნებოდა მეგობარს: ამხანაგო იოსი, შენი ნდობა მთლიანად გავამართლეო. დარწმუნებული იყო, ერთ მშვენიერ დღეს იოსი ტროცკისთანაც რომ მიიყვანდა და ამაყად ეტყოდა: ამხანაგო, ეს ბენიამინია, მრავალნაცადი, ნამდვილი რევოლუციონერი, რომელსაც ნებისმიერი რთული დავალების შესრულება შეუძლიაო.

სასტუმრო „ტერმინუსი“ სადგურთან ახლოს მდებარეობდა და მიგნება არ გასჭირვებია, თუმცა ხვავრიელ თოვაში კი მოუწია იქამდე მისვლა. მომცრო სასტუმრო იყო, არცთუ თვალში საცემი, ფასადზე კი ავად მზირალი, ზღაპრული მხეცები გამოესახათ. მოკლედ, შენობა ცოტა დამთრგუნველად კი გამოიყურებოდა, მაგრამ არც თაგუნა გახლდათ ამ ქალაქში გართობისა და სიამოვნებისთვის ჩამოსული სტუმარი – მას საპასუხისმგებლო დავალება ჰქონდა შესასრულებელი. უყოყმანოდ შეაბიჯა შიგნით. ადმინისტრატორის მაგიდასთან მდგარმა მსუქანმა, მელოტმა, შავი ნაჭრით მარცხენა თვალახვეულმა კაცმა მეორე თვალით იჭვნეულად შეათვალიერა სტუმარი.

– რა გნებავთ? – ჰკითხა მერე გერმანულად. მისმა უკმეხმა კილომ თაგუნა ცოტა დააფრთხო.

– ახლახანს ჩამოვედი... ოთახი დაჯავშნილი მაქვს.

– ეგ კარგია! – კაცმა აშკარად უხალისოდ გადაშალა შავყდიანი დავთარი. – მაინც ვის სახელზე?

თაგუნა წამით შეყოვნდა:

– იოსი... იოსი პერელმანის.

კაცმა დავთარს ჩახედა.

– იოსი პერელმანი... მართალია, დაჯავშნილია. ერთი კვირით. გადახდა წინასწარ.

თაგუნამ ჯიბიდან ფული ამოიღო, გადათვალა და კაცს გაუნოდა. იმან ორჯერ გადათვალა, მერე კი თაგუნას დაძენილი პირსახოცი და ოთახის გასაღები გადასცა.

– მესამე სართულია. აი, იმ კიბით ახვალთ.

თაგუნამ მადლობა გადაუხადა და ის-ის იყო, კიბეზე უნდა შეედგა ფეხი, რომ კაცმა მიაძახა:

– იცოდე, აქ არანაირი შარი არ მჭირდება. გასაგებია? მე არაფერში გამრიო, თუ ძმა ხარ.

ნათქვამმა თაგუნა ცოტათი შეაფიქრიანა. ნუთუ ამ კაცმაც იცოდა რამე მის დავალებასთან დაკავშირებით და თუ იცოდა, ვითომ მასაც ეკისრებოდა რამე როლი ამ ამბავში? როგორც ჩანს, ეკისრებოდა, მაგრამ ახლა ზედმეტს ვერაფერს ჰკითხავდა. ჩემოდნის სახელური ჩაბლუჯა და კიბეს აუყვა.

ერთი ბენო, უსუფთაო ოთახი იყო. შედგა თუ არა ფეხი, მოყავისფრო წრუნუნამ გადაირბინა და სოროში დურთა თავი. თან მაგრადაც ციოდა. ოთახში ერთადერთი სანოლი, მტვრით დაფარული კარადა და პირსახანი იდგა. კედელზე გაბზარული სარკე ეკიდა. ეგ არაფერი, მაინც გამოდგებოდა. დაღლილობის მიუხედავად, თაგუნამ გადანყვიტა, საქმეს დაუყოვნებლივ შესდგომოდა და, უპირველეს ყოვლისა, მწერალს დაკავშირებოდა.

უცებ მიხვდა, ხელჩანთა დაეკარგა.

სწორედ იქ ედო „კომუნისტური მანიფესტიც“ და კონვერტიც, ის ხელჩანთა კი არსად ჩანდა. ხელეზაცახცახებულმა გახსნა ჩემოდანი – ვითომ შიგნით ჩადო? არა, ჩემოდანში ტანსაცმლის მეტი არაფერი იყო. თავგზააბნეული და გულგახეთქილი, სანოლზე დაენარცხა. ხელჩანთა დაეკარგა. თავდაპირველად საშინელმა სიბრაზემ მოუარა – საკუთარ თავზე გაბრაზდა, ეგ როგორ მოგივიდა, შე ოხერო, შე ბრიყვო, გამოქლიავებულო, ბურჟუას გაგდებულო, – გმინავდა გაცოფებული. ღრმად ჩაისუნთქა ჰაერი. ახლა უნდა დავმშვიდდებო, გაიფიქრა. მთავარია, სიმშვიდე და გონიერება შევინარჩუნო. ნაბიჯ-ნაბიჯ უნდა გაეხსენებინა გამოვლილი გზა და გონების თვალთ დაენახა, სად შეიძლება დარჩენოდა ხელჩანთა.

უპირველეს ყოვლისა, სასტუმროს ადმინისტრატორის მაგიდა წარმოიდგინა, ოთახიდან გავარდა და კიბე ჩაირბინა. ის კაცი ისევ იქ დაუხვდა, გაზეთს კითხულობდა.

– ჩემი ხელჩანთა, – წამოიძახა თავუნამ, – სად არის ჩემი ხელჩანთა?

თავიდან კაცი ვერაფერს მიხვდა. ჯერ ერთი, რა თქმა უნდა, სტუმრის იდიშის კილოს გამო და მერე იმისმა უჩვეულო აღგზნებამაც დააბნია. ბოლოს, როგორც იქნა, გაიგო, რაზე ელაპარაკებოდა თავუნა.

– ხელჩანთა? არა. აქ არაფერი დაგიტოვებია, ეტყობა, მატარებელში დაგრჩა.

მატარებელში! აბა რა! უთუოდ მატარებელში. უხეშად გამოღვიძებულმა, აზრზე მოსვლაც ვერ მოასწრო, ისე ფეთიანივით გამოვარდა იქიდან და ხელჩანთაც დაავინყდა.

თოვა კიდევ უფრო გაძლიერებულიყო. თავუნა რკინიგზის სადგურისკენ მირბოდა და, აქოშინებული, გულში იმეორებდა: ნეტავ ისევ იქ იდგეს, ღმერთო, გეხვეწები, მატარებელი იქვე დამიხვდესო.

სადგურის შენობაში შევარდა და პირდაპირ ბაქანს მიაშურა.

ლიანდაგზე მატარებელი აღარ იდგა. არც ხალხი ჩანდა ირგვლივ, მხოლოდ ვიღაც თანამშრომელი ხვეტდა ბაქანს. თავუნაც იმას მიადგა და თავისი მატარებლის ამბავი ჰკითხა.

– წავიდა უკვე, – მიუგო იმანაც ისე, რომ ზედაც არ შეუხედავს. – ასე, ნახევარი საათის წინ.

– და ჩემი ხელჩანთა?.. – გაბზარული ხმით ჰკითხა ლამის ცრემლმორეულმა თავუნამ.

კაცი უცებ აზრზე ვერ მოვიდა, რას ეუბნებოდნენ. თავუნამ წვრილად უამბო მომხდარი. რკინიგზის თანამშრომელმა ქერო მოიქეჯა, მერე უთხრა, სადგურზე დაკარგული ნივთების საკანია, მიდი და იქ იკითხე, ოღონდ იმ შენი ხელჩანთის პოვნის დიდი იმედიც ნუ გექნებაო.

თავუნა ახლა იმ საკნისკენ გავარდა. არა, დამლაგებლებს ვაგონში არავითარი ხელჩანთა არ უპოვიათო, უთხრა საკნის ფან-

ჯარასთან მჯდომმა ქალმა. მერე, ყოველი შემთხვევისთვის, სასტუმროს სახელიც ჰკითხა, თუმცა ბოლოს იმანაც იგივე გაუმეორა, რაც რკინიგზის თანამშრომელმა კაცმა უთხრა: სავარაუდოდ, იმ ხელჩანთამ შენი ჭირი წაიღო.

– ეგეთ შემთხვევებში, ადრეც დიდი უთავბოლობა იყო და ომის დროს ხომ საერთოდ აირია მონასტერი, – დააყოლა მერე.

სასონარკვეთილი ბენიამინი ისევ სასტუმროსკენ წაჩანჩალდა.

– იპოვე ხელჩანთა? – დამცინავად ჰკითხა ადმინისტრატორმა.

– ვერა, – ჩაიბურტყუნა ბენიამინმა, – ვერ ვიპოვე.

ფეხბატრეულმა აათავა კიბე, ოთახის კარი ჩაკეტა, ჩაცმულივე მიეგდო სანოლზე და მწარედ აქვითინდა. არა, მაინც რა ბედოვლათი გამოდგა, რა უნდელი: ჯერ დავალების შესრულება არც კი დაეწყო და უკვე ასე საშინლად ჩაფლავდა, არადა, როგორ სჯეროდა იოსის მისი. სანყალი, სანყალი იოსი.

ასე გულდათუთქული ზღუქუნებდა, ვიდრე ბოლოს დაღლილ-დაქანცულს არ ჩაეძინა.

მეორე დღით გაღვიძებულს, თავი უსკდებოდა და შიმშილისგან მუცელი უყმუოდა. გადანყვიტა, სასტუმროდან გასულიყო, რამე ეჭამა და ცოტა გაევილო კიდევ. უნდა მოეფიქრებინა, როგორ მოქცეულიყო – ეგებ ქუჩებში სიარულისას გასჩენოდა ხეირიანი აზრი. ქვემოთ ჩამოვიდა, სასტუმროს ის თანამშრომელი კვლავაც უწინდელ ადგილზე დაუხვდა.

– როგორ მიდის საქმე? იპოვე ჩანთა? – ჰკითხა ამჯერადაც.

არაო, მიუგო თავუნამ, რითაც იმ კაცის აშკარად ეჭვიანი მზერა დაიმსახურა.

- ერთხელაც უნდა შეგახსენო: შენ ერთი კვირის ფული გადაიხადე, ზედმეტი ნუთი ვერ გაჩერდები აქ. ექვსი დღეა დაგრჩა, მერე კი - კარგად მენახე.

თაგუნას არაფერი უპასუხია. სასტუმროდან გავიდა და ქუჩის მოპირდაპირე მხარეს, პატარა, გაბულულ კაფეში შეაბიჯა. გონება-გაფანტული, უხალისოდ ლოლნიდა პურის ნაჭერს და ცდილობდა, აზრი მოეკრიბა და რამე გეგმისმაგვარი მოეფიქრებინა.

პირველი: ჩანთის ძებნაში მეტი დროის დაკარგვა აღარ შეიძლებოდა. ეს, ალბათ, რამდენიმე დღეს წაართმევდა და, სავარაუდოდ, არანაირ შედეგს არ მოიტანდა.

მეორე: აუცილებლად უნდა ეპოვა ის ადამიანი, ვინც უშუალოდ შეატყობინებდა დავალების შინაარსს. მისი ვინაობა არ იცოდა, მაგრამ იცოდა, რომ მწერალი იყო, ებრაელი და მემარცხენე. ეს საქმეს მეტ-ნაკლებად აიოლებდა. პრალასავით დიდ ქალაქშიც კი, ალბათ, ბევრი არ იქნებოდა ისეთი, ვინც სამივე მოცემულობას შეესატყვისებოდა. ახლა მის მოსაძებნად რამე ხელჩასაჭიდი სჭირდებოდა, უფრო სწორად, ვინმე ისეთის გამონახვა, ვინც გზაზე დააყენებდა - როგორ ეპოვა ამ ქალაქში მემარცხენე ებრაელი მწერლები.

ვინ შეიძლებოდა ამაში დახმარებოდა?

პრალაში ჩამოსვლის შემდეგ ერთადერთი ადამიანის, სასტუმრო „ტერმინუსის“ ადმინისტრატორის მეტ-ნაკლებად გაცნობა მოეხერხებინა. ეგებ იმან მართლა იცოდა რამე? ეგებ, ჩვეულებრივ, სწორედ ამ სასტუმროში ბინავდებოდნენ ტროცკისტები? მართალია, იმ კაცს პირნაგარდნილი პოლიციის ჯაშუშის ცხვირ-პირი ედო და, სავარაუდოდ, ტროცკისტი არ უნდა ყოფილიყო, მაგრამ იქნებ ასე ინიღბებოდა? რაც, სხვათა შორის, მშვენივრადაც გამოსდიოდა... შეიძლება, მხოლოდ გამოცდას უწყობდა ქალაქში ახლად ჩამოსულ ებრაელ ბიჭს და ამას სწორედ ტროცკის მითითებით აკეთებდა. ასეა თუ ისე, თაგუნამ მაინც გადაწყვიტა, თავის დავალებასთან დაკავშირებით ამ ერთობ საეჭვო ტიპისთვის შეკითხვები არ დაესვა. სხვა თუ არაფერი, რამის კითხვა მარცხის

აღიარების ტოლფასი იქნებოდა, თავუნას კი ჯერ ეს ნაადრევად მიაჩნდა. ადმინისტრატორს მხოლოდ იმ შემთხვევაში მიმართავდა, თუკი სხვა გამოსავალი არ დარჩებოდა, თუკი არაფერში გაუმართლებდა და ყველა სხვა მცდელობაც წარუმატებელი აღმოჩნდებოდა. მანამდე კი ცნობების მოსაძიებლად შეეძლო სხვა წყაროები ეძებნა. იქნებ მწერალთა ასოციაციისთვის მიემართა? არა, ეგ არ ივარგებდა, ასე პირდაპირ ვერ მიადგებოდა და ვერ ეტყოდა: მისმინეთ, მეგობრებო, თქვენს ქალაქში მემარცხენე მწერლებს დავეძებო. ეს მხოლოდ ეჭვს დაბადებდა. ამიტომ რამე სხვა გზა უნდა გამოენახა.

საუზმობას მორჩა, ფული გადაიხადა და გარეთ გამოვიდა. ალაღბედზე მიუყვებოდა ძველი ქალაქის ვიწრო ქუჩებს. ფიქრიდან რომ გამოერკვა, უცებ ეგონა, ნაცნობ ადგილას ამოვყავი თავიო. მართლაც, რამდენიმე ებრაულ აბრას მოკრა თვალი – ეს იმიტომ, რომ ახლა მაიზელის ქუჩაზე მიაბიჯებდა, პრალის ყოფილ გეტოში. მალე იქაურ ძველ, საყოველთაოდ ცნობილ სინაგოგასაც მიადგა, მძიმედ ნაგებ, პირქუშ შენობას. მთავარი კარი ღია იყო და ბენიამინმაც შიგნით შეაბიჯა. სინაგოგაში არავინ ჩანდა. იდგა და შენობის მკაცრ კედლებს, ძველ სკამებს, თორის შესანახ ზარდახმას ათვალიერებდა.

– რით შემიძლია დაგეხმაროთ? – ჩაესმა ხმა. თავუნამ თავი მიაბრუნა და შავ, კაპიშონიან ლაბადაში გამოხვეული ძალიან მოხუცი კაცი დაინახა, რომელიც მისჩერებოდა და თან სასაცილოდ ახამხამებდა თვალებს.

– მე შამესი ვარ, – გაეცნო მოხუცი, – ამ სინაგოგის მეთვალყურე. გნებავდათ რამე?

– უბრალოდ, ვათვალიერებ, – მიუგო თავუნამ იდიშზე, რითაც ერთბაშად მოიგო მოხუცის გული.

– მზად ვარ, გემსახუროთ, – თქვა იმანაც იდიშზე. – მე სინაგოგას ვყარაულობ და სტუმრებსაც ვუნევ ხოლმე მეგზურობას. საიდან აღარ ჩამოდიან, დედამინის ოთხივე მხრიდან... ოღონდ ეგ, – სიამაყე გამოერია ხმაში, – ჩემთვის არანაირი დაბრკოლება არაა,

რვა ენაზე ვლაპარაკობ თავისუფლად: გერმანულად, ინგლისურად, ფრანგულად, ესპანურად, იტალიურად... – ჩამოთვლა არ დაუმთავრებია და უცებ თავუნას თვალი ჩაუკრა: – ოღონდ ყველაზე მეტად მაინც იდიშზე ლაპარაკი მიყვარს. დედაჩემის ენაა, მაგ ენაზე მიმღეროდა ძილის წინ... ეგეთი რამე არასოდეს დაგავინყდება. დრო გადის, მოგონება კი სამუდამოდ რჩება.

ცოტა ხნით დადუმდა, გაირინდა, სივრცეში ერთ წერტილს მიშტერებული, მერე ისევ სტუმარს მიუბრუნდა:

– თქვენ საიდან ხართ? რუსეთიდან თუ პოლონეთიდან?

თავუნა შეეყოყმანდა. ვითომ შეიძლებოდა, ამ მოხუც კაცს მინდობოდა? ბოლოს გადაწყვიტა, გავბედავ და სიმართლეს ვეტყვი, ნაწილობრივ მაინცო. უთხრა, ჩერნოვიცკიდან ჩამოვედი და პრალაში საქმეები მაქვსო. მისი სოფლის სახელი ბერიკაცსაც სმენოდა – თურმე იმ მხარეში მისი მეგობრები ცხოვრობდნენ. მერე ისევ თვითონ გააგრძელა ლაპარაკი და თავუნას შესთავაზა, მოდი, ამ სინაგოგის ისტორიას მოგიყვებიო. მკლავი გამოსდო და შიდა ეზოში გაიყვანა.

– აი, აქაა დამარხული გოლემი, – უთხრა სტუმარს და ისიც აუხსნა, რომ გოლემი კაბალისტი რაბინის, ვინმე ლურიას მიერ თიხისგან გამოძერწილი გოლიათი იყო, რომელსაც პრალის ებრაელობა უნდა დაეცვა ებრაელთა მოძულეებისაგან. მაგრამ ის თავისივე შემქმნელს ასჯანყებოდა, ამიტომ იმასაც გაენადგურებინა გოლემი და ბოლოს სწორედ ამ ადგილას დაეფლა.

ამას კიდევ მოაყოლა ერთი-ორი სხვა ამბავიც და მერე დადუმდა – გარჯისთვის გასამრჯელოს თუ ელოდა.

ბენიამინს ბევრი ფული აღარ რჩებოდა, მაგრამ ეს კაცი შეიძლებოდა რამეში დახმარებოდა. ამიტომ ჯიბიდან ხურდა ამოიღო და უხმოდ გაუნოდა. სინაგოგის მეთვალყურემ აშკარად უკმაყოფილო სახით გადაითვალა გასამრჯელო – ეტყობა, ჩვეულებრივ, ბევრად მეტს ჩუქნიდნენ ხოლმე. მერე მაინც ჩაიდო ჯიბეში და ვალის მოსახდელად, ცალყბად ჰკითხა, კიდევ რამეში ხომ არ შემიძლია გამოგადგეო? თავუნას ყველა ხელსაყრელი შემთხვევა უნდა

გამოეყენებინა. დიახ, – უთხრა, – ებრაელ მწერლებს ვეძებ და ხომ ვერ მიმასწავლით, სად ვნახავო („მემარცხენეების“ ხსენება რატომ-ღაც ვერ გაბედა), იქნებ გზაზე დაგეყენებინეთო.

– ებრაელ მწერლებს? – გამოცოცხლდა ჩია ბერიკაცი. – ებრაელი მწერლების ნახვა რაში გჭირდებათ?

– თვითონაც მწერალი ვარ, – იცრუა თავუნამ, – მინდოდა, გავსაუბრებოდი.

– ოოო... – მოხუცი ცოტა ხნით ჩაფიქრდა, – ჩვენთან, პრაღაში მცხოვრები ებრაელი მწერლები... ასეთს ბევრს არ ვიცნობ. ხომ იცით, მაგ ყაიდის ხალხი სინაგოგებში ნაკლებად დაიარება, თუმცა ორი ახალგაზრდა ზოგჯერ მოდის ხოლმე – მე მგონი, შთაგონებას დაეძებენ. მეგობრობენ კიდევ ის ორნი. ერთს მაქს ბროდი ჰქვია. ძალიან სასიამოვნო ახალგაზრდაა. მეორე ფრანც კაფკაა – ცოტა უცნაური ვინმე...

ცოტა უცნაური ვინმე! თავუნას ეს სიტყვები დამაიმედებლად მოეჩვენა.

– უცნაური? მაინც რითია უცნაური?

– ბევრი რამით, – მიუგო შამესმა, რომელსაც ნაჭორავება უნდა ჰყვარებოდა. – მარტოსული, გულჩათხრობილი კაცია, ძალიან სიტყვაძუნნი. ოჯახთანაც არეული აქვს ურთიერთობა, მამასთან დამდურებულია. მამამისი შეძლებული და საქმიანი კაცია, თუმცა ბუნებით უხეში. ეტყობა, კაფკაც მაგიტომ იქცა მემამბოხედ.

მემამბოხედო?! ეს უკვე საგულისხმო ჩანდა. ვინ იცის, მამის წინააღმდეგ ამხედრებული ყმანვილის ნილაბს მიღმა იქნებ ჭეშმარიტი რევოლუციონერი იმალებოდა. წესით, სწორედ ასე უნდა ყოფილიყო: მხოლოდ შეურიგებელ პიროვნებას შეუძლია საზოგადოების გარდაქმნა, ისეთს, ვინც თამაშის დადგენილ წესებს არ ცნობს, ვისაც მუდმივი დაუკმაყოფილებლობა ახასიათებს. თან გვარიც... კაფკა! რევოლუციონერისათვის ზედგამოჭრილ გვარად მოეჩვენა: ასო-ბგერა კ-ს უღერადობა მიზანდასახულობის, სიჯიუტის ნიშნად მიიჩნია; ისევე, როგორც ასო-ბგერა ტ ტროცკის გვარში, სადაც,

რა თქმა უნდა, იგივე კ-ც ხმიანობდა. ცხადია, ეს მხოლოდ ზედა-კირული შთაბეჭდილება გახლდათ, მაგრამ სხვა რა დარჩენოდა, შთაბეჭდილებებს აყოლის მეტი?!

- სად შემიძლია ეს ბატონი ფრანც კაფკა ვნახო?

- სად ცხოვრობს, ზუსტად არ ვიცი, მაგრამ გამიგონია, ძველ ქალაქში სამუშაოდ ოთახი აქვს ნაქირავებო - ძალიან ძველ, პატარა სახლში, ალქიმიკოსების ქუჩაზე, ზუსტად ჰრადშინის ციხე-სიმაგრის უკან.

ალქიმიკოსების ქუჩაზე, ციხე-სიმაგრის უკან? ცოტა უცნაური მისამართი კია კომუნისტი მწერლისთვისო, გაიფიქრა თავუნამ. რამდენადაც ახსოვდა, ალქიმიკოსები ის-ხალხი იყო, ვინც სხვადასხვა ლითონის ოქროდ გადაქცევას ცდილობდა; მოკლედ, თაღლითები და თანაც ყველაზე უარესი ჩამოსხმის, იმ ჯურის ადამიანები, ვინც ერთმანეთში ურევს ჯადოქრობასა და ანგარებას, კაპიტალიზმსა და ცრურწმენებს. ანდა, რატომ უნდა დაბინავებულიყო ციხესიმაგრის შორიახლოს, რაც თავისთავად წარსულისა თუ დღევანდელობის დიდებულთა საბრძანებელი და, აქედან გამომდინარე, ადამიანთა უთანასწორობის სიმბოლო გახლდათ?

იქნებ კაფკა შეგნებულად მოქცეულიყო ასე და ეს არჩევანი რაღაც მინიშნებას შეიცავდა? იქნებ ქუჩის დასახელება და ციხე-სიმაგრის ხედი კიდევ უფრო უმძაფრებდა იმ აღშფოთებას, რის გარეშეც რევოლუცია შეუძლებელია?

- შენც მეამბოხეს გავხარ, - ისეთი ხმით უთხრა ბერიკაცმა, თითქოს თავუნას ფიქრი ამოიცნო.

- მეე? - ამაოდ შეეცადა შეკრთომის შენიღბვას თავუნა. - მე ამქვეყნად ყველაზე თვინიერი ბიჭი ვარ, მეამბოხეს რა მიგავს, რა სისულელეა, ეგ რამ გაფიქრებინათ?!

მოხუცს ჩაეღიმა.

- ცხოვრებამ, მეგობარო, ცხოვრებამ მასწავლა ხალხის ცნობა. თან შენ ტყუილიც არ გეხერხება, - უფრო მიუახლოვდა თავუნას და ხმაც დაიდაბლა: - გატყობ, რაღაც გაგჭირვებია. არ ვიცი, რა ხმაც დაიდაბლა: - გატყობ, რაღაც გაგჭირვებია. არ ვიცი, რა განუხებს, ოღონდ ერთ რჩევას მოგცემ: შენს სოფელში დაბრუნდი

და სამუდამოდ დაივიწყე, აქ რისთვისაც ჩამოსულხარ. გაგიგონია პრალაში განძის საძებნელად ჩამოსული რაბინის ამბავი?

თაგუნას ეს ამბავი არ გაეგონა და მოხუცმაც ხალისით უამბო. პოლონეთის რომელიღაც სოფელში მცხოვრებ რაბინს სიზმრად პრალის ერთ-ერთი ხიდის შორიახლოს დამარხული განძი ენახა. სიზმარიც ისე ცხადად და მკაფიოდ დამახსოვრებოდა, უყოყმანოდ ზეგარდმო ნიშნად ჩაეთვალა. ამიტომ ოჯახს გამომშვიდობებოდა და პრალას გამომგზავრებულებოდა. აქ ჩამოსულს, იოლად ეცნო სიზმარში ნანახი ხიდი და მის მახლობლად მიწის თხრაც დაეწყო. ყარაულიც მალევე დასდგომოდა თავზე – აბა, ერთი, რას აკეთებსო. რაბინს თავისი ვინაობა არ გაუმხელია, თუმცა სიზმარი კი მოუყოლია. ყარაულს გასცინებია, ნეტავ ვის სჯერა სიზმრებისო?! მერე ისიც უთქვამს, ნუხელ მეც ვნახე ერთი სიზმარი, ვითომ ვილაც პოლონელი რაბინის სახლში, ბუხარქვეშ ოქრო-ვერცხლი იყო დამალულიო; დავიჯერო, ახლა ამნაირი სისულელეებიო? რაბინი საჩქაროდ დამშვიდობებია, შინ დაბრუნებულა, იატაკი აუყრია და ბუხარქვეშ მართლა მიუგნია ოქრო-ვერცხლისათვის.

ბერიკაცი ცოტა ხნით გაჩუმდა, მერე კი სათქმელი ასე დააბოლოვა:

– შენც ზუსტად ამიტომ აღმოჩნდი აქ – მე რომ მეთქვა, შინ დაბრუნდი და ყველა შენი სანუხარის პასუხი იქ ეძებე-მეთქი. მე, ჩემი მხრივ, სათქმელი გითხარი. შინ დაბრუნდი, შვილო, და ისე მოიქეცი, როგორც მშობლები გარიგებენ. ყველაზე დიდი და ფასდაუდებელი საგანძური სულის სიმშვიდეა.

ისევ დადუმდა, მერე ჰკითხა:

– დამიჯერებ?

– არა, – მოკლედ მოუჭრა თაგუნამ.

მოხუცმა ამოიოხრა:

– ვიცოდი, ჩემს რჩევას არ გაითვალისწინებდი. ამაში შენც რაღაცით კაფკას გავხარ. როცა გოლემის ამბავი ვუამბე, თან გავაფრთხილე – ისეთი არაფერი უნდა შევექმნათ, რასაც მერე ვერ ვმარ-

თავთ-მეთქი. ლიტერატურაც ზუსტად ეგაა - ის, რისი მართვაც შეუძლებელია. წერას იწყებ, ათას რამეს იგონებ, წარმოიდგენ და, ღმერთმა უწყის, ბოლოს სად და რას მიაღებები. ჩვენში დარჩეს, წიგნების წერა საერთოდ რა საჭიროა? რაც სათქმელი იყო, უკვე წერია თორაში. თორა...

- კაფკამ რაო? - სიტყვა გაანწყვეტინა თავუნამ. - რა გიპასუხათ?

- არც არაფერი. კრინტიც არ დაუძრავს. ან საერთოდ ვინა ვარ მე იმისთვის... ალბათ ფიქრობს, ერთი გამოჩერჩეტებული ბებერია, მცირე გასამრჯელოსთვის ზღაპრებს რომ ჰყვებაო. ოღონდ ამ გამოჩერჩეტებულმა ბებერმა ბევრად მეტი იცის, ვიდრე თქვენ, ახალგაზრდებს წარმოგიდგენიათ.

ცოტა ხანს გაჩუმდა, გაუნძრევლად იდგა და აშკარად ეტყობოდა წყენა. მერე უკმაყოფილოდ ჩაიქნია ხელი და ისევ თავუნას მიუბრუნდა:

- განძსა და გასამრჯელოზე გამახსენდა - შეგეძლო ცოტა მეტი გამოგემეტებინა ჩემთვის, ამდენი დრო არც ერთ სტუმართან ლაპარაკში არ დამიხარჯავს.

თავუნა ამას არ ელოდა. თუმცა უარიც ვერ უთხრა. ისევ ამოიღო ჯიბიდან ხურდა ფული და ბერიკაცს გაუნოდა, რომელმაც შეურაცხყოფილივით გახედა.

- სულ ესაა? რაც მე შენ ამბები მოგიყევი და რა რჩევებიც მოგეცი...

თავუნამ აუხსნა, ისედაც ხელმოკლედ ვარ, ეს მგზავრობაც საძნელო საქმე გამოდგა და ფული უნდა გამოვიზოგოო.

- ყველა ერთსა და იმავეს გაიძახის, - აბუზლუნდა ბერიკაცი, - ფული არა გვაქვს, გვიჭირს, ომიაო... მე რა, მოცლილი ვარ?! ისე, ახია ჩემზე, ვერ ვისწავლე ჭკუა. თავის დროზე სწავლა-განათლება არ ვინდომე და ამ სინაგოგის შამესობა ვამჯობინე. იცი, რატომ? იმიტომ, რომ ეს ადგილი ყოველთვის მიყვარდა და გოლეშის ამბის მოყოლაც მსიამოვნებდა. ოღონდ ამით ფულს ვერ იშოვი. აქ მოსული ხალხი გაფაციცებული მიგდებს ყურს, მალაპარაკებენ და

მალაპარაკებენ, მაგრამ გადახდაზე რომ მიდგება საქმე – ჩვენ ბო-
დიშო. ფროიდის გვარი გაგიგონია როდისმე?

თაგუნას წარმოდგენა არ ჰქონდა, ვინ იყო ფროიდი.

– იმასაც უყვარს ამბების მოსმენა და მოყოლა, ზუსტად ჩემსა-
ვით, მაგრამ ამაში ფულსაც იღებს, თან დიდ ფულს. რას იზამ, ის
ექიმი კაცია, მე კი – ერთი უსწავლელი, უბირი. მაგრამ საკუთარი
თავის ფასი რომ ვიცოდე, გამდიდრებასაც მოვახერხებდი. რას იტყ-
ვი, ვერა?

– მე მგონი, ვერა, – რატომღაც გაღიზიანდა თაგუნა. – და კი-
დევ, მე ფულს ამოდენა მნიშვნელობას არ ვანიჭებ.

მერე, რაკი ეს ლაპარაკი წამოიწყო, შეჰყვია და შეჰყვია, თითქოს
პოლიტიკურ თავყრილობაზე გამოდიოდა სიტყვით: არ მესმის, რა-
ნაირად შეიძლება ხალხს ასეთი მადა და სიხარბე ჰქონდეს, როცა
სამყაროში ამდენი უთანასწორობაა და მდიდრების დღეებიც დათ-
ვლილიაო. როცა გონს მოეგო, უკვე გვიან იყო, ბერიკაცის მოღუშუ-
ლი მიშტერებოდა.

– თავიდანვე მივხვდი, – უთხრა მერე, – შენც იმ დარტყმული
რევოლუციონერებიდან ხარ, აღმა-დაღმა რომ დაწანწალებენ გავ-
რილო პრინციპით, ვინც ერცჰერცოგს ტყვია დაახალა და მთელი
ეს ომი და უბედურება დაატრიალა. მარტო ერთი რამე ვერ გამო-
გია: სინაგოგაში რა დაგკარგვია? ეს საგიჟეთი არ არის. ჯობია,
შენი გზით წახვიდე.

თაგუნა მაშინვე მიხვდა, რა დიდი სისულელე ჩაედინა. მარ-
თლაც, რას დააცხრა გიჟით ამ უწყინარ ბერიკაცს, რომელიც ვინ
იცის, რაში შეიძლებოდა გამოსდგომოდა. ნაძალადევად გაუღიმა
და მოუბოდიშა, მგზავრობამ დამლალა და ეტყობა, ცოტა ზედმე-
ტად ვარ აღელვებულიო. გულწრფელად სთხოვა პატიება.

– პატიებაც შემიძლია და ყველაფრის დავინყებაც, ჩემი რა
მიდის?! – უთხრა შამესმა. – ოლონდ გირჩევ, თავს მოერიო. ენას
კბილი დააჭირე და ჭკუაზეც მოდი, თუ გინდა, შარი აირილო.

თაგუნა დაემშვიდობა და წამოვიდა. ვილაც შემხვედრს, მოხუც
ებრაელ ქალს ჰკითხა, ალქიმიკოსთა ქუჩამდე როგორ უნდა მივი-

დღეო? იდიშზე მოსაუბრე უცნობთან შეხვედრამ ქალი ისე გაახალისა („ამ პრალელ ებრაელებს აღარც ახსოვთ ჩვენი ენა“), თვითონვე მიაცილა იქამდე.

დიდად უცნაური ქუჩა ჩანდა, მეტი რომ არაფერი ითქვას – ვინრო შუკა ძველი ქალაქის კედლის გაყოლებაზე, რაზეც პირდაპირ მიეშენებინათ საბუხრე მილებიანი სახლების რიგი, თუმცა ამ ციციქნა ნაგებობებისათვის „სახლიც“ ერთობ ხმამაღალი ნათქვამი გახლდათ, იმდენად არ ჰგავდნენ ადამიანის საცხოვრებელს. თითოეულის კარის სიმაღლე ხუთნახევარ ფუტზე მეტი არ იქნებოდა, შიგნითა სივრცე კი, დიდი-დიდი, ორასი კვადრატული ფუტი ყოფილიყო. ნეტა რანაირად ეტევიანო, ფიქრობდა თავუნა. ამ ქობმახებთან შედარებით, თავისი სოფლური სახლი სასახლედ გამოჩნდებოდა. ის ვილაც კაფკა მართლა უცნაური ვინმე უნდა ყოფილიყო.

ახლა უნდა გამოეცნო, რომელ სახლში ექირავებინა იმას ოთახი. გადანყვიტა, ალაღბედზე ემოქმედა და პირველივე კარზე დააკაკუნა. კარი ვილაც ჩაფსკვნილმა კაცმა გაუღო, ვისაც სქელშუშებიანი სათვალე ეკეთა და უხეშად ჰკითხა, რა გნებავსო?

– ფრანც კაფკა ბრძანდებით? – ჰკითხა თავუნამ.

კაცი უშნოდ ახორხოცდა.

– ფრანც კაფკა? მე? ეგ რამ გაფიქრებინათ. მე დიდი მწერალი ვარ, კაფკა კი ერთი ჭკუაარეული კაცია, საკუთარ თავშიც ვერ გარკვეულა. არა, ფრანც კაფკა არა ვარ. იმისი სახლი გვერდითაა, ოცდაორი ნომერი, – სული მოითქვა და დაამატა: – ოლონდ შინ არ დაგიხვდებათ, ახლა სამსახურშია. იცით, რომ მსახურობს? მოხელეა ბიჭი. იცით, რატომ? იმიტომ, რომ მწერლობით თავი ვერ გააქვს, ან როგორ გაიტანს, კაციშვილს არ ესმის, რას წერს. ერთი მოთხრობა აქვს – მე მგონი, „მეტამორფოზა“ ჰქვია – ტიპი ხოჭოდ გადაიქცევა. გაგიგონიათ მსგავსი უაზრობა? საბავშვო მოთხრობა რომ იყოს, კიდევ მესმის, მაგრამ არა, ზრდასრული ხალხისთვის წერს ამნაირ შავბნელ აბდაუბდას. ვიცი, რჩევას არ მეკითხებით, მაგრამ რომ გორც მწერალი, ვალდებული ვარ, ხალხი გავაფრთხილო. მაგ კაფკასთან ცოტა ფრთხილად იყავით. ის კაცი არ არის, ვინც გგონიათ.

თაგუნა გაოგნებული და დათრგუნული უსმენდა, მართლა არ წარმოედგინა კაფკა ასეთად. მისი აზრით, რევოლუციონერი შეიძლებოდა და ეგებ უნდა ყოფილიყო კიდეც მწერალი, ოღონდ მის ნაწერს მასები უნდა აენთო, რევოლუციისათვის დაერაზმა, ადამიანის ხოჭოდ გარდასახვა კი რა უბედურება იყო?! ვითომ შეეშალა და არასწორ მისამართზე მოვიდა? მართლა ეს ფრანც კაფკა უნდა ეძებნა? ეჭვების მიუხედავად, მაინც გადაწყვიტა, მისი ნახვა ეცადა. ოღონდ სალამომდე ნამდვილად ვერ დაიცდიდა.

– იცით, სად მუშაობს?

სათვალისწინებელი კაცმა ნაწყენი სახით შეხედა.

– როგორც ჩანს, ჩემმა რჩევამ არ გაჭრა, მაინცდამაინც ფრანც კაფკა გჭირდებათ. არადა, ვაპირებდი, შინ შევიპატიჟებ, ჩემს შემოქმედებაზე დაველაპარაკები-მეთქი, წიგნიც მინდოდა, მეჩუქებინა. წიგნი დავწერე და საკუთარი ხარჯით გამოვეცი, მთელი დანაზოგი დავახარჯე! მაგრამ არა, ყველას კაფკა, კაფკა და მარტო კაფკა გინდათ, – უცებვე მოერია თავს, გაღიმებაც სცადა: – კარგი, მოგცემთ მისამართს, ოღონდ მერე არ დამაბრალოთ, არ გამაფრთხილოთ.

ფრანც კაფკა სანარმოო ტრამვებით დაზარალებულ მუშა-მოსამსახურეთა სადაზღვევო დაწესებულებაში მსახურობდა. თაგუნაც დაუყოვნებლივ იქით გაემურა. ეს დაწესებულება დიდ შენობაში განთავსებულიყო, რომელსაც მდიდრულად მოჩუქურთმებული, ნეოკლასიკური სტილის ფასადი ამშვენებდა. ამის დანახვამ თაგუნა ერთხელ კიდეც ჩააგდო საგონებელში. რა თქმა უნდა, მოელოდა, რომ რევოლუციონერ კაცს მუშებთან ექნებოდა კავშირი, მაგრამ ამგვარ დაწესებულებაში დასაქმებულად ვერაფრით წარმოიდგენდა, რადგან შენობის მხოლოდ იერიც კი ბურჟუაზიის მხრიდან მუშებისადმი ფარისევლურ მზრუნველობაზე მიანიშნებ-

და. თუმცა ვინ იცის, იქნებ კაფკა აქ შეგნებულად ჩანერგილიყო, იქნებ სწორედ დაშავებულ მუშებთან უნდა დაემყარებინა კავშირი, მათ შორის სავარაუდო რევოლუციონერები გამოერჩია და პარტიის საქმის სამსახურში ჩაეყენებინა? ცალხელა კაცი ქარხანაში ველარ იმუშავებდა, მაგრამ რა დაუშლიდა, მეორე, შერჩენილი ხელით (გინდაც ის მარცხენა ყოფილიყო) ქვეები ანდა სულაც ყუმბარები ესროლა?

რა თქმა უნდა, ეს ყოველივე მისი ვარაუდები გახლდათ. მაგრამ მალე ამასაც დაესმებოდა წერტილი, რამდენიმე წუთში გაარკვევდა, მართლა ის კაცი იყო კაფკა, ვისაც ეძებდა, ვისაც მისთვის დაშიფრული გზავნილი უნდა გადაეცა, თუ არა. თუკი სწორად გამოეცნო, სხვა დანარჩენს – კაფკას საცხოვრებელ ადგილს, სამსახურს, ნაწერს უკვე არანაირი მნიშვნელობა აღარ ექნებოდა. შენობაში შევიდა და მისაღებში მაგიდასთან მჯდომ ქალს მიადგა.

– ფრანც კაფკას ნახვა მინდა.

სათვალისწინებელი ქალმა ქედმაღლურად შეათვალა.

– ალბათ, გინდოდათ, გეთქვათ, დოქტორ ფრანც კაფკასიო. დოქტორი, დოქტორი-მეთქი, – ხაზგასმით გაუმეორა ქალმა. – ის ხომ ვეჭილია, არ იცით? ვეჭილებს კი ასე მიმართავენ, – ქალმა უკმაყოფილოდ გადააქნია თავი. – ამ ხალხს ხომ ვერაფერს შეასმენ და გააგებინებ! დოქტორ კაფკას ოთახი მეხუთე სართულზეა, დაბარებული ხართ?

– არა, – თავუნა ნამდვილად არ ყოფილა დაბარებული.

– მაშინ ვერ მიგიღებთ, – გამარჯვებული სახით მიახალა ქალმა. – წინასწარი შეთანხმების გარეშე გამორიცხულია.

ეს უკვე ბოლო წვეთი აღმოჩნდა. თავუნას თვალებიდან ცრემლი წასკდა. ცდილობდა, ტირილი შეეკავებინა, მაგრამ არაფერი გამოსდიოდა. ცრემლმა მთელი სახე დაუცვარა. ქალი გაოცების გარეშე შესცქეროდა – როგორც ჩანს, მსგავს სანახაობას კარგა ხნის წინ შესწევოდა, თუმცა ამჯერად მაინც გაუჩნდა რაღაც თანაგრძნობის მაგვარი.

– მისმინეთ, ზემოთ ვერ აგიშვებთ, მაგრამ შემოიძლია კაფკას ტელეფონის ნომერი გითხრათ. თუკი ნამდვილად ნუთის საქმე გაქვთ, როგორც მეუბნებით, იქნებ ტელეფონითაც მოგვარდეს.

სუფთა ფურცელზე სწრაფად, გაკრული ხელით დაწერა ნომერი და ფურცელი თავუნას გაუნოდა.

– აი, გამომართვით, ოღონდ კრინტი არავისთან დაძრათ. ასეთი ცნობების უცხოებისთვის მიცემა სასტიკად აკრძალული გვაქვს. მე უბრალოდ...

უბრალოდ, რა? იდეალისტი დაინახა თავუნაში, უკეთესი მომავლისათვის მებრძოლი? ამ კითხვის პასუხს ვერ მონახავდა და ვერც ამ საიდუმლოს ამოხსნიდა. თავუნამაც მხოლოდ გულითადი მადლობა გადაუხადა ქალს და წამოვიდა.

თავიდან სასტუმროში დაბრუნებას და იქიდან დარეკვას აპირებდა, მაგრამ გადაიფიქრა. ამ შემთხვევაში ადმინისტრატორის მაგიდაზე მდგარი ტელეფონით თუ ისარგებლებდა, იმ უჟმური მელოტი კაცის მეთვალყურეობით, რაც არცთუ გონივრულ გადაწყვეტილებად მოეჩვენა. ჯობდა, ტელეფონი ქურაშივე მოეძებნა. კუთხეში რომ შეუხვია, აფთიაქი დაინახა, შევიდა და დარეკვის ნებართვა ითხოვა, რამაც კიდევ ერთი თავსატეხი გააჩინა.

თავუნამ არ იცოდა, როგორ უნდა დაერეკა. ცხოვრებაში ტელეფონი ნანახიც კი არ ჰქონდა, რადგან მსგავსი რამ მათ სოფელში არც არსებობდა. წესით, ძნელი საქმე არ უნდა იყოსო, იმხნევებდა თავს, მაგრამ აზრზე არ იყო, რა უნდა გაეკეთებინა. ამიტომ გადაწყვიტა, დახმარება აფთიაქარისთვის ეთხოვა – გაწკეპილი, სათვალღიანი, სამკუთხა წვერიანი კაცისთვის. თხოვნამ ის ცოტათი კი გააკვირვა, მაგრამ არ დაზარდა და ყველაფერი კარგად აუხსნა. თავის დასაზღვევად, თავუნამ წინასწარ დაწერა ფურცელზე ის დათქმული სიტყვა, რაც კაფკასთვის უნდა ეთქვა. გული მეტ-ნაკლებად დაიმშვიდა და მორიგე ტელეფონისტს მიცემულ ნომერთან დაკავშირება სთხოვა. უცებვე შეაერთეს.

– ფრანც კაფკა გისმინთ, – მოისმა ყურმილში გულგრილი ხმა.

თაგუნა ისე აფორიაქდა, ფურცელი იატაკზე დაუვარდა. დასწვდა და აიღო, ოღონდ ისე ლელავდა ერთიანად აცახცახებული, ზედ დანერილი სიტყვების გარჩევა გაუჭირდა. როგორც იქნა, ხმადაბლა ამოლერდა:

- დაბეჭდილი ტექსტის წაღება დამავალეს.
- ბოდიში, რაო? - კაფკამ აშკარად ვერ გაიგო ნათქვამი.
- დაბეჭდილი ტექსტის წაღება დამავალეს, - გაიმეორა თაგუნამ. გული გამალებით უცემდა.
- ტექსტის? ახლა გავიგე, - კაფკა ცოტა ხნით შეყოვნდა, - რა ბრძანეთ, რა მქვიაო?
- იოსი.
- იოსი. და სად ცხოვრობთ, იოსი?
- სასტუმრო „ტერმინუსში“. იცით, სადაა?
- დიახ, ვიცი. დღესვე მოგართმევენ.

ხანმოკლე, თუმცა შინაარსიანი საუბრით გახარებულმა თაგუნამ ყურმილი დადო. ეჭვი აღარ ღრღნიდა: კაფკა ნამდვილად ის აღმოჩნდა, ვინც ეგონა. გონიერება და მიხვედრილობა შეუქო საკუთარ თავს. ერთი მიუტევებელი შეცდომა კი დაუშვა - კონვერტიანი ხელჩანთა დაკარგა, მაგრამ ამ დანაკარგის ანაზღაურებაც მოახერხა. ახლა დარწმუნებული იყო, დავალებას ნებისმიერ შემთხვევაში შეასრულებდა. სასტუმროში დაბრუნდა, სადაც ისევ ის ცალი თვალით დამცინავად მომზირალი ადმინისტრატორი დაუხვდა:

- აი, ჩვენი სტუმარიც მოსულა! კარგად ისეირნე? მოგენონა პრადა?

შეკითხვა, ერთი შეხედვით, სრულიად ბუნებრივად უღერდა, ოღონდ იქნებ რამე ფარულ აზრსაც გულისხმობდა? ეს კაცი დიდი ამოუცნობი ვინმე ჩანდა და ვიდრე საპირისპიროში არ დარწმუნ-

დებოდა – ძალიანაც სახიფათო. თავუნამ გადანყვიტა, თამაშში აკ-
ყოლოდა. ხაზგასმულად თავაზიანად გასცა პასუხი, ზოგადი შთა-
ბეჭდილება გაუზიარა და მერე თავის ოთახში ავიდა. სასტუმროს-
კენ მიმავალმა გზად პური და ძეხვი იყიდა. მამამისი სირცხვილით
დაინვებოდა, რომ გაეგო, მისი შვილი ძეხვით ვახშმობდა – მორ-
წმუნე ებრაელებს ხომ ეს აკრძალული ჰქონდათ. ამის გაფიქრება-
ზე თავუნამ უფრო მეტი გემო ჩაატანა ამ მოკრძალებულ ვახშამს.
დანაყრდა და სანოლზე მიწვა. მხოლოდ საღამოს ხუთი საათი იქ-
ნებოდა, მაგრამ ქალაქი უკვე მწუხრში ჩანთქმულიყო. შავი, თოვ-
ლიანი ღამე ძალას იკრებდა. მართალია, ძალიან დაღლილიყო, მაგ-
რამ თავუნას დაძინება მაინც არ შეეძლო. გამალებული ფიქრობდა
ხვალინდელ დღესა და კაფკას გზავნილზე. წასაკითხი მაინც ჰქო-
ნოდა რამე! ბოლოდროინდელი მუდმივი საკითხავი, „კომუნისტუ-
რი მანიფესტი“ ხომ თვითონვე დაკარგა სულელურად. „აჩრდილი
დაძრწის ევროპაში, – ჩაიბუტბუტა კარგა ხნის წინ დაზეპირებული
სიტყვები, – აჩრდილი კომუნიზმისა“. დიახ, დასაწყისიც ზედმიწევ-
ნით კარგად ახსოვდა და სხვა დანარჩენიც, მაგრამ თავად წიგნი
კი, რომლის ძილის წინ გადაკითხვაც წესად დაედო, ახლა არსად
ჩანდა. უცებ აზრმა გაუელვა: ერთი ამ ფრანც კაფკას დაწერილიც
უნდა წავიკითხო რამე, ბოლო-ბოლო, ჩვენთანიაო. მაგრამ ხოჭოდ
გარდასახული კაცის ამბები მაინცდამაინც არ ხიბლავდა... არა,
ასეთ წიგნს გულს ვერ დაუდებდა. ამ ფიქრებში ნელ-ნელა რულიც
მოერიდა.

დაფეთებულს გამოელვიდა. უკვე დილის რვა საათი შესრულე-
ბულიყო. ნეტავ ამდენ ხანს რამ დააძინა?! საჩქაროდ ჩაიცვა და
ქვევით ჩავიდა. ადმინისტრატორი, ჩვეულებისამებრ, გაზეთს კით-
ხულობდა. თავუნამ გაუბედავად ჰკითხა, ჩემთვის ხომ არაფერი
დაუტოვებიათო?

- არა, - მოკლედ და უხეშად მოუჭრა კაცმა, ისე რომ გაზეთისთვის თვალის არ მოუშორებია.

მოკლედ, ლოდინის გარდა, აღარაფერი რჩებოდა თაგუნას. გადნევიტა, გავალ და ვისაუზმებო. დღე შეიძლება რთული გამომდგარიყო, ამიტომ არ ღირდა მისი მშვიერი კუჭით დაწყება. მალევე მიაგნო იაფფასიან კაფეს და ნოყიერი საუზმეც შეუკვეთა: დიდი ფინჯნით რძიანი ყავა და ბლომად კარაქიანი პური. დანაყრებული, კვლავ სასტუმროში დაბრუნდა. ამჯერად ადმინისტრატორს უკვე ჰქონდა რალაც მისთვის გადასაცემი.

- ორიოდე წუთის წინ დაგიტოვეს.

როცა კონვერტს ართმევდა, თაგუნას უცნაური გრძნობა დაეუფლა. კონვერტზე ლამაზად გამოყვანილი ასოებით წაენერათ სახელი „იოსი“. შიგნით კი ნანატრი გზავნილი იდო. უფრო სწორად, მთელი მისი მომავალი, მისი ბედ-ილბალი. ამჯერადაც მოახერხა, გარეგნულად არაფერი შესტყობოდა, გულგრილი, უდარდელი კაცის სახე მიიღო და ადმინისტრატორს სიტყვა დაუგდო, ჩემს ოთახში ვიქნებიო. თვალს მოფარებულმა, კიბე კისრისტეხით აირბინა - ისეთი ალგზნებული იყო, ვერაფრით მოარგო გასაღები საკეტს. როდის-როდის მოახერხა კარის გაღება, ოთახში შევიდა, კარი გადარაზა და სანოლზე ჩამოჯდა. ერთხელაც დახედა კონვერტს. დაბეჭდილი კი იყო, მაგრამ ზერელედ. ამიტომ სულ იოლად გახსნა. შიგ ერთადერთი ფურცელი იდო. ზედ ორიოდე სტრიქონი დაებეჭდათ გერმანულად, ქვეშ კი ფრანც კაფკა აწერდა ხელს.

Leoparden im Tempel

Leoparden brechen in den Tempel ein und saufen die Opferkrüge leer; das wiederholt sich immer wieder; schliesslich kann man es vorausberechnen, und es wird ein Teil der Zeremonie.

სულ ცოტა, ათჯერ მაინც გადაიკითხა ეს სტრიქონები და ყოველ ჯერზე სასონარკვეთა უფრო და უფრო უძლიერდებოდა. ჯერ ერთი, ყველა სიტყვის მნიშვნელობა არ ესმოდა. ამდენი გერმანუ-

ლიც არ იცოდა. მხოლოდ სათაური გაიგო: „ლეოპარდები ტაძარში“. სიტყვების მნიშვნელობა კი არ აეჭვებდა, მათში დაფარული აზრი დანარჩენი ტექსტით ამოუცნობი რჩებოდა მისთვის.

რა უნდა ექნა? იმ ალაგ-ალაგ ამოჭრილი, უიმედოდ დაკარგული ფურცლის გარეშე დაშიფრულ ტექსტს თავსა და ბოლოს ვერ გაუგებდა. მის გარეშე ყველა მცდელობა წინდანინვე მარცხისთვის იქნებოდა განწირული. ეს სავალალო შედეგი მოეტანა მის უპატიებელ უპასუხისმგებლობას. გაბზარულ სარკეში ჩაიხედა, სული ეხუთებოდა. „ახლა დანყნარდი, – შეუძახა საკუთარ თავს, – უნდა დამშვიდდე, ეცადე, რამე მოიფიქრო“. გადანყვიტა, არ ეჩქარა და ამ თავსატეხს ნაბიჯ-ნაბიჯ გამკლავებოდა. და რა უნდა ყოფილიყო პირველი ნაბიჯი? ცხადია, იმის გაგება, რა ეწერა ფურცელზე გერმანულად. ამის შემდეგ, ალბათ, საკვანძო სიტყვებსაც გამოარჩევდა და ეს საბოლოო მიზანთანაც მიიყვანდა. მისი გერმანულით აშკარად მხატვრული ტექსტის ამოკითხვა სრულიად შეუძლებლად მიაჩნდა. ჯერ რუსულად, ან კიდევ უკეთესი – იდიშზე უნდა ეთარგმნინებინა ვინმესთვის, მაგრამ ვისთვის? ვისთვის და, რა თქმა უნდა, სინაგოგაში გაცნობილი ბერიკაცისათვის. განა იმან თვითონ არ შესთავაზა დახმარება?! ცხადია, თარგმნა ფული დაუჯდებოდა, მაგრამ ჩიტი ბრდღვნად ღირდა. გადანყვიტა, სინაგოგაში დაუყოვნებლივ წასულიყო, თუმცა წასვლამდე ტექსტი სხვა ფურცელზე გადაწერა. და ბეჭდილ დედანს არავის აჩვენებდა ერთი მიზეზის გამო: მასზე ხომ კაფკას საკუთარი ხელმოწერა დაეტოვებინა. ეს დიდი შეცდომა გახლდათ და, ალბათ, მხოლოდ მწერლის პატივმოყვარეობით აიხსნებოდა. როგორც ჩანს, დოქტორი ფრანციც თავუნასავით ჯერაც ახალბედა იყო იატაკქვეშა საქმიანობაში და, რევოლუციური თავმდაბლობის თვალსაზრისით, კიდევ ბევრი რამის სწავლა სჭირდებოდა.

სინაგოგაში რომ მივიდა, ბერიკაცი ამერიკელი ტურისტების ჯგუფს შიდა ეზოს ათვალთვლებინებდა. ახლა უკვე ინგლისურად, სულ წვრილ-წვრილად ჰყვებოდა გოლემის ამბავს. თან ისეთი დაგემოვნებით, აშკარად ეტყობოდა, გვარიან გასამრჯელოს ელოდა ამ ნასუქ-ნაპატივები სტუმრებისაგან. როგორც იქნა, მოამთავრა

მადლობები და ფული მიითვალა. მხოლოდ ამის შემდეგ მიუბრუნდა თაგუნას.

- ისევ მოხვედი? რით დავიმსახურე ასეთი პატივი? - ჰკითხა დამცინავად.

- თქვენი დახმარება მჭირდება. იდიშზე მაქვს რაღაც სათარგმნი.

- მე რომელი მთარგმნელი მნახე? - შორს დაიჭირა ბერიკაცმა.

- კი მაგრამ, ამდენ ენაზე ლაპარაკობთ... სწორედ ახლა ვუსმენდი, როგორ ჰყვებოდით გოლემის ამბავს ინგლისურად.

- კარგი, - ამოიოხრა მოხუცმა. - იმედია, სათარგმნი ბევრი არ იქნება.

- სულაც არა, - თაგუნამ ჯიბიდან ფურცელი ამოიღო და მოხუცს გაუწოდა, - სულ ორიოდე სტრიქონია.

მოხუცმა ნაწერი ზედიზედ რამდენჯერმე გადაიკითხა.

- უცნაურია, ხომ იცი... - თქვა აშკარად გამოცოცხლებულმა.

- რა არის? რეზუსია თუ შარადა?

- აშკარად თავსატეხია, - მიუგო თაგუნამ, - საგანგებოდ შედგენილი. ფულის ამბავია, სასტუმროში ერთ კაცს დავენაძლევე. მითხრა, ამის ამოხსნა ჯერ ვერავინ მოახერხაო. თავი გამოვიდე, მე ამოვხსნი-მეთქი. ხომ იცით, როგორ გვიყვარს ებრაელებს სიტყვებით თამაში!

მოხუცს გაეცინა:

- როგორ არ ვიცი, ოღონდ ერთი პირობით დაგეხმარები: თუ მოიგებ, წილში ვარ.

მერე უკვე იდიშზე აუხსნა, რაც ეწერა იმ ფურცელზე. თაგუნამ შეიტყო, რომ თურმე ლეოპარდები ტაძარში შეცვივდებოდნენ ხოლმე, უკანასკნელ წვეთამდე სვამდნენ, რაც წმინდა სასმისებში ესხა, ეს კი იმდენჯერ მეორდებოდა, უკვე ყველამ იცოდა, კიდევ ესხა, ეს კი იმდენჯერ მეორდებოდა და, ბოლოდა კიდევ რომ მოხდებოდა. ყველა ამას ელოდებოდა და, ბოლოდა კიდევ რომ მოხდებოდა.

- აბა? - ჰკითხა მოხუცმა, - მიხვდი რამეს?

- ვერა, - გამოუტყდა თაგუნა, - მე ვერ მივხვდი, თქვენ?

– მე? მე ვინა ვარ?! აი, რაბინი იუდა ლევივით რომ ვერკვეოდე კაბალაში, ეგებ დაგხმარებოდი კიდეც. ასეთი იღუმალი რამეების ამოხსნას კაბალის მცოდნე სჭირდება, მე კი ერთი უბრალო შამესი ვარ, რაში გამოგადგები?! არა, მთლად უმეცარიც არ მეთქმის, რალაც-რალაცები მეც მისწავლია, რამდენიმე ენაზეც ვლაპარაკობ, ოღონდ საკუთარი შესაძლებლობების ზღვარიც მშვენივრად მომეხსენება. მოკლედ, ვინმე ისეთი უნდა მოძებნო, ვინც მოახერხებს და აგიხსნის, რაც აქ წერია.

– ვინ?

– არ ვიცი, – მიუგო მოხუცმა და მერე ეშმაკურად დაამატა: – იქნებ ფროიდმა გაგაგებინოს რამე. მაგან სიზმრების ახსნა იცის და ეგებ აქ დანერილსაც გაუგოს თავი-ბოლო. ისე, მართლა კი ჰგავს ავ ზმანებას, – თვითონვე გაეცინა, – მაგრამ ფროიდი აქედან შორს ცხოვრობს, ვენაში... ხუმრობა იქით იყოს და, ნამდვილად არ ვიცი, ვინ დაგეხმარება.

– რა გაეწყობა, – ამოიოხრა თავუნამ, – ასეა თუ ისე, თქვენი დიდი მადლობელი ვარ.

ბერიკაცს ხურდა ფული გაუნოდა, მაგრამ იმან იუარა.

– არა, ჩემი არაფერი გმართებს, უანგაროდ ვცადე შენი დახმარება.

მადლიერი თავუნა დაემშვიდობა და წამოვიდა.

– კიდევ შემოიარე, – მიაძახა ბერიკაცმა, – ოღონდ თავსატეხები აღარ გვინდა.

თავუნა სასტუმროში დაბრუნდა. ადმინისტრატორმა ამჯერადაც თავისებურად დამცინავად გამოხედა.

– რალაც აფორიაქებული მეჩვენები, ეტყობა, საქმეები აგერ-დაგერია, – მერე მოლუმულმა დაამატა: – იცოდე, დრო გადის, ზედმეტად აქ ვერ გაჩერდები.

თაგუნა კიბეს აუყვავა, ოთახში შევიდა და კარი ჩაკეტა. გადანყვიტა, უიმედობას არ მისცემოდა. სხვა თუ არაფერი, რამდენიმე გამოცდა ხომ მაინც წარმატებით გაველო: პრალამდეც ჩამოვლნია და გზავნილიც მიელო. მართალია, გზავნილის ფარული აზრის ამოკითხვას ვერ ახერხებდა, მაგრამ არა უშავს, როგორმე ამ საქმესაც გაართმევდა თავს.

ჩემოდნიდან რვეული და ფანქარი ამოიღო. მერე რვეულში ჩანერა ის, რაც შამესმა უთარგმნა. დაწერილი ერთხელ კიდევ გადაიკითხა. შემდეგ უკვე კაფკასეულ დედანს შეადარა და იქამდე არ მოისვენა, ვიდრე არ დარწმუნდა, უკვე სიტყვასიტყვით მესმის, რაც გერმანულად წერიაო.

(ვითომ მართლა ესმოდა? სავარაუდოდ კი. ისე, ეს კაფკაც რთული ვინმე ჩანდა. რომ შეძლებოდა, თაგუნა აუცილებლად დაურეკავდა და შესჩივლებდა: არ მესმის, რას წერთ, ამხანაგო კაფკა, ბოდიშს გიხდით, არ მინყინოთ, მაგრამ ვერაფერი გავიგე და რა ვქნაო. ეგებ ეს ახალი სიტყვაა ლიტერატურაში, მკითხველთა უმეტესობისათვის ჯერ მიუწვდომელი, მაგრამ ნება მომეცით, გკითხოთ, ამხანაგო: განა შეიძლება მკითხველთა უმრავლესობისთვის მიუწვდომელი – იმავდროულად რევოლუციურიც იყოსო? პირადად ჩემზე გეტყვით: დიდი გაქანებით არ გამოვირჩევი, ერთი უბრალო ადამიანი ვარ, სოფლელი ებრაელი ბიჭი, რომელსაც სჯერა, რომ მხოლოდ რევოლუცია შეცვლის სამყაროს და ადამიანთა ცხოვრებას, ოღონდ განა მეც არა მაქვს უფლება, გასაგები ენით მელაპარაკონ, მოწინავე აზრები ჩემთვის ხელმისაწვდომ ენაზე გამიზიარონო? უბრალო სოფლელი ებრაელებიც ადამიანები ვართ, ამხანაგო, წიგნები ჩვენც გვჭირდება. გთხოვთ, მეტი თვითკრიტიკულობა გამოიჩინოთ და ჩვენნაირებზეც იფიქროთ, როცა ერთხელ კიდევ დააპირებთ რალაც ისეთის დაწერას, რაც ეს თქვენი „ლეოპარდები ტაძარში“).

ჩანთა რომ არ დაეკარგა, მომდევნო ნაბიჯი უთუოდ კაფკას გზავნილზე იმ მეორე, ალაგ-ალაგ ამოჭრილი ფურცლის დაფარება უნდა ყოფილიყო. ამოჭრილ ადგილებში საჭირო სიტყვებს ამოი-

კითხავდა და ასე გაიგებდა ფარულ აზრს. მაშინ ყველაფერი ცხადი გახდებოდა, მაგრამ იმ ფურცლის გარეშე რა ექნა ახლა?

შეეძლო თავადვე ამოერჩია საკვანძო სიტყვები – ისეთები, რომლებიც ამა თუ იმ თვალსაზრისით, რევოლუციური დავალების აღწერასთან იქნებოდა დაკავშირებული.

ასე მაგალითად, სიტყვა „შეცვივდებიან“, ამ თვალსაზრისით, არაფერში გამოადგებოდა, რადგან ის არაფერს მიანიშნებდა, მოქმედების გეზს არ მიუთითებდა. ვთქვათ, შეცვივდებიან, მაგრამ სად? როდის? როგორ? რა მიზნით? თავუნას თავად სიტყვა მოსწონდა, თამამად და რევოლუციურად ეჩვენებოდა, მაგრამ იმასაც აღიარებდა, რომ ცალკე აღებული, შინაარსისგან სრულიად დაცლილი ჩანდა. მოკლედ, არც ერთი ზმნა, არც ეს იმედისმომცემი „შეცვივდებიან“ და არც მოსაბეზრებელი ერთფეროვნების გამომხატველი „მეორდებოდა“ – ხელჩასაჭიდად არ გამოადგებოდა. ჯობდა, ისევ ზედსართავიან ანდა უზედსართავო არსებით სახელებზე გადაეტანა ყურადღება. ბოლოს და ბოლოს, ხომ ნებისმიერი საგნის სახელდება შეიძლება?!

ხანგრძლივი ფიქრის შემდეგ ფანქრით გახაზა რამდენიმე სიტყვა: „ლეოპარდები“, „ტაძარი“, „წმინდა სასმისები“ და „ღვთისმსახურება“. მოდი, ლეოპარდებით დავინწყებო, გადანწყვიტა.

თავუნას არასოდეს ენახა ლეოპარდი, სხვათა შორის, არც ვეფხვი, არც ლომი, არც შავი ავაზა და, საერთოდ, არანაირი მსგავსი მრისხანე მხეცი. სოფელში ბევრს ლაპარაკობდნენ მგლებზე, მათი შიშით ღამლამობით გარეთ სიარულსაც ერიდებოდნენ, თუმცა მას მგლისთვისაც კი არ მოეკრა თვალი თუნდაც შორიდან. გარეულ მხეცებზე მთელი მისი ცოდნა ერთი ძველი, ნახატებიანი, რუსულად დაწერილი საბავშვო წიგნით შემოიფარგლებოდა. წიგნს „აფრიკაში მოგზაურობა“ ერქვა. კარგად დამახსოვრებულ ერთ-ერთ სურათზე სწორედ კატისებრთა ოჯახის წარმომადგენლები გამოქსახათ, მაგრამ რომელი იყო მათგან ლეოპარდი? ცხადია, ის ფაფრიანი ვერ იქნებოდა – ფაფარი ლომებს აქვთ; და ვერც ის შავი – შავი ავაზაა.

თუმცა ლეოპარდის გარეგნული იერის ამოცნობა მთავარი თავსატეხი მაინც არ ყოფილა. მთავარი იყო, მიმხვდარიყო, რანაირად შეიძლებოდა, ეს მხეცი რევოლუციური ქმედების სამიზნედ ქცეულიყო? თავუნას ამ კითხვაზე პასუხი ვერ მოეძებნა. ვითომ ვინმე ლეოპარდებს უნდა დასხმოდა თავს? სად, ზოოპარკში? იყო კი პრალაში ზოოპარკი? და ლეოპარდებზე თავდასხმა ვის რაში უნდა დასჭირვებოდა? რა ჰქონდა ტროცკის ლეოპარდების საწინააღმდეგო?

ლეოპარდები, ალბათ, რალაცის სიმბოლოდ მოიაზრებოდნენ. ლეოპარდი გარეული მხეცია, კაპიტალისტებიც დაუნდობელ მხეცებად იქცევიან, როცა მეტ მოგებას დახარბებულები პროლეტარიატს ჩაგრავენ და ავინროებენ. ეგებ ზოოპარკში ლეოპარდის მოკვლა იმის საჩვენებლად სჭირდებოდათ, კაპიტალისტებო, თქვენი დღეები დათვლილიაო. მეორე მხრივ, თავუნა იმაზეც ფიქრობდა, რომ არც მუშებს აკლდათ სისასტიკე და დაუნდობლობა, როცა საკუთარი უფლებების დაცვას ითხოვდნენ, ანდა იფიცებოდნენ ხოლმე. რა ნიშნით განსხვავდებოდა სხვადასხვა კლასისათვის დამახასიათებელი სისასტიკე? როგორ უნდა გაგერჩია პროგრესული სისასტიკე რეაქციულისაგან? ვითომ მოკლული ლეოპარდის გვერდით ახსნა-განმარტებით ბარათს დატოვებდა ვინმე – ეს ცხოველი ძალაუფლების მქონეთათვის ჭკუის სასწავლებლად იქნა მსხვერპლად შეწირულიო?

ეგებ ნამდვილ ლეოპარდებზე არც იყო საუბარი. „ლეოპარდები ტაძარში“ – შესაძლოა რამე კოდური სახელიც ყოფილიყო; მართალია, ცოტა უცნაური, მაგრამ განა რევოლუციურობის არსი უცნაურობას გამორიცხავს? ვინ იცის, იქნებ ასე იხსენიებოდა რომელიმე ტროცკისტული ჯგუფი პრალაში – სწორედ ის, რომელმაც მისთვის დახმარება უნდა გაენია დავალების შესრულებისას. ბოლოს და ბოლოს, კაფკა წერდა, ისინი ტაძარს ეპატრონებიანო, რაც, თავისთავად, რევოლუციონერთათვის სრულიად დასაშვებია. ქმედება გახლდათ: სწორედ ამას ითხოვდა მათგან ისტორიის მუუქცევადი წინსვლა. მაგრამ მომდევნო ფრაზა ამ ლოგიკას ეჭ-

ვექვემ აყენებდა, უფრო სწორად, სრულიად აცამტვერებდა, რადგან ლეოპარდები ტაძარს დასამხოებად არ ეპატრონებოდნენ, იქიდან არც რწმენით მოვაჭრეებს აძევებდნენ, არც მღვდლებს, არც პასტორებს და არც რაბინებს. არამც და არამც, ლეოპარდები იქ ბარძიმების გამოსაცლელად შედიოდნენ. მაინც რატომ აკეთებდნენ ამას? საქმე მემთვრალეობისკენ მონოდებას აშკარად არ ეხებოდა, რადგან კაფკა არც აზუსტებდა, რა ესხა იმ ბარძიმებში. მაშინ რა შეიძლებოდა ეგულისხმა? ვითომ ლეოპარდები საგანგებოდ გაენვრთნათ იმისათვის, რომ სასულიერო წოდებისა და მმართველი კლასის წარმომადგენლები დაეცვათ? მაშინ, სავარაუდოდ, ამ კოდურ სახელს უფრო რომელიღაც მემარჯვენე, გასამხედროებული დაჯგუფება არ უნდა ამოფარებოდა?

აბა, თუკი ლეოპარდებად მართლა რევოლუციონერები იგულისხმებოდნენ, მაშინ კიდევ ერთი თავსატეხი ჩნდებოდა: საბოლოო ფრაზა. კაფკას თქმით, წინდანინ ყველამ იცოდა კატისებრთა შემოსევის შესახებ. ვითომ შესაძლებელი იყო რევოლუციონერის ქმედებების წინდანინ განჭვრეტა? განა რევოლუციის არსი სწორედ მისი მოულოდნელობა არ იყო, რასაც უნდა გაეადვილებინა კიდევ ძალაუფლების სიმაგრის დამხობა? ნუთუ ლეოპარდებიც ბიუროკრატებს დამსგავსებოდნენ და ისინიც კაბინეტებში გამოკეტილიყვნენ, სხვათა შორის, იმავე კაფკასავით? მტაცებელთა შემოტევები ყველასთვის წინდანინ ცნობილი გამხდარიყო და ერთგვარად რიტუალის ნაწილადაც ქცეულიყო. ვითომ ეს ბურჟუაზიული ღირებულებების აღიარებასა და გათავისებაზე მიანიშნებდა? თუ, კაფკას თვალსაზრისით, სწორედ ამ მხეცებს ჩაეგდოთ ხელში მთელი ძალაუფლება კოალიციურ მთავრობაში, ოღონდ კოალიცია... დიახ, დიახ... კოალიცია, თავისთავად, ერთობ სახიფათო რამ გახლდათ, მეტი რომ არაფერი ითქვას. აკი იოსიც სულ იმას ამბობდა, კოალიციური მთავრობის შექმნა მხოლოდ იმ შემთხვევაში შეიძლება, თუკი რევოლუციური პარტია საკუთარ პრინციპებს მტკიცედ ერთგულებს და მაშინაც კი კოალიციას მხოლოდ გარდამავალი ხასიათი შეიძლება ჰქონდეს სახიფათო მტერთან გა-

სამკლავებლადო. მტრების განადგურების შემდეგ კი ჭეშმარიტი რევოლუციონერები უთუოდ უნდა გაემიჯნონ დროებით თანამგზავრებს, დაუნანებლად უნდა მოისროლონ მემამბოხეთა ხომალდის გემბანიდან, გადატანილი, ანდა, თუ გნებავთ, სულაც პირდაპირი მნიშვნელობითო.

მოკლედ, საიდანაც უნდა შეგეხედა, ეს ლეოპარდები, სხვა თუ არაფერი, დიდად არაერთგვაროვან მხეცებად მოჩანდნენ. რანაირად გინდოდა, მათი ბუნება და ხასიათი ამოგეცნო? თავუნამ წარმოსახვას სრული გასაქანი მისცა და წარმოიდგინა, როგორ ასამართლებდა ამ მტაცებლებს სახალხო სასამართლო, სადაც ბრალმდებელიც, დამცველიცა და უზენაესი მსაჯულიც თავადვე გახლდათ. ჭეშმარიტ დიალექტიკურ სიტყვიერ პაექრობაში ერთმანეთს ენაცვლებოდა ურთიერთგამაბათილებელი მოსაზრება-დებულებები. უეცრად გონება გაუნათდა, სიმართლე დაინახა და როგორც უზენაესმა მსაჯულმა, განაჩენიც გამოიტანა: კაფკას ტექსტის მიხედვით, ლეოპარდები განსაკუთრებით სახიფათო მტაცებლების ჯგუფს წარმოადგენდა, რომელსაც ძალა შესწევდა, ერთიანად გაუნადგურებინა ყველაზე სანუკვარი ტრადიციული ფასეულობები. მაინც ვის განასახიერებდნენ ეს მტაცებლები? ვის და, ცხადია, ბურჟუაზიას. „კომუნისტურ მანიფესტში“ ამ საკითხთან დაკავშირებით ყველაფერი მკაფიოდ იყო ნათქვამი: ბურჟუაზიამ აღმოფხვრა ფეოდალური, პატრიარქალური, იდილიური ურთიერთობები, მოაშთო რელიგიური აღმადგენა, რაინდული სულისკვეთება, ობივატელური გულჩვილობა და ეს ყველაფერი ანგარიშიანობის ყინულავით ცივ მორევში ჩაახრჩო (ზუსტად იმ ანგარიშიანობის, რამაც ლეოპარდების გამოჩენის წინდანი განჭვრეტა გახდა შესაძლებელი). სწორედ ბურჟუაზიამ აქცია მოძველებულად და ყავლგასული) ეგვიპტური პირამიდები, რომაული აკვედუკები, გოთური და, ზოგადად, ყველანაირი ტაძრები. საბოლოოდ, კაფკასული ტექსტი - „კომუნისტური მანიფესტიდან“ ამოზრდილი მეტაფორა - სულაც არ მოითხოვდა თავუნასაგან კოდურ სახელ „ლეოპარდებს“ ამოფარებული რაიმე ჯგუფის მოძებნას. არ მოითხოვდა მისგან არც

ლეოპარდების დახოცვას. თუკი საბოლოოდ გამიფრულ ტექსტში კატისებრთა ოჯახის ეს მტაცებლები მაინც დარჩებოდნენ მოხსენიებული - მხოლოდ და მხოლოდ რალაცაზე მისანიშნებლად. მაგრამ რაზე? ამ კითხვაზე პასუხს მოგვიანებით მოძებნიდა, ახლა კი შეეძლო შემდეგ საკვანძო სიტყვაზე გადასულიყო.

მაშ ასე, ტაძარი. ამჯერად უფრო მყარ საყრდენს გრძნობდა ფეხქვეშ. ნებისმიერი ტაძარი - კათოლიკური, პროტესტანტული, ბუდისტური, ებრაული - სარწმუნოების ბურჯს განასახიერებდა. მარქსის თქმით კი, რწმენა ბანგი იყო ხალხისათვის. შესაბამისად, ტაძარზე თავდასხმა ნამდვილად არ ჩანდა აზრს მოკლებული, მაგრამ რატომ მაინცდამაინც პრალაში? რელიგიური თვალსაზრისით, პრალა სრულებითაც არ იყო რომივით ანდა იერუსალიმივით მნიშვნელოვანი ქალაქი. თუმცა ვინ იცის? იქნებ აქაური ეკლესიებიდან რომელიმეს მართლაც ეკისრებოდა განსაკუთრებული მნიშვნელობა? მაშინ რომელს? და რა მნიშვნელობა? სწორედ ეს უნდა გაერკვია. ისევე, როგორც წმინდა ბარძიმთა მოხსენიების საჭიროება. სხვათა შორის, ასეთები ჯერ კიდევ წარმართულ ტაძრებში ინახებოდა. ოღონდ, თუ ახლა საუბარი რომელიმე კათოლიკურ ეკლესიას შეეხებოდა, მაშინ, სავარაუდოდ, ის სასმისები იგულისხმებოდა, რომლებსაც ზიარებისას ხმარობენ ხოლმე. ოქროსა თუ ვერცხლის, ძვირფასი თვლებით მოოჭვილი ეს ბარძიმები დიდი ფული ღირდა, რევოლუციონერები კი მუდამ განიცდიდნენ კეთილშობილური საქმისთვის საჭირო თანხის სიმცირეს. ვითომ დავალება ამგვარი ბარძიმების კონფისკაციას გულისხმობდა (რევოლუციაზე საუბრისას სიტყვა „მოპარვა“ შეუსაბამოდ გაიჟღერებდა)? რატომაც არა?! ასეთ შემთხვევაში, სიმბოლური ნაბიჯი მატერიალურ მოგებასაც მოიტანდა. არ ჩანდა ეს ვარაუდი უსაფუძვლო.

და ბოლო, თუმცა არა სხვებზე ნაკლებად მნიშვნელოვანი სიტყვა „ღვთისმსახურება“. იქნებ რევოლუციური ქმედება რომელიღაც ადათ-წესის აღსრულების შეფერხებას ან შეწყვეტას ისახავდა მიზნად? მაგრამ რომლის, ანდა სად უნდა აღსრულებულიყო ეს ადათ-წესი? დიდად ბურუსით მოცული საკითხი ჩანდა, თუმცა

შეეძლო ის აზრი მოეშველიებინა, რომ ამ ადათ-წესის აღსრულების ადგილად სწორედ ტექსტში ნახსენები ტაძარი იგულისხმებოდა. სხვა თუ არაფერი, ასე ძებნა მაინც გაადვილდებოდა.

კეთილი და პატიოსანი. ესე იგი, ტაძარი, ანუ სინამდვილეში მოქმედი ეკლესია ან სალოცავი. სხვაგვარად მოაზრებულ ტაძარს რევოლუციურ ქმედებას ვერ დაუკავშირებდი, მაგრამ რა უნდა მოგემოქმედებინა, ვთქვათ, პრალის სინაგოგაში? მოხუცი შამესი მოგეტაცებინა, თუ გოლემის სავარაუდო სამარხი ჩაგეგდო ხელში? ეს წარმოუდგენელი უაზრობა ჩანდა. სამიზნე უფრო ამ ქალაქის რომელიმე ეკლესია უნდა ყოფილიყო, მაგრამ რომელი? თავუნას, ამ მხრივ, ცნობების შეგროვება დასჭირდებოდა. სავარაუდოდ, ტურისტულ სააგენტოებს უნდა მისდგომოდა, ანდა დახმარება უშუალოდ მორწმუნეთათვის ეთხოვა: დიალექტიკის კანონებიდან გამომდინარე, ეს უკანასკნელნი თავისივე ხელით გაითხრიდნენ სამარეს. უცებ ძალიან მოშივდა. უკვე დღის პირველი საათი შესრულებულიყო და ჯერ ლუკმა არ ჩაედო პირში. გადანყვიტა, სასტუმროდან გასულიყო და წაეხემსა.

ქუჩაში გამოსულს გაზეთების ჯიხური მოხვდა თვალში. მაშინვე იქით გაემურა. ერთ-ერთი გაზეთის, „პრავო ლიდუს“ პირველ გვერდზე მუშათა მსვლელობის სურათი დაებეჭდათ: მოლუმული, მუშტებშემართული ხალხი დარაზმული მიაბიჯებდა. გამყიდველს ჰკითხა, ეს რა გაზეთიაო?

– სოციალისტური პარტიის გამოცემაა, – მიუგო იმან.

სოციალისტური პარტიის! ამის გაგონებაზე თავუნას ერთმა აზრმა გაუელვა თავში. მართალია, სოციალ-დემოკრატები მაინცდამაინც გულზე არ ეხატებოდა – იმათ იოსიც ვერ იტანდა დასაცემად და სულ ძალად რეფორმისტებს ეძახდა – მაგრამ მემარჯვენეები მათაც ისევე სძულდათ, როგორც იოსისა და თავუნას. იქნებ სწორედ სოციალ-დემოკრატებისგან შეეტყო რამე იმ ტაძრის შესახებ, რომელსაც მისი დავალება უკავშირდებოდა... ჯიხურში მდგომ კაცს გაზეთის რედაქციის მისამართი ჰკითხა. იქვე, შორიახლოს აღმოჩნდა. თავუნას შიმშილი გადაავინყდა და პირდაპირ რედაქ-

ციისკენ გაემართა. მომცრო შენობაში არავინ ჩანდა. მხოლოდ ერთი ჟურნალისტი მისჯდომოდა მაგიდას და გამალებული ბეჭდავდა რალაცას საბეჭდ მანქანაზე. თავუნაც მას მიადგა.

– რა გნებავთ? – თავაულებლივ ჰკითხა კაცმა.

– იცით, რატომ მოვედი... – წამოიწყო თავუნამ.

– პირდაპირ საქმეზე გადადით, – შეანყვეტინა ჟურნალისტმა, – შესავლის გარეშე. ეს არც საალსარებოა და არც მარტოსულთა კლუბი – გაზეთის რედაქციაა. ამდენი დრო არა გვაქვს. პირდაპირ თქვით, რისთვის მოსულხართ.

თავუნამ უთხრა, უცხოელი ვარ, სოციალისტურ შეხედულებებს ვიზიარებ (სიტყვა „კომუნისტის“ ხსენებისაგან თავი შეიკავა) და როცა თქვენი გაზეთი ვნახე, რედაქციაში მოსვლა და გარკვეული ცნობების შეგროვება გადავწყვიტეო.

– რა ცნობების? – მკაცრად ჰკითხა ჟურნალისტმა.

თავუნა ჯერ ისევ ფეხზე იდგა და ისე უხერხულად იმშუშნებოდა, თითქოს დაკითხვაზე მიუყვანიათო.

– თქვენი ქალაქის, პრალის შესახებ.

– ეგ გასაგებია. მაინც რა ცნობები გინდათ პრალასთან დაკავშირებით?

– ზოგიერთი ღირსშესანიშნავი ადგილი მაინტერესებს.

– რომელი ღირსშესანიშნავი ადგილები?

– მაგალითად, ეკლესიები. ზოგადად, სხვადასხვა აღმსარებლობის სამლოცველოები.

– ეკლესიები?! სამლოცველოები?! რალაც ვერ გაგიგეთ. აქი მითხარით, მემარცხენე ვარო! რამდენადაც ვიცი, მემარცხენეები ეკლესიებსა და ტაძრებში არ დაიარებიან. თუმცა ეგ ჩემი საქმე არ არის, პირდაპირ მითხარით, რას დაეძებთ?

– მითხრეს... – თავუნას მღელვარებისგან ხმა გაუნვრილდა,

– აქ, პრალაში ერთი ძალიან გამორჩეული, მდიდრული ეკლესიაა, რომლის ბარძიმებიც... აი, ის სასმისები, მღვდლები ზიარებისას რომ იყენებენ... ფასდაუდებელი ნაკეთობებია, ბაჯაღლო ოქროსიო... კიდევ ისიც მსმენია...

ჟურნალისტი აშკარად ეჭვის თვალით შესცქეროდა. თაგუნას მიზეზის გამოცნობა არ გასჭირვებია. როგორი საქმეა, მოდის მემარცხენე მიმართულების გაზეთის რედაქციაში ვიღაც უცნობი და ამნაირ უცნაურ კითხვებს გაყრის. ამ კაცს სრული უფლება ჰქონდა, ათასნაირი ვარაუდი გასჩენოდა. ამიტომ თაგუნამაც ვითარების გამოსწორება სცადა:

– შეგიძლიათ თამამად მენდოთ, ამხანაგო. თქვენი თანამოაზრე ვარ, ჩვენს დიად საქმეს შეძლებისდაგვარად ვემსახურები. მინდა, საკუთარი ნვლილი შევიტანო ამ ჩვენი უსამართლო სამყაროს გარდაქმნასა და ახალი საზოგადოების ჩამოყალიბებაში. შემეძლია თქვენი გაზეთიც დაუყოვნებლივ გამოვიწერო. მთელი წლით ალბათ ვერ შევძლებ – სწორედ ახლა ცოტა ხელმოკლედ გახლავართ – თუმცა ექვსი თვით, ალბათ, მოვახერხებდი.

ჟურნალისტს კი მასთან საუბრის ყოველგვარი სურვილი გაჰქრობოდა.

– მისმინეთ, საერთოდ არ მაღარდებს, მემარცხენე ხართ თუ მემარჯვენე. ეკლესიებზე რამის გაგება თუ გინდათ, მიდით და მღვდლებს ელაპარაკეთ, მე ვერაფერში დაგეხმარებით.

– კი, მაგრამ...

კაცი მთელი ტანით, აშკარად ავის მომასწავებლად წამოიმართა.

– ვერ გაიგე? – უკვე უყვირა თაგუნას. – ათასი საქმე მაქვს, შენთან სალაყოდ არ მცალია! წადი, გაიარე, სანამ კიბეზე დამიგორებიხარ.

თაგუნა ყურებჩამოყრილი გამოვიდა რედაქციის შენობიდან. რა ხელსაყრელი შემთხვევა მიეცა და ისევ თავისი გამოუცდელი ლობის, უტვინობის გამო გაუშვა ხელიდან. ახლა რა უნდა ექნა? ვის მისდგომოდა? ისევ იმ იდუმალებით მოცულ კაფკას? რა აზრი ჰქონდა?! იმან საკუთარი როლი პირნათლად შეასრულა, დაპირე-

ბისამებრ მიუტანა გზავნილი სასტუმროში. იმას უკვე ველარაფერს სთხოვდა. ეს სულელი, გამოუცდელი ებრაელი ბიჭი აღმოსავლეთ ევროპიდან, უჭკუო და უმნიფარი, ზედიზედ რომ უშვებდა გამოუსწორებელ შეცდომებს, კაფკას ველარაფერს სთხოვდა. რა ბრიყვი ვარ, რა უტვინოო, – გულს ასკდებოდა გაცოფებული. სანყალმა იოსიმ რა იცოდა, ვის ანდობდა დავალებას; ეტყობა, სიცხიანს გონება ჰქონდა არეული, თორემ ასეთ უაზრობას როგორ ჩაიდენდაო?!

ქუჩებში დაბორიალობდა და უცებ ჰრადშინის ციხესიმაგრის შორიანხლოს მომცრო ეკლესიას მოკრა თვალი. უცებვე იმედი ჩაესახა გულში: იქნებ სწორედ ეს იყო ტექსტში ნახსენები ტაძარი! პირდაპირ მისკენ გაემართა.

თაგუნას ეკლესიაში ფეხი არასოდეს შეედგა. შესვლისთანავე მოინუსხა, ისეთი განცდა გაუჩნდა, თითქოს სინამდვილეს მომწყდარი, უცნაურად ამოუხსნელ, დამთრგუნველ სამყაროში აღმოჩენილიყო. პირქუში ხუროთმოძღვრება, საკურთხეველი, დანთებული სანთლები, წმინდანთა გამოსახულებები – ყველაფერი ეს აფრთხოვდა და ზაფრავდა კიდევ. არა, ეს მართლა არაფრით ჰგავდა ჩერნოვიცკის პატარა სოფლურ სინაგოგას, მით უფრო, რომ სინაგოგა ტაძარიც არ ყოფილა ამ სიტყვის პირდაპირი მნიშვნელობით – ერთი ძველისძველი ხის ნაგებობა გახლდათ, სადაც ებრაელები სალოცავად, სამღერად, საცეკვაოდ, ერთმანეთთან საკამათოდ იკრიბებოდნენ; ათას რამეს იგონებდნენ სახელდახელოდ და იმათი ყაყანიც ყურს აყრუებდა. ტაძარი კი იმგვარი უნდა ყოფილიყო, როგორიც – ეს ეკლესია. აქ მუდმივად იგრძნობოდა ვიღაც უხილავისა და ყოვლისშემძლის სუფევა. ჰაერი მისტიციზმს გაეჯერებინა და თითქოს ჩასუნთქვაც კი ჭირდა. ასეთ ადგილას მარტო ველარაფერს გახდებოდი. ნეტავ ახლა იოსიც გვერდით ჰყოლოდა. ანდა, იოსი თუ არა, „კომუნისტური მანიფესტი“ მაინც სჭეროდა ხელში შემწედ და დამცველად. მაგრამ სრულიად მარტოდმარტო დარჩენილიყო, ყველასგან მიტოვებული. ძლივს მოერია თავს, უკან მოუხედავად არ გამოვარდნილიყო კვლავ ქუჩაში, უცნობ ქალაქში,

სადაც ხალხში მაინც იტრიალებდა და არა უჩინარ, ყოვლისშემძლე
სულებს შორის.

მაინც არ დანებდა ამ პირველყოფილ შიშს. ზოგადად, ებრაე-
ლოებს ეკლესიები აშინებთ, მაგრამ ის აქ ახლა ისე კი არ მოსულიყო,
როგორც ვინმე ებრაელი, არამედ როგორც რევოლუციის ერთი რი-
გითი ჯარისკაცი. დიდი ძალდატანების ფასად, მოახერხა და თავა-
წეულმა გაიარა ნეფი და მთავარ საკურთხეველს მიადგა. უთუოდ
პირადად უნდა ენახა ბარძიმები, უნდა შეეფასებინა (ოღონდ არა
რევოლუციონერის, არამედ უფრო ოქრომჭედლის თვალთ), რამ-
დენად შეიძლებოდა ეს სასმისები დავალების საბოლოო მიზანად
მიეჩნია.

საკურთხეველთან შეჩერდა. მისთვის ყველაზე უარესი, ყვე-
ლაზე მტკივნეული ის აღმოჩნდა, რომ იქ დიდი ჯვარცმა ეკიდა
- ქრისტე, რომელიც მის წინაპრებს ამ ჯვარზე მიელურსმათ. ეს
აშკარად ვერ ჩაითვლებოდა რევოლუციური ძალადობის გამოვლი-
ნებად. ქრისტე ხომ ვინმე გაქსუებული ბურჟუა არ ყოფილა, ვისაც
სიცოცხლით აზღვევინეს მთელი ცხოვრება სხვათა ჩაგვრა. არა.
თაგუნა გამხდარი, ნატანჯი, იარებიდან სისხლმდინარი ადამიანის
სხეულს შესცქეროდა - სრულიად უაზროდ, გაუმართლებლად გა-
წირულს, მსხვერპლად შეწირულს, და ეს მსხვერპლი მხოლოდ ზე-
ცას კი არ შეჰღალადებდა, არამედ ბენიამინ კანტაროვიჩის არსებო-
ბის ამაოებასაც ადასტურებდა. ჰოდა, რა უნდა ექნა იმ წამს სხვა,
თუ მუხლს არ მოიყრიდა და შენდობას, პატიებას არ ითხოვდა?

მაგრამ არა, ის არ დაიჩოქებდა. „აღსდექ, ტანჯვითა დაღ-
დასმულო“. მართალია, მთელი დღე ლუკმა არ ჩასვლოდა პირ-
ში, მაგრამ საკუთარ თავს მაინც არ მიიჩნევდა ტანჯვით დაღ-
დასმულ, მშვიერ მონად. მსხვერპლი კი იყო, ყოველ შემთხვევაში,
მსხვერპლთა მხარეს იდგა და მათ რიგებში მარტვილ ქრისტესაც
მოიაზრებდა. ამიტომ შეეძლო უშიშრად გაესწორებინა მისთვის
თვალი, ეგ კი არა, ქრისტესაც შეეძლო ის თავის მოკავშირედ
დაეგულეებინა და ეთქვა: ჩემი იმედი გქონდეს, თაგუნა, მეც შენ-
სავით რევოლუციონერი ვარ, მეც დიად ცვლილებებს შევეწირე,

ოლონდ ვერაფერი გამიგეს; ჩემს სახელზე ვეება ტაძრები კი ააგეს, მაგრამ მე იმ ტაძრებში არაფერი მესაქმება, მე ქუჩაში უნდა ვიყო, მინდორში, ქარხანაში, ხალხში; მინდა, მათ ნაწილად ვიქცე, ერთ-ერთად მრავალთა შორის, სწორედ ისევე, როგორ შენ, ამხანაგო თავუნაო.

ოლონდ ქრისტე მსგავსს არაფერს ეტყოდა. ყოველ შემთხვევაში, ეს მაინც – აფრიკაში მოკლული სპილოს ეშვისაგან გამოკვეთილი. თავუნას მხოლოდ იმის მოლოდინი ჰქონდა, როგორ ამრეზით გადმოხედავდა და ბრაზიანად დასძახებდა: გაეთრიე აქედან, შე გაზულუქებულო ურია ლანირაკო; აქ შენი ადგილი არ არის, შენს სოფელს, შენნაირ ჭიაყელებს დაუბრუნდი, იქ იკანკალეთ და იცახცახეთ, ერთმანეთს მიხუტებულებმა, კიდევ ერთი დარბევის მოლოდინში, რაც საბოლოოდ მოგსპობთ და გაგანადგურებთ კიდევცო; ჰოდა, ჩემი შურისძიებაც ეგ იქნებაო. გამოსავალიც არ ჩანდა. თავუნას უნდა მოეხერხებინა, როგორმე ქრისტესაც და ეკლესიასაც გამკლავებოდა. საკუთარ თავს მონანიე მორწმუნეებთან ვერ გააიგივებდა – იმ ლეოპარდებს უნდა დამგვანებოდა, კიდევ და კიდევ რომ იჭრებოდნენ ტაძრებში, გამარჯვებულნი რჩებოდნენ და იმდენს ახერხებდნენ, ეს თავდასხმები ღვთისმსახურების განუყოფელ ნაწილად ექციათ საბოლოოდ.

ამ დროს გვერდითა კარი გაიღო და ეკლესიაში მღვდელი შემოვიდა – ძალიან მოხუცი, თეთრწვერა კაცი, რომელსაც სქელშუშებიანი სათვალე ეკეთა. მისი შემოსვლისთანავე დამთრგუნველი, ჩახუთული ატმოსფერო თითქოს განიმუხტა. თავუნასაც მოულოდნელად მხნეობა მოემატა. ცხადია, ეს მღვდელი იყო, მაგრამ ამავე დროს – ადამიანი, ვისაც გაესაუბრებოდა, მერე რა, რომ მისთვის უფრო მშობლიურ იდიშზე კი არა, დამტვრეული გერმანულით. რაც მთავარია, შეეძლო ცოტა წინ წაენია და ბარძიმების თაობაზე რამე გაერკვია.

მღვდელიც საკურთხეველთან მივიდა და რალაც საგნები გადაადგილა. თავუნამ ხარბად ჩაისუნთქა ჰაერი და გაუბედავად წარმოთქვა:

- მამაო...

მღვდელი მისკენ შეტრიალდა.

- დიახ, შვილო ჩემო, - გულითადი, მართლა მამობრივი ხმა ჰქონდა, იმდენად, რომ თავუნას სული გაუთბა.

- მამაო, - გაიმეორა მთრთოლვარე ხმით, - მე... - ისევ გაჩუმდა. თავბრუ ეხვეოდა, ეგონა, სადაცაა, ძირს დავეცემიო. შეტორტმანდა კიდეც და მღვდელმა ხელი შეაშველა. უცებ თავუნა ატირდა, ხმამაღლა ზღუქუნებდა და მისი ეს გულსაკლავი ტირილის ხმა ექოსავით გაისმოდა ეკლესიაში. იქ შეკრებილ რამდენიმე მლოცველს მაშინვე მისკენ გაექცა თვალი.

მღვდელმა ხელკავი გამოსდო.

- მოდი, შვილო ჩემო, წამომყევი.

სააღმსარებლოში შეიყვანა და მუხლი მოაყრევინა. თვითონ ტიხარს იქით, სკამზე ჩამოჯდა და პატარა ფანჯარა გამოაღო.

- შეგვიძლია დავინყოთ, შვილო ჩემო. ყურადღებით გისმენ. მითხარი, რა გტანჯავს. მელაპარაკე შენს ცოდვებზე, გულში ნურაფერს დაიტოვებ.

უკვე აზრზე მოსული თავუნა მიხვდა, რა გაუგებრობაშიც გახვეულიყო. წარმოდგენა არ ჰქონდა, რა უნდა ეთქვა. კარგი იქნებოდა, საკუთარი შეცდომები ელიარებინა („მამაო, დიდი სისულელე ჩავიდინე, ჩანთა მატარებელში დამრჩა, იმაში კი ძალიან მნიშვნელოვანი რამ მედო“), რათა მერე აქედან სინდისჩანყნარებული, სულდამშვიდებული გასულიყო, მაგრამ ის ქრისტიანი კი არა, მემარცხენე ებრაელი გახლდათ და თანაც რევოლუციონერი. არა დონდლო სპილო, არამედ საბრძოლველად შემართული ლეოპარდი - იმ ბრძოლაში ჩასაბმელად, რომელსაც მთელი სამყარო ახლავე უნდა გარდაექმნა და სათუო განკითხვის დღეს არ დალოდებოდა. ღრმად ამოისუნთქა და რაც შეეძლო მტკიცე ხმით წარმოთქვა:

- ბოდიშს გიხდით, მამაო. მე აქ აღსარების სათქმელად არ მოვსულვარ.

- არა? - გაუკვირდა მღვდელს. - აბა, რისთვის?

– უბრალოდ, ეკლესიის დასათვალისწინებლად შემოვედი. უცხოელი გახლავართ, პრალაში პირველად ვარ. ჩემს კილოს უკვე შენიშნავდით. ამ ტაძარზე ბევრი მსმენია და მის უნახავად ქალაქიდან წასვლას საკუთარ თავს ვერ ვაპატიებდი.

უცებ საოცარი სიმსუბუქე, შინაგანი თავისუფლება იგრძნო. უკვე სულ იოლად, თვალის დაუხამხამებლად შეეძლო ათასი ტყუილი ეთქვა.

– ჩემი აღფრთოვანება მინდა გაგიზიაროთ, მართლა ულამაზესი ეკლესიაა.

– ჭეშმარიტად, – მღვდელმა მაინცდამაინც კარგად ვერ გაიგო თავუნას ქათინაურების აზრი, თუმცა ამას მისი თავაზიანობისთვის არაფერი დაუკლია. – ერთ-ერთი ულამაზესია მთელ პრალაში და, სხვათა შორის, უძველესი: მეათე საუკუნეშია აგებული.

– დარწმუნებული ვარ, – თავისას აგრძელებდა თავუნა, თან ცდილობდა, ბუნებრივი ხმით ელაპარაკა, – ბარძიმებიც შესანიშნავი იქნება.

– ბარძიმები? – ცოტათი დაიძაბა მღვდელი. – რა ბარძიმები?

– აი, რასაც ზიარებისას ჩამოატარებთ ხოლმე, განა ასე არ იქცევით?

მღვდელს მოუთმენლობა შეეტყო.

– მისმინე, შვილო ჩემო! აღსარების სათქმელად მოსული ხალხი მელოდება. სიამოვნებით ვისაუბრებდი შენთან ბარძიმებსა და სხვაზეც, მაგრამ ეს ამბავი სამომავლოდ უნდა გადავდოთ. ახლა კი გთხოვ, მიბრძანდი.

– კი მაგრამ, მამაო...

– გთხოვ, შვილო ჩემო.

– მამაო, მე...

– მიბრძანდი, გეთაყვა.

გაჯიუტებას აზრი არ ჰქონდა. თავუნამ მადლობა გადაუხადა, შენუხებისთვის მოუბოდიშა და საჩქაროდ გაეცალა იქაურობას.

გარეთ სწრაფად ბნელდებოდა. საშინლადაც ციოდა – იმ წელს ევროპაში მეტად მკაცრი ზამთარი დაიჭირა, თავუნას პალტოს კი სქელი ნამდვილად არ ეთქმოდა. ამის მიუხედავად – ანდა სწორედ ამის გამო – გამალებული მიაბიჯებდა. ასე სჯიდა საკუთარ თავს ცოტა ხნის წინ ჩადენილი შეცდომის გამო. პრადის მთავარ, გრაბენის ხალხმრავალ ქუჩას მიუყვებოდა, მტრული თვალთ უცქერდა ჩასუქებულ, კარგად ჩაცმულ მამაკაცებსა და ბენვეულში ჩაფუთნილ ქალებს: ბურჟუებს, სისხლისმწოველი წურბელების ამ ხროვას. ბურჟუაზიამ აშკარად იცოდა, საითაც ეჭირა გეზი: ზოგი მაღაზიებში შედიოდა, ზოგი ბანკებში, ზოგი კაფეებში... თავუნა კი ალაღბედზე მიბოდიალობდა და თვითონაც არ იცოდა, რას დაეძებდა.

ამ უაზრო ხეტიალისას მისი ყურადღება ერთმა შთამბეჭდავმა შენობამ მიიპყრო – სვეტებით დამშვენებულმა და რკინის მძიმე ჭიშკრით დაცულმა ბანკმა. მის დანახვაზე თავუნას მაშინვე როტშილდის გვარი გაახსენდა, ებრაელ ფინანსისტთა ცნობილი ოჯახი – იმდენად ცნობილი, რომ მათი გვარი უკვე სიმდიდრის სინონიმად ქცეულიყო. „ეჰ, მე რომ როტშილდი ვიყო“, – ამოიოხრებდა ხოლმე თავუნას მამა ყოველ ჯერზე, როცა ცოლი ხელმოკლეობაზე წუნუნს წამოიწყებდა. როტშილდებს არავინ უცქერდა ამრეზით და არც არავინ დევნიდა, განსხვავებით შუა საუკუნეების დროინდელი ებრაელი მევახშეებისაგან. რა თქმა უნდა, ისინი ხომ ბანკირები იყვნენ, პატივსაცემი ხალხი, ეგ კი არა, უკვე თავადის წოდებით დაჯილდოებულიც.

ამის გამო, იოსის ისინი კიდევ უფრო მეტად სძაგდა. თავუნასაც არწმუნებდა ხოლმე, ებრაელები ვერასოდეს გათავისუფლდებიან კაპიტალიზმის ბორკილებისგან, ვიდრე თავს იტყუებენ – ნებისმიერი ჩვენგანი შეიძლება როტშილდებივით გამდიდრდესო. მხოლოდ მარქსიზმი თუ გააქარწყლებდა ამ ფუჭ ოცნებებს და ჭეშმარიტი რევოლუციური ხედვით ჩაანაცვლებდა.

ვინ იცის, იქნებ დავალება ბანკის გაძარცვასაც გულისხმობდა? იქნებ სწორედ ამ ბანკისას – რატომაც არა?! ცხადია, ეს დიდად სა-

ხიფათო საქმე იქნებოდა, მაგრამ ტროცკიც ხომ თავის საფრთხეში ჩაგდებას ითხოვდა იოსისაგან რევოლუციისადმი მისი ერთგულების დასამტკიცებლად. კაფკას გზავნილში კი არაფერი მიუთითებდა ბანკზე – არც ამაზე და არც რომელიმე სხვაზე. ბანკებს არაფერი ჰქონდა საერთო ლეოპარდებთან თუ ტაძრებთან. მართალია, იქ ფულს კი აღმერთებდნენ, მაგრამ ესეც მხოლოდ გადატანითი მნიშვნელობით შეიძლებოდა თქმულიყო. თუმცა, სინდისის ქენჯნის გასაყურებლად, მაინც გადაწყვიტა, შეემონმებინა – იქნებ ეს დანესებულება რამენაირად დავაკავშირო გზავნილთანო. შიგნით შესვლა არც დასჭირდებოდა: შეეძლო დარბაზში იმ წინკარიდან შეეჭყიტა, რომელსაც შენობის მთავარი ნაწილისაგან შუშის კარი ჰყოფდა. მართლაც აირბინა მარმარილოს საფეხურები, იმ შუშის კარიდან კი ბანკის დარბაზში შეიხედა. ვრცელი, მდიდრულად მორთული სივრცე იყო, ნატიფი სკამებითა და მაგიდებით განწყობილი. მოხელეებიც პატარა ფანჯრებიდან ემსახურებოდნენ მისულებს. განსაკუთრებული ბევრი არაფერი დაუნახავს, თუმცა შემოსვლა მაინც გამართლებული აღმოჩნდა – შენობას ისე ათბობდნენ, გათოშილმა თავუნამ ცოტა თვალში გამოიხედა. ამის გამო იყო, ერთხანს რომ შეყოვნდა, ფეხი აითრია. უკვე იმ შუშის კარისკენ ზურგით იდგა, ქუჩას და მის მოპირდაპირე მხარეს ჩარიგებულ მდიდრულ მაღაზიებს გამოსცქეროდა...

და უცებ – ბოლოს და ბოლოს, ისიც დაინახა, რასაც დაეძებდა.

ლეოპარდები.

წყვილი ლეოპარდი. თუმცა, ვინ იცის, იქნებ ლეოპარდები კი არა, სულაც ვეფხვები ან ავაზები იყვნენ – კატისებრთა ნაირსახეობაში გაურკვეველი კაცისათვის რაიმეს გადაჭრით მტკიცება ძნელი იქნებოდა. მაგრამ თავუნას წამითაც არ შეჰპარვია ეჭვი, უყოყმანოდ ლეოპარდებად მიიჩნია და გადაჭრითაც დაასკვნა – დასრულდა ჩემი ძიებაო.

ეს ორი გოროზი, მრისხანე ლეოპარდი საიუველირო მაღაზიის ვიტრინაში განაბულიყო. ფიტულების ბრჭყალ-ეშვებსა და შუშის გაშტერებულ თვალებზე უამრავი ნათურის ჩახჩახა შუქი ირეკლებოდა. ვიტრინის მომრთველის ჩანაფიქრით, ეს სივრცე გაუვალ ჯუნგლებს განასახიერებდა, სადაც ძველი ტაძრის ნანგრევებიც მოჩანდა. ხშირ ფოთოლნარში განაბული ლეოპარდებიც თითქოს დარაჯად დასდგომოდნენ იქვე მოფენილ საკულტო სინმინდეებს: ნიღბებს, ღვთაებათა ქანდაკებებს, დოლ-დაფდაფებსა თუ საჩხრიალოებს. ვიტრინის შუაგულში ძვირფასი თვლებით განწყობილი სამი ოქროს თასიც იდგა. ლეოპარდები, ტაძარი, სამსხვერპლო სასმისები – მეტი რაღა გინდოდა?!

საკუთარი აღმოჩენით აღელვებულმა თავუნამ ქურჩა გადაირბინა და უყოყმანოდ შეაბიჯა ძვირფასეულობის იმ სავანეში. მისმა გამოჩენამ გაკვირვება და უხერხულობა გამოიწვია. ძველი, დაჭმუჭნული, ჭუჭყიანი ტანსაცმლით, თმააჩეჩილი და, რაც მთავარია, შეშლილივით თვალებანთებული თავუნა უკეთეს შემთხვევაში თავხედ მანანნალას, უარესში კი – შინიდან გამოქცეულ სულით ავადმყოფს ჩამოჰგავდა. სრული დუმილი ჩამოწვა, როცა ის შუა მაღაზიაში გაქვადა, ხელში ქუდჩაბლუჯული, და მართლა აღარ იცოდა, ახლა როგორღა მოქცეულიყო.

– რით დაგეხმაროთ, ბატონო?

თავუნა ამ ხმისკენ შეტრიალდა. გვერდით საიუველირო მაღაზიის დაცვის ერთ-ერთი წევრი ამოსდგომოდა. ზორბა, ულვაშა კაცი ეჭვის თვალით მისჩერებოდა. შემცბარმა თავუნამ დააპირა, ეთქვა, არ შეგანუხებთ, მხოლოდ რაღაცის გარკვევა მინდაო, მაგრამ კაცმა არ დააცადა:

– ახლავე მიბრძანდით აქედან.

და სანამ თავუნა რამის თქმას მოასწრებდა, კაცმა უხეშად ჩაავლო მკლავში ხელი და კარისაკენ უბიძგა. თავუნამ ხელი გააშვებინა და ჯიქურ მიაჩერდა სახეში.

– რაღაც მინდა, ვიკითხო, სხვა არაფერი. არც შარი მჭირდება და არც არავის შენუხებას ვაპირებ, ოღონდ სანამ არ ვიკითხავ, ფეხსაც არ მოვიცვლი.

აყალმაყალის დანყებას აღარაფერი უკლდა. რაც კიდევ უარესია, ამ ხმაურიანმა საუბარმა მაღაზიაში მყოფი ხალხის, მუმტრებისა თუ იქ მომუშავეთა ყურადღება მიიპყრო და ახლა ყველა დაძაბული მოელოდა გაგრძელებას. თავმოყვარეობაშელახულმა დაცვის წევრმა ერთი ღრმად ჩაისუნთქა და უკვე მზად იყო, სთანადო პასუხი გაეცა თავუნასთვის – ცხადია, უხეში ძალის გამოყენებით.

– მოიცა ერთი წუთი, კარელ, – თქვა ახალგაზრდა ქალმა, დახლს იქიდან გამოვიდა და მათკენ გამოემართა. კობტად ჩაცმული (სხვათა შორის, როგორც ყველა იქაური თანამშრომელი), ტანმორჩილი, თხელი ქალი იყო, თუმცა ლამაზი, ვერ იტყოდი – დიდი პირი და მოგრძო ცხვირი ჰქონდა, თან ოდნავ წაიელმებდა.

მაგრამ თავუნას ისე გაუღიმა, იმას უცებ სიტბო ჩაელვარა გულში. პრალაში ჩამოსვლის შემდეგ პირველი ადამიანი აღმოჩნდა, ვინც ღიმილიანი სახე დაანახა. პირველი, ვინც უფრო თანგრძნობით მისჩერებოდა, ვიდრე ამრეზითა თუ ეჭვით.

– რალაცის კითხვა გინდოდათ, – უთხრა ქალმა. – მკითხეთ, გისმენთ.

თავუნა, რომელიც მოჯადოებულებით მისჩერებოდა, როგორც იქნა, გონს მოეგო.

– ჰო, დიახ... ვიტრინაში გამოფენილ სასმისებზე მინდოდა, მკითხა... ეგ რა სასმისებია?

– სასმისები არ იყიდება, ჩვენი პატარა გამოფენის ნაწილია, ზოგჯერ ვიტრინაში გამოფენას ვაწყობთ ხოლმე. ამ თვეში საგამოფენო თემად რელიგიური რიტუალები შევარჩიეთ. რასაც ხედავთ, უძველესი ნივთებია, დაახლოებით მეთორმეტე საუკუნის – ჩრდილო-აფრიკის ერთ-ერთ უძველეს ტაძარში ინახებოდა თავის დროზე, ახლა კი რუსი თავადის, გრაფ ივანოვის საკუთრებაა. დროებით დაგვითმო აქ გამოსაფენად.

ესეც ასე. თავსატეხის კიდევ ერთი უჯრა შეივსო, თანაც უმნიშვნელოვანესი, ეგებ გადამწყვეტიც კი. სასმისები რუს თავადს ეკუთვნოდა, შესაბამისად, მათ მატერიალურ ღირებულებას სიმბოლური ღირებულებაც დაემატა.

სასმისების მოპარვა რუსი თავადაზნაურობის დასჯა იქნებოდა, მათთვის განწული სილა, იმის ნათელი დადასტურება, რომ რევოლუციის მსახვრალი ხელი მჩაგვრელს ევროპის ნებისმიერ კუთხეში მისწვდებოდა.

- კიდეც გსურთ რამის გაგება? - ჰკითხა თავუნას ქალმა და როგორც ამ უკანასკნელს მოეჩვენა, მრავალმნიშვნელოვანი მზერა სტყორცნა; ლამის შეთქმულივით მიაჩერდა, თითქოს პრალაში მის ჩამოსვლას წინდანიწვე ელოდა კიდეც.

- თქვენი სახელი შეიძლება გავიგო? - თქვა თავუნამ და საკუთარმა თავხედობამ გააოგნა, თუმცა ამ შეკითხვას ქალი სულაც არ გაუოცებია, რაც თავისთავად საკვირველი ჩანდა.

- ბერტა. მე ბერტა ვარ, - მიუგო მაშინვე. - და თქვენ?

- იოსი.

- ძალიან სასიამოვნოა, იოსი, - ქალი წამით გაჩუმდა, შემდეგ კი თითქოს ყველა სიტყვის შეგნებული ხაზგასმით გააგრძელა: - თქვენს სამსახურში მიგულეთ. დახმარება თუ დაგჭირდათ, იცით, სადაც მნახავთ. მთელი დღე აქ ვარ, თამამად შეგიძლიათ შემოიაროთ, - მერე გაეცინა: - არც ეს ლეოპარდები და არც დაცვის ბიჭები საშიში არ არიან.

- ძალიან დიდი მადლობა, - მიუგო მღელვარებისგან ხმაათრთოლებულმა თავუნამ. ქალმა ხელი გამოუწოდა, რბილი და თბილი. თავუნა მსუბუქად, ლამის მოწინებით შეეხო ამ ხელს, მერე დაემშვიდობა და მალაზიიდან გამოვიდა.

სასტუმროში დაბრუნებული, ამ ქალაქში ჩამოსვლიდან პირველად გრძნობდა სიხარულს, აღფრთოვანებასაც კი. მისმა დანახვამ ადმინისტრატორი გვარიანად გააკვირვა.

- რაღაც შეცვლილი მეჩვენები, მეგობარო, სულ სხვა კაცი ხარ! რა მოხდა, რამე სარფიანი საქმე გაარიგე?

- ზუსტად ეგრეა, - გამარჯვებული სახით გახედა თაგუნამ. -
დღეს კარგ ფეხზე ავდექი, ეტყობა.

კიბის ორ-ორი საფეხური აირბინა, ოთახში შევიდა, კარი ჩაკეტა და კარგა ხანს ალელვებული სცემდა ბოლთას. ყველაფერი გამოაშკარავდა, ეჭვიც არ ეპარებოდა, დავალების საიდუმლო ამოვხსენიო. მაინც მოეხერხებინა ეს, ამდენი წინალობისა და თავსატეხის მიუხედავად. იმ ლეოპარდების არ იყოს, თვითონაც შევარდნილიყო ტაძარში და იქაურობის დასაპატრონებლად თავი უკვე მზად მიაჩნდა. ამ კუთხით აღარაფერი აეჭვებდა - თითოეული საკვანძო სიტყვა სწორედ საიუველირო მაღაზიაზე მიუთითებდა: ლეოპარდებიც, ტაძარიც, სასმისიც, ღვთისმსახურებაც კი. უკვე სულ იოლად შეეძლო გონებაში წარმოედგინა ის გზავნილი, რასაც საკუთარი თვალითაც ნაიკითხავდა, ალაგ-ალაგ ამოჭრილი ქალღმრთის კაფკასეულ ტექსტზე დადების საშუალება რომ ჰქონოდა: „პრალის ცენტრში მოძებნე საიუველირო მაღაზია, სადაც ვიტრინაში ორი ლეოპარდიც იქნება ტაძარში აღმოჩენილი ნივთების, მათ შორის სარიტუალო, სამსხვერპლო სასმისების გვერდით“. საიუველირო მაღაზია, თავისთავად, კაპიტალისტური სიხარბის ყველაზე თვალსაჩინო სიმბოლო გახლდათ. პრალის ამ ცნობილ მაღაზიაში კი რუსი თავადის ხელში მოხვედრილი სასმისების გამოფენა გადაენწყვიტათ და ისიც უთუოდ გასათვალისწინებელი ჩანდა, რომ ხსენებული მაღაზია მაინცდამაინც ბანკის მოპირდაპირე მხარეს მდებარეობდა. იოსი ხშირად ეუბნებოდა, არ არსებობს საფინანსო კაპიტალზე ხარბი და დაუნდობელი მტაცებელი, კატასავით ფრთხილად და უხმაუროდ მოძრაობს, მაგრამ ნებისმიერ წამს და ნებისმიერ ადგილას მზადაა, ვერაგულად დაგაცხრეს თავზეო. ბანკი და საიუველირო მაღაზია მშვენივრად ავსებდა და ეხამებოდა ერთიმეორეს - გამოიტანდი ბანკიდან ფულს და მერე ძვირფასეულობის საყიდლად მიახარჯავდი იქვე, ქუჩის გადაღმა.

საიუველირო მაღაზიის დასახელებამ - „პერლშტიკერი და პერლშტიკერი“ - თაგუნა მიახვედრა, რომ მისი მეპატრონეები ებრაელები უნდა ყოფილიყვნენ. ამან ტროცკის მინიმუმებული კიდევ

ერთი ფარული აზრი მოაგონა. იოსის მსგავსად, მასაც ყოველთვის უნდოდა, გაექარნყლებინა ფესვგადგმული წარმოდგენა ცხოვრებაში წარმატებულ ებრაელზე. „აზროვნება უნდა შეცვალოთ, – თითქოს მოუწოდებდა ტროცკი, – ძვირფასი თვლები კი არ უნდა იყიდოთ, ფასიან ქალაქებში კი არ დააბანდოთ ფული, არამედ რადიკალურ იდეებს უნდა დახარბდეთ და თუ რამ გაგაჩნიათ, რევოლუციაში ჩადოთ. გააკეთეთ არჩევანი ქონებასა და მარქსს შორის, ბურჟუაზიულ და რევოლუციურ ფასეულობებს შორის“. უკეთესად ვერ იტყოდი. არა, ტროცკი მაინც გენიოსიაო, გულში აღიარა თავუნამ, ამაში ეჭვიც არ ეპარებოდა. ტროცკი რუსეთშიც გამარჯვებული დაბრუნდებოდა და უთუოდ ძალაუფლებასაც ჩაიგდებდა ხელში.

მოკლედ, სამიზნე ნამდვილად საიუველირო მალაზია იყო. გამოიკვეთა ამოცანაც: ოქროს სასმისების მოპარვა. დავალება მეტისმეტად რთული ჩანდა (ამაზე ფიქრიც კი ზარავდა), თუმცა არც იმდენად, როგორც ბანკის გაძარცვა, ანდა იმ საიუველირო მალაზიის პატრონის გატაცება, რაც, თავისთავად, რევოლუციური სამართლის იდეასთან სრულიად შესაბამის ქმედებად ესახებოდა: როგორც პარიზის ერთ-ერთ კაფეში ყუმბარის შემგდებმა ანარქისტმა რავაშოვმა განაცხადა, უდანაშაულო მსხვერპლი არ არსებობს, ჩვენს წილ პასუხისმგებლობას ყველა ვიზიარებთ (თავუნას შეეძლო ისიც დაემატებინა, ნებისმიერი ჩვენგანი ტაძარში შევარდნილი ლეოპარდიაო), მაგრამ ამის განხორციელება მაინც წარმოუდგენელ სირთულეებთან იქნებოდა დაკავშირებული. სად უნდა დაგემალა მოტაცებული მსხვერპლი? ან იმ შემთხვევაში რა უნდა გექნა, თუკი გამოსასყიდს არ გადაიხდიდნენ? მაინც, რამდენ ხანს გააჩერებდი გადამალულს? არა, სამსხვერპლო სასმისების მოპარვა ბევრად უფრო გონივრული ჩანდა. ტროცკი ამითაც ადასტურებდა საკუთარ გენიალურობას.

ახლა, როცა გზავნილის შინაარსი სწორად ამოხსნა, თავუნა ვალდებული იყო, დავალების შემდგომ ნაწილზე გადასულიყო. მეკავშირე უნდა ეპოვა – პიროვნება, ვინც მის ვარაუდს დაადასტურებდა და საქმის ყველა წვრილმანსაც აუხსნიდა. ოქროს სასამისების მოპარვას ერთი კაცი არ ეყოფოდა. ბუნებრივია, თავუნა საკუთარ თავს ჯგუფის ნაწილად აღიქვამდა, თუმცა იმედი ჰქონდა, პირადად მისი როლი გადამწყვეტი არ იქნებოდა. ეგებ მხოლოდ ქუჩაში სათვალთვალოდ დაეყენებინათ დანარჩენების გასაფრთხილებლად – პოლიცია გამოჩნდაო... უფრო დიდი პასუხისმგებლობა მეტისმეტად ეჩვენებოდა, საკუთარი მწირი შესაძლებლობების გათვალისწინებით.

საბოლოო მიზანს რომ გაარკვევ, მერე დაგიკავშირდებიანო, ასე უთხრა იოსიმ. მაგრამ ვინ უნდა დაკავშირებოდა? კაფკა? ნაკლებად სავარაუდოა. თავისი სამუშაო ოთახიდან ის თვალსაც ვერ მიაღწევნებდა თავუნას ნაბიჯებს; წარმოდგენაც არ ჰქონდა, ის უკვე საიუველირო მაღაზიაშიც თუ მისულიყო და სამიზნეც ამოეცნო. მაშ, ვინ ადევნებდა თვალს? ვინ იცოდა მისი ნებისმიერი გადაადგილების თაობაზე? ვინ მიმხვდარიყო, რომ მას ტექსტის გაშიფრვა მოეხერხებინა?

ვინ და ის ახალგაზრდა ქალი. მაღაზიის თანამშრომელი. ბერტა.

ამის გაფიქრებაზე თავუნას გააჟრჟოლა. რა თქმა უნდა, საიუველირო მაღაზიის თანამშრომელი ქალი! ყველაფერი, რაც მათ შორის მოხდა, საუბარი იქნებოდა თუ უსიტყვო მზერის გაცვლა-გამოცვლა, სწორედ ამაზე მიუთითებდა. ცხადია, ბერტა ელოდებოდა – მხოლოდ ეს შეიძლებოდა ყოფილიყო ერთადერთი მიზეზი, რის გამოც დაცვის ვირგლა წევრის კლანჭებიდან იხსნა, ასე გულთბილად ელაპარაკა, თანამოაზრესავით მიიღო და კეთილგანწყობაც აგრძნობინა, თუნდაც სულ მცირე ხნით. მეორე მხრივ, რამდენად დასაშვები შეიძლება ყოფილიყო საიუველირო მაღაზიის თანამშრომლის დაკავშირება რევოლუციურ მოძრაობასთან?

იმთავითვე გამორიცხულად არც ეს შესაძლებლობა მიუჩნე-
ვია. განა მარქსი რაბინის ოჯახში არ დაიბადა და ცოლადაც შეძ-
ლებული ქალი არ მოიყვანა? განა მსხვილი მენარმის შვილი –
ენგელსი ინგლისში მამამისის ერთ-ერთ სანარმოს არ ედგა სათა-
ვეში? სხვათა შორის, თვითონ ტროცკიც საკმაოდ წელგამართუ-
ლი მშობლების შვილი გახლდათ. რაც შეეხება ბერტას, ნამდვილ
ბურჟუასავით კი ეცვა, ბურჟუათა სამსახურში ჩამდგარიყო, მაგ-
რამ მისი გულიცა და გონებაც პროლეტარიატს ეკუთვნოდა. თა-
გუნა უცებ ისე აღელდა, ცოტა არ იყოს, დაფრთხა კიდევ და
თავს შეუძახა, გონს მოეგეო. დამშვიდდი, ბენიამინ, დამშვიდდი,
ძალიან ხომ არ გაუტიე? იქნებ ეს ყველაფერი მხოლოდ შენივე
გამონაგონიაო, – იმეორებდა გულში. არადა, თუკი იგონებდა კი-
დეც რამეს, საამისო მიზეზიც ჰქონდა: დანახვისთანავე ძალიან
მოეწონა ეს ახალგაზრდა ქალი, თუმცა მოეწონა კი არა... ვითომ
შეუყვარდა? თავუნას მანამდე არავინ ჰყვარებოდა, წარმოდგენაც
არ ჰქონდა, რას ნიშნავდა ეს, მაგრამ ახლა, ბერტაზე გაფიქრე-
ბისას, მაშინვე გული უჩქარდებოდა და ყელში ებჯინებოდა. რა
სჯობდა მასთან მეგობრობას? სად ნახავდა უკეთეს თანამოაზ-
რეს, თანამებრძოლს და საერთოდ, ცხოვრების თანამგზავრს?
მით უმეტეს, ასეთ გადამწყვეტ წუთს, როცა უმნიშვნელოვანესი
დავალეა უნდა შეესრულებინა. ნუთუ მართლა ბერტა შეიძლება
აღმოჩენილიყო ის ადამიანი? ამის გარკვევა ერთადერთი გზით
მოხერხდებოდა, ერთხელ კიდევ უნდა ენახა და დალაპარაკებო-
და. ოღონდ არა საიუველირო მაღაზიაში – სადმე სხვაგან, სადაც
ვერც მიაყურადებდნენ და ვერც საუბარს შეანწყვეტინებდნენ, სა-
დაც ბერტა მშვიდად აუხსნიდა შესასრულებელი დავალების ყვე-
ლა წვრილმანს. ჯერ იფიქრა, დავურეკავო, მაგრამ არათუ საიუ-
ველირო მაღაზიის ტელეფონის ნომერი არ იცოდა, არც ის უნ-
დოდა, ეშმაკის ამ ხელსაწყოსთან ერთხელ კიდევ დაეჭირა საქმე.
არა, უბრალოდ, სამსახურში მიაკითხავდა და მერე შეხვედრაზე
შეუთანხმდებოდა. მოასწრებდა კი ამას მაღაზიების დაკეტვამდე?
ბაღღეტილ, ღვთის გლახასავით ჯიბეგაფხეკილ თავუნას საათი

არ ჰქონდა, ამიტომ ისევ ქვევით ჩასვლა მოუწია. ადმინისტრატორს ჰკითხა, რა დროაო?

– ექვსის ნახევარია, – მიუგო იმან თავისებურად უკმეხად. თავუნას ახლა ისიც უნდა გაეგო, რომელ საათზე კეტავდნენ მაღაზიებს პრალაში.

– შენი გამკვირვებია, – გახალისდა ადმინისტრატორი, – სასტუმროს ფულს ძლივს იხდი და სანახევროდ მშიერი დაიარები, რა მაღაზიაში ვაჭრობა აგიტყდა? თუმცა შენი საქმისა შენ იცი, თუ დროზე გაიქცევი, იქნებ მოასწრო კიდევ.

თავუნა თავქუდმოგლეჯილი გავარდა ქუჩაში და პირდაპირ საიუველირო მაღაზიისკენ გაქანდა. ბედმაც გაუღიმა – მართალია, კარი დაეკეტათ, მაგრამ თანამშრომლები ჯერ მაინც შიგნით ირეოდნენ.

ზარის დარეკვა დააპირა, თუმცა უცებვე შეიკავა თავი – აჯობებდა, ქუჩის გადაღმა, ბანკის შესასვლელთან დალოდებოდა, როდის გამოვიდოდა მაღაზიიდან ბერტა. კარგა ხნის ლოდინის შემდეგ, მთლად უსასრულოდ რომ მოეჩვენა, როგორც იქნა, ქალიც გამოჩნდა. თავუნა არ შეუმჩნევია, პირდაპირ ტრამვაის გაჩერებისაკენ გაემართა ჩქარი ნაბიჯით. თავუნაც უკან მიჰყვა, დაენია და მკლავზე წაატანა ხელი. ბერტა დაფრთხა, ხელი გაითავისუფლა.

– რას აკეთებ, გამიშვი შე მანანწალა!

თუმცა მალევე იცნო და შვებით ამოისუნთქა.

– შენა ხარ? უცებ ვერ გიცანი. იოსი არა? ისე, ძალიან კი შემაშინე.

თავუნა კარგა ხანს ებოდინა, მერე უთხრა, სალაპარაკო მაქვს, იქნებ სადმე ყავა დაგველიაო. ბერტამ მაჯის საათზე დაიხედა, იუარა, შინ მეჩქარებაო.

– დედა მყავს მისახედი, მოხუცია და ავადმყოფი, – აუხსნა თავუნას. – თუ დავიგვიანე, ძალიან აღელდება, – მერე წამით ჩაფიქრდა. – ჩემთან რომ გვესაუბრა? – მოაყოლა უცებ და გაუღიმა.

თავუნას მისი ღიმილი ამჯერადაც რალაციის ნიშნად მოეჩვენა და იმედი გაულვივდა, მგონი, ჩემი ვარაუდი მართლდებაო.

– მიირთვი, არ მოგერიდოს.

თაგუნას დიდი თავშეკავების გამოჩენა დასჭირდა, მთელი თეფში ნამცხვარი ერთბაშად რომ არ შეესანსლა. ბერტას მიბადვით, მოკრძალებით ილუკმებოდა. ბერტა კი, აშკარა ხელმოკლეობის მიუხედავად, მართლა კარგ ოჯახში აღზრდილი, დახვეწილი და თავაზიანი პიროვნება ჩანდა.

მომდევნო რამდენიმე წუთის განმავლობაში ზოგად თემებზე ისაუბრეს: რა საშინელი სიცივე დაეჭირა პრაღაში, როგორ გართულებულიყო ტრანსპორტის მოძრაობა, მოკლედ, რას აღარ მიედმოედნენ... მაგრამ უცებ ბერტამ თვალი თვალში გაუყარა და ღიმილით, თაგუნას რომ ერთობ ორაზროვნად მოეჩვენა, უთხრა:

– შენ აქაურს არ გავხარ.

თაგუნამაც აღიარა, ნამდვილად არა ვარ აქაური, პრაღაში ბესარაბიიდან, სოფელ ჩერნოვიცკიდან ჩამოვედიო. მეტ-ნაკლებად აღუწერა კიდევ თავისი სოფელი და არც იმის თქმა დავიწყებია, შორს არაა ოდესიდან, სადაც თავის დროზე ტროცკი სწავლობდა უნივერსიტეტშიო. ელოდა, ამ ნათქვამს ქალი ერთგვარ მინიშნებად, საკვანძო სიტყვად აღიქვამდა და, ბოლოს და ბოლოს, ეტყოდა: კარგი, უკვე დავრწმუნდი, რომ სწორედ ის ამხანაგი ხარ, ვისაც ველოდებოდით, მოდი, ახლა ჩვენს გეგმას მივუბრუნდეთო.

ბერტას კი გეგმაზე ლაპარაკის არავითარი სურვილი არ ეტყობოდა. ბესარაბიაზე ესაუბრებოდა – თურმე მამამისიც იქ დაბადებულიყო.

– ზუსტად შენსავით უქცევდა, შენნაირ კილოზე, და შესახედაც შენნაირი უმწეო ჩანდა.

თვალეზანყლიანებულმა, სინაზით სავსე მზერით შეხედა და მაშინ კი თაგუნამ საბოლოოდ ირწმუნა, ნამდვილად შეყვარებული ვარო. რომ გაეხედა, ხმამაღლაც ეტყოდა: მიყვარხარ, ბერტა, შენ ხარ ის მეგობარი, ვისზეც ყოველთვის ვოცნებობდი, ჩემი ცხოვრების ქალი და რომ შემეძლოს...

მაგრამ არ შეეძლო. არ იყო ახლა ამის დრო, რადგან დავალება ჰქონდა შესასრულებელი, რაც ბერტამაც მშვენივრად იცოდა.

ყოველ შემთხვევაში, თავუნას დიდი იმედი ჰქონდა, იცისო. ამიტომ ღრმად ჩაისუნთქა და პირდაპირ საქმეზე გადავიდა:

- მისმინე, ბერტა, შენ, რა თქმა უნდა, იცი, რისთვისაც ჩამოვედი პრალაში.

თავუნას გასაკვირად, ამ სიტყვებმა ქალი აშკარად შეაკრთო.

- მეე?! საიდან უნდა ვიცოდე?! თუმცა, მოდი, აბა, თუ გამოვიცნობ, რის თქმას აპირებ... - ახლა უკვე ხმამაღლა გადაიკისკისა. - ვიცი, უნდა მითხრა, რალაც იდუმალმა ძალამ მიბიძგა პრალაში წამოსასვლელადო. შენ აქ ჩემთან შესახვედრად ჩამოხვედი...

თავუნამ ნაძალადევად გაიღიმა: რა თქმა უნდა, გაგონილმა სიტყვებმა უკიდურესად გაახარა, მაგრამ ახლა სათამაშოდ არ ეცალა.

- ხომ იცი, რომ დავალებას ვასრულებ, ბერტა? უაღრესად მნიშვნელოვან დავალებას, რასაც დიდი შედეგები მოჰყვება.

ქალს სახე მოერღვა, გაოცება შეშფოთებამ შეცვალა.

- რაზე ლაპარაკობ, იოსი, რა დავალება, რის დავალება?

ამჯერად თავუნასაც მოუწია შეშფოთება - ვითომ ბერტამ არაფერი იცოდა დავალების თაობაზე? კი მაგრამ, ეგ როგორ? ერთხელაც სცადა საცდელი, უკვე მეტი ყოყმანით:

- დავალება, ბერტა... საიუველირო მალაზიაში...

- თუ ღმერთი გწამს, იოსი, ლობე-ყორეს ნუ ედები! მაინც რა უნდა მოხდეს მალაზიაში?

არა, ბერტამ არაფერი იცოდა. რა დავალება, რის დავალება? ისეთი შეშინებული ხმა ჰქონდა, ამაში ეჭვს ვერ შეიტანდი. ამიტომ თავუნაც დაიბნა, აღარ იცოდა, რა ეთქვა, როგორ გაექარწყლებინა აქამდე ნათქვამი.

- ბოლოს და ბოლოს, ვინ ხარ? რას გეგმავ მალაზიაში?

ბერტას რალაც აზრმა გაუელვა თავში, რამაც წამსვე სკამიდან წამოაგდო და თვალებგაფართოებულმა უყვირა:

- შენ რა, მძარცველი ხარ, იოსი? მალაზიის გაძარცვას აპირებ? ასეა? მითხარი, მართალს ვამბობ? ძალიან გთხოვ, სიმართლე მითხარი, იოსი.

მერე ტახტზე დაენარცხა.

– დუმილი თანხმობის ნიშანია, – ჩაიბუტბუტა დაბნეულმა, – ესე იგი, მძარცველი ხარ. ჩემგან ცნობები გჭირდებოდა, ამიტომაც მოხვედი, ამიტომაც დაითაფლე ენა.

– გთხოვ, ჩემზე ეგ არ იფიქრო, – თავუნა მზად იყო, მუხლებზე დაცემულიყო, – მით უმეტეს, რომ ცდები, საშინლად ცდები, სულ სხვა რამეს ფიქრობ.

მაგრამ ბერტას არაფრის გაგონება აღარ სურდა, სიბრაზისგან სახეგაფითრებულმა კარისკენ გაიშვირა თითი.

– აქედან მიბრძანდი და ერთხელაც რომ დაგინახო სადმე, პოლიციას დავაჭერინებ შენს თავს.

თავუნა ყურებჩამოყრილი წამოვიდა, ფეხათრეული დაუყვა კიბის საფეხურებს. უცებ შეჩერდა, საოცარმა აღშფოთებამ დარია ხელი, საშინლად მოუნდა, უკან აბრუნებულყო, კარი შეენგრია და ბერტასთვის ეყვირა: ჩემი გაგდების უფლება არა გაქვს, მე მძარცველი კი არა, რევოლუციონერი ვარ, დავალებას ვასრულებ, ის სიმდიდრე უნდა დავიბრუნო და უკუღმართი ცხოვრების გარდაქმნას მოვახმარო, თქვენმა ბანკებმა რომ წაღლიტეს გაჭირვებულ ხალხსო. თუმცა ამ განზრახვაზე მაშინვე აიღო ხელი, ქალის სახე გაახსენდა, მისი წრფელი ღიმილი, რასაც ველარასოდეს დაივინყებდა. „მიყვარხარ, – აზლუქუნდა ჩუმი ხმით, – მიყვარხარ, ბერტა“. ერთ-ერთი ბინის კარი გაიღო და იქიდან ვილაც დედაბერმა გამოიჭყიტა, იჭვნეულად შეათვალაიერა უცნობი. სანამ მართლა პოლიციისთვის დაუძახიათ, ჯობია, აქაურობას გავეცალოო, გაიფიქრა თავუნამ და შენობიდან გამოვიდა. უკაცრიელ ქუჩას ხვავრიელი თოვლი ეფინებოდა. ახლა რაღა უნდა ექნა? უკვე საერთოდ ველარაფერს ფიქრობდა, უწინდელი წამიერი ბედნიერება სრულ სასონარკვეთილებად შესცვლოდა. ან როგორ გინდოდა, თავგზა არ აგბნეოდა? ცოტა ხნის წინ დიდების ზღვარზე მდგარ, უმნიშვნელოვანესი საქმის აღმსრულებელ რევოლუციონერად მოჰქონდა თავი, თვალის დახამხამებაში კი საცოდავ, ბედისგან გაღახულ არამზადად ქცეულიყო. მზად იყო, მუხლმოყრილს ცხოვრების თა-

ნამგზავრობა ეთხოვა ქალისთვის, რომელმაც ქეციანი ძალღივით გამოაგდო კარში.

რა ვქნა, როგორ მოვიქცეო? – ფიქრობდა გამალებული. ალაღბედზე მიაბიჯებდა. შობის წინა ღამე იდგა. შეთრთვილული ფანჯრებიდან საზეიმო სუფრებთან შეკრებილ პრალელთა ოჯახებს ხედავდა და ამგვარი სურათები მხოლოდ სასონარკვეთას უძლიერებდა.

იმდენი იარა, სანამ ბოლოს ძველ გეტოში არ ამოყო თავი. სწორედ იქ იდგა ძველი სინაგოგა, რომლის შიდა ეზოშიც მითიური გოლემი დაემარხათ. იქვე იყო ებრაელთა სასაფლაოც, სადაც საფლავების ქვები ახლა თოვლის სქელ საფარს დაეფარა. ეს ყველაფერი თავუნას საკუთარი გამოუვალი მდგომარეობის სიმბოლოდ ეჩვენებოდა – ჩაკეტილი კარი, ამოუხსნელი საიდუმლოებები, მის მოლოდინში გატრუნული სიკვდილი. ვისთვის მიემართა, ვის მისდგომოდა?

კაფკა! კაფკა უნდა მოეძებნა. უნდა ეთქვა, რაც თავს გადახდენოდა, გულწრფელად ეღიარებინა: ვერაფრით მივხვდი, რა დავალება მაქვს შესასრულებელი, ძალიან გთხოვთ, თქვენ მაინც ამიხსენით, რა უნდა გავაკეთო და თავს არ დავზოგავო.

ალქიმიკოსთა ქუჩამდე ბევრიც არ იყო სავალი. სირბილით გაეშურა იქით, თან გულში ნატრობდა, ნეტა კაფკა იმ თავის ციციქნა ოთახში დამიხვდესო.

აქოშინებული მიადგა სახლს. ფანჯრებზე დარაბები კი დაეხურათ, მაგრამ ჭუჭრუტანიდან მაინც ანათებდა სუსტი შუქი. მასპინძელი, წესით, შინ უნდა ყოფილიყო.

თავიდან გაუბედავად მიაკაკუნა კარზე.

არავინ გამოჰასუხებია. მეორედაც სცადა, უფრო ხმამაღლა. ამჯერად ამოოხვრა მოესმა, ღრმა ამოოხვრა, ზუსტად იმნაირი, როცა კაცი საკუთარ თავს ეკითხება: რა უნდათ ჩემგან, რა გამიჭირეს საქმე, რატომ არ მანებებენ თავს, არ შეიძლება წყნარად ვიჯდე და ვწერო ტაძარში შეცვენილ ლეოპარდებზე ანდა ხოჭოებზე და ვწერო ტაძარში შეცვენილ ლეოპარდებზე ანდა ხოჭოებზე გადაქცეულ ადამიანებზეო... კი ბატონო, შეიძლება ვინმეს ეს

უაზრობად ეჩვენება, მაგრამ ეს ჩემი ამბებია, რასაც მთელი ჩემი ცხოვრება შევალე. ეგებ ისიც უაზრო, მაგრამ მე ასე ვისურვე, ასე ვამჯობინე... ნუთუ საკმარისი არაა, მტარვალ მამა რომ მყავს, საძულველ სამსახურში მიწევს სიარული და საცოლესთანაც ამერ-
-დამერია ურთიერთობა, ახლა ამ ყველაფერთან ერთად დაუბატი-
-შებელ სტუმრებსაც უნდა ველოლიავო?

ამ ოხვრის გაგონებამ თავუნა შეაცბუნა. მართლაცდა, რა უფ-
ლება ჰქონდა, თავისი სადარდებლით შეეწუხებინა სანყალი ფრანც
კაფკა? თუმცა მაშინვე შეუძახა თავს: მორჩი ახლა, ის ხომ ამხანა-
გია; მართალია, პირადად არ ვიცნობ, მაგრამ მეტი რა არის ამხა-
ნაგობა, თუ გასაჭირში ერთმანეთს არ დავებმარეთო?! სათავისოდ
ხომ არ ითხოვდა რამეს, საერთო საქმის სასიკეთოდ ირჯებოდა, ეს
საქმე კი ყოველგვარ პიროვნულზე მაღლა იდგა; ნებისმიერი მოაზ-
როვნე ადამიანის პირადი სივრცის ხელშეუხებლობაზე მაღლაც კი,
რადგან სწორედ ეს მოაზროვნე ადამიანები მოჩანდნენ რევოლუ-
ციონერთა თვალში ყველაზე არასაიმედოებად, ვიდრე საქმით არ
დაადასტურებდნენ საპირისპიროს (მცირე გამონაკლისთა გარდა,
როგორებადაც მხოლოდ მარქსს, ენგელსსა და ტროცკის თუ დაა-
სახელებდა).

კარი გაიღო. თავუნას წინ ჯერაც ახალგაზრდა, ანონილი კაცი
იდგა (ჩია თავუნას თვალში ყველა ტანადი კი ჩანდა, მაგრამ მის
მასპინძელს მართლა საშუალოზე მაღალი ეთქმოდა). კუთხოვანი
სახე, მუქი ფერის თმა და თვალები და დიდი ყურები ჰქონდა. მე-
ტისმეტად, თვალშისაცემად გამხდარი გახლდათ. სწორედ ამ ორმა
რამემ მოახდინა თავუნაზე ყველაზე დიდი შთაბეჭდილება: კაფკას
სიგამხდრემ და მისმა დაჟინებულმა, სულში ჩამწვდომმა მზერამ.

– რა გნებავთ? – ჰკითხა კაფკამ. მის ხმაში, თავაზიანობას-
თან ერთად, ერთგვარი, ძნელად მოსარევი და ძნელადვე ასახსნე-
ლი მოუთმენლობაც იგრძნობოდა. გამოღებული კარიდან სანერი
მაგიდა და ზედ დადგმული საბეჭდი მანქანა მოჩანდა – ეტყობა,
თავუნას კაფკასთვის მუშაობა გაენწყვეტინებინა.

– ტექსტთან დაკავშირებით მინდოდა...

- ტექსტთან? - წარბები აწკიპა კაფკამ. - რა ტექსტთან?

- თქვენ რომ გამომიგზავნეთ.

- ჰოოო, - როგორც იქნა, მიხვდა კაფკაც, - ესე იგი, თქვენ დამირეკეთ, - ახლალა იაზრა, სტუმარი ჯერ ისევ ქუჩაში დგას და თავზე ათოვსო. - შემობრძანდით, ოთახში ვილაპარაკოთ.

ოთხ კედელში მოხვედრილ თავუნას კაფკას ბინა - თუკი ეს სათავსო საერთოდ შეიძლებოდა ბინად მოგეხსენიებინა - მეტად პატარა მოეჩვენა. ავეჯიც თითქმის არაფერი იდგა: მხოლოდ სანური მაგიდა, ორი სკამი, გასაშლელი სანოლი და წიგნებით სავსე რამდენიმე თარო.

- არეულობისთვის ბოდიშს გიხდით, - თქვა კაფკამ. - როგორც ხედავთ, აქ მხოლოდ სამუშაოდ მოვდივარ. დაბრძანდით. ჩემდა სამარცხვინოდ, ვერაფრით გაგიმასპინძლდებით. როგორც წესი, აქ არ ვჭამ ხოლმე. ეს სიცივეც უნდა მაპატიოთ, გამათბობელი ურევს რაღაცას.

- ნუ შეწუხდებით, - მიუგო თავუნამ. - მაგას ჩემთვის არავითარი მნიშვნელობა არა აქვს, - წამით შეყოყმანდა და დაამატა: - მთავარი ჩვენი საქმეა, საქმე ნებისმიერ მსხვერპლს ამართლებს.

ეს იმგვარი კილოთი წარმოთქვა, იმედი ჰქონდა, კაფკა ფარულ მინიშნებად აღიქვამსო. ელოდა, რომ ამ სიტყვების გაგონებისთანავე მასპინძელს სახე გაუბრწყინდებოდა და წამოიძახებდა: დიახ, ამხანაგო, ჩვენი საქმე ყველაფერს ამართლებს, მათ შორის, ოქროს სასმისების მოპარვასაც; მოდი, ჩვენც დაუყოვნებლივ საქმეს მივხედოთ და დანარჩენზე გზადაგზა ვილაპარაკოთო. თუმცა სინამდვილეში მასპინძელს არც არაფერი უთქვამს. სკამებზე ისხდნენ, ერთმანეთის პირისპირ. კაფკა უხმოდ მისჩერებოდა - აშკარად ეტყობოდა, ელოდა, ბოლომდე როდის აუხსნიდა თავუნა სტუმრობის მიზეზს. მალე დუმილი გაუსაძლისი გახდა, რამაც ისედაც დაძაბულ თავუნას მთლად აუბნია თავგზა. ეს კაფკამაც შეატყო - სხვა თუ არაფერი, დაშავებულ მუშებთან ჰქონდა საქმე და რთულ ვითარებაში მოხვედრილ ხალხთან ურთიერთობასაც შესჩვეოდა. ამიტომ გადაწყვიტა, თვითონვე მიხმარებოდა სტუმარს:

- აბა, რას ფიქრობთ ტექსტზე?

- ტექსტზე? გადასარევი ტექსტია... „ლეოპარდები ტაძარში“.
შესანიშნავია... სხვანაირად ვერ იტყვი...

- გამოგადგებათ?

თაგუნა შეკითხვის აზრს ვერ მიუხვდა, მაგრამ არც ის უნდო-
და, დაბნეულობა შესტყობოდა.

- გამომადგება? რა თქმა უნდა, გამომადგება. ოღონდ ერთი
სირთულეა...

- ვიცი, ბუნდოვანება! - კაფკამ თავადვე დააბოლოვა სტუმ-
რის სათქმელი და ოდნავ შესამჩნევად ჩაიღიმა. - მესმის. ბუნდო-
ვანება. არ ვიკამათებ, ბუნდოვანი ტექსტია. როგორც, ზოგადად,
ჩემი ნაწერი. ამიტომაც მიჭირს ხოლმე გამოქვეყნება.

თაგუნა სკამზე აცქიმუტდა.

- იცით... ალბათ, მართალს ბრძანებთ. მაგრამ რამდენადაც
მესმის, ჩანაფიქრიც ამგვარი გქონდათ... ანუ ტექსტი რომ ბუნდო-
ვანი გამოჩენილიყო... მით უმეტეს, იმ მიზნის გათვალისწინებით,
რისთვისაც დაიწერა...

კაფკა თითქოს ფიქრმა გაიტაცა.

- ბუნდოვანება, - ჩაილაპარაკა ხმადაბლა, - ზოგს ეს ჩიხი
ჰგონია, ჩემთვის კი გამოსავალია.

- ჩემთვისაც, - საჩქაროდ დაეთანხმა თაგუნა, - მე მგონი, ისეთ
საქმეებში, როგორიც ჩვენია, სიცხადე დამლუპველი იქნებოდა.

ამჯერად უკვე კაფკას გაოცების დრო დადგა.

- დამლუპველი? ეგ უკვე მეტისმეტია...

- დიახ, დამლუპველი, - გაჯიუტდა თაგუნა, - არსებული ვი-
თარებიდან გამომდინარე, სიცხადე ყველაფერს საბედისწერო საფ-
რთხეს შეუქმნიდა.

- რადიკალი ჩანხართ, - ისევ მორიდებული ღიმილით უთხრა
კაფკამ.

- რადიკალი? რა თქმა უნდა, რადიკალი გახლავართ. ზუს-
ტად, სწორედაც რომ! - ამაყად გამოაცხადა თაგუნამ. მერე მიხ-
ვდა, მგონი, ცოტა ზედმეტი მომივიდაო და ნათქვამის შერბილება

სცადა: - ყოველ ძემთხვევაში, ვცდილობ, ვიყო. რადიკალობაზე მოგახსენებთ - მინდა, ყველაფერს ძირისძირამდე ჩავწვდე; მინდა, სამზეოზე გამოვიტანო, რის გამოტანასაც შევძლებ; ყველაფერი გავანადგურო, რაც გასანადგურებელია.

- გაანადგუროთ... - ძლივს გასაგონად ჩაიჩურჩულა კაფკამ, - რა გითხრათ, ეგებ მართალიც ხართ, შეიძლება რალაცის შექმნაც, თავისთავად, განადგურებაა.

აღზნებული თავუნა წესიერად არც უსმენდა.

- ამ თვალსაზრისით, მე სრულად ვიზიარებ ტროცკის შეხედულებას. მუდმივი რევოლუცია! სწორედ რევოლუცია, როგორც სიცოცხლის ერთდერთი ფორმა.

- ტროცკის? - ერთხელ კიდევ ანკიპა წარბები კაფკამ. - ტროცკის მიმდევარი ხართ? ლევ ტროცკის?

თავუნამ იგრძნო, როგორ დაუარა გულ-მუცელში სიცვივით. ამ წუთამდე ეჭვიც არ ეპარებოდა, რომ კაფკა თვითონაც ტროცკის-ტული მოძრაობის წევრი იყო, თუმცა მისმა კილომ მეტად გააოცა. ნუთუ ცდებოდა? ან იქნებ ბოლო რამდენიმე დღეში მოხდა რალაც ისეთი, რამაც ყველაფერი შეცვალა: ვთქვათ, კომუნისტური პარტიის შიგნით წარმოიშვა განხეთქილება... ვინ იცის, იქნებ შინიდან მისი გამომგზავრების შემდეგ ტროცკიმ პარტიაში სხვა ფრაქციის შექმნა მოასწრო, რომელშიც კაფკა არ შევიდა და რომელსაც მტრულადაც კი მიიჩნევდა? რამდენადაც თავუნას ცნობების მოძიება არანაირი წყაროდან არ შეეძლო, საკმაოდ საჩოთირო მდგომარეობაში აღმოჩნდა - სხვათა შორის, არც პირველად ცხოვრებაში. მიმდინარე მოვლენებისათვის დროულად ფეხის აწყობა ადრეც საძნელო გახლდათ მისთვის - აბა, რა ცხელ-ცხელ ამბებს შეიტყობდი დაუგვიანებლად ბესარაბიის მიყრუებულ სოფელში, რომლის მაცხოვრებლებიც თვეობით რჩებოდნენ უგაზეთოდ და ისედაც არ იკლავდნენ თავს ამ გაზეთების კითხვით? ცხადია, სანამ იოსი ჰყავდა გვერდით, როგორღაც მაინც გადიოდა იოლას: მის მეგობარს ახალი ამბების შესატყობად რალაც საიდუმლო წყაროები ჰქონდა და მეგობრებსაც ყველაფერს უზიარებდა, რასაც საჭიროდ

თვლიდა. უეჭველია, კაფკას თავსაც იგივე ხდებოდა, არადა, თავუნასთან შედარებით, ის ბევრად უფრო მომგებიან მდგომარეობაში იმყოფებოდა (დიდ ქალაქში ცხოვრობდა, შეეძლო ყოველდღე ეკითხა გაზეთი, ტელეფონით ესარგებლა).

თაგუნას ახლა დიდი სიფრთხილე მართებდა. საფრთხეს მარტო იმაში კი არ ხედავდა, ვაითუ რამე წამომცდეს უადგილოდ – შეიძლებოდა იდეოლოგიური ხასიათის გამოუსწორებელი შეცდომა დაეშვა, რის დამლუპველობაზეც იოსი მუდმივად აფრთხილებდა. ამიტომ პირდაპირ პასუხს თავი აარიდა.

– დიახ, ოღონდ გარკვეული თვალსაზრისით. თანაც, დიალექტიკის ზოგადი ჩარჩოების გათვალისწინებით. იმის გათვალისწინებით, რომ რევოლუცია კი შეიძლება იყოს მუდმივი, მაგრამ სიმართლე – არა. ასე არაა? სხვათა შორის, თქვენი „ლეოპარდები ტაძარში“ უალრესად დიალექტიკური ხასიათის გზავნილად მეჩვენება.

კაფკა მცირე ხნით ჩაფიქრდა.

– დიახ, ასეც შეიძლება წაკითხვა, – თვალი საათისკენ გაექცა. მოუთმენლობაც შეეტყო – როგორც ჩანს, ერთი სული ჰქონდა, როდის მოამთავრებდა ამ საუბარს და საქმეს მიუბრუნდებოდა. ერთხელ კიდევ ჰკითხა სტუმარს: – თქვენ მაინც არ მიპასუხეთ, ტექსტი გამოდგება?

აი, დადგა ქეშმარიტების შეცნობის წამიო, გაიფიქრა თაგუნამ. წამი, როცა უნდოდა თუ არ უნდოდა, ერთბაშად უნდა შეეგდო სასწორზე ყველაფერი. მზადაც გახლდათ საამისოდ. უფრო სწორად, ბედს დამორჩილდა, რადგან ბერტასთან განცდილი მარცხის შემდეგ მისთვის უკვე სულერთიც იყო.

– ტექსტი კი გამოდგება, ამხანაგო, – ჩაილაპარაკა დანანებით, – მე არ ვვარგივარ არაფერში.

კაფკა გაოცებული მიაჩერდა.

– თქვენ არ ვარგიხართ? მაგით რისი თქმა გნებავთ?

– იმის, რომ თქვენს ტექსტს ვერც თავი გავუგე და ვერც ბოლო. გზავნილი ვერ ამოვიკითხე. წარმოდგენაც არა მაქვს, რა შეიძლება ეწეროს.

- მოიცათ, მოიცათ, - რატომღაც, კაფკას უცებ მისი დამშვი-
დება მოუნდა. - ამ ნუთას შევთანხმდით, რომ ტექსტი ბუნდოვა-
ნია. არაფერი უჭირს, თუკი მთავარი გზავნილის ამოკითხვა გაგიძ-
ნელდათ. საერთოდ, ტექსტთან ურთიერთობა რთული ამბავია, ან
მყარდება ან ვერა, და ამაში არავინაა დამნაშავე.

- კი მაგრამ, მე ხომ აუცილებლად უნდა ამოვიკითხო აზრი! -
წამოიძახა ლამის უკვე სასონარკვეთილმა თავუნამ. - როგორ არ
გესმით, ამ ქალაქშიც ხომ მხოლოდ მაგიტომ ჩამოვედი, გზავნილი
ამომეკითხა და მერე დავალებაც შემესრულებინა.

- დავალება? - ამჯერადაც გაიკვირვა კაფკამ. - საერთოდ,
რაზე ლაპარაკობთ?

- ძალიან გთხოვთ, ამხანაგო, - უკვე ვედრებაზე გადავიდა
თავუნა, - თქვენ მაინც ნუ დამცინებთ, ისედაც მომეჭრა თავი.
ამხანაგ იოსის - ის ახლა ძალიან ავადაა - პირობა მივეცი, და-
ვალებას შენ მაგივრად შევასრულებ-მეთქი. მაგიტომაც ჩამო-
ვედი პრალაში, თქვენც მაგიტომ დაგირეკეთ. უბედურება ისაა,
რომ არაფრად ვვარგივარ და საქმე ჩავაფლავე. ამ ნუთამდე
ყველაფერი უკუღმა გავაკეთე, ჩავხლართე და ავურ-დავურიე.
ჯერ იყო და, თქვენი მისამართი დავკარგე და ძლივძლივობით
მოგაგენით. მერე, როცა ბოლოს და ბოლოს თქვენი გზავნილი
გადმომცეს, იმის ამოკითხვა ვერ მოვახერხე. ან შეიძლება არას-
წორად ამოვიკითხე, დაბეჯითებით ვერაფერს ვიტყვი. ვერც მა-
გაზე და საერთოდ ველარაფერზე. მეგონა, დავალების მიზანი
გავარკვიე-მეთქი, მეგონა, ის ქალიც ვიპოვე, ვინც მეკავშირედ
უნდა გამომდგომოდა, მაგრამ ის სულ სხვა ვინმე აღმოჩნდა და
მეც მთლად ამეზნა გონება. აღარ ვიცი, ვის მივადგე, სად წა-
ვიდე, რა გავაკეთო... დახმარება მჭირდება, ამხანაგო! თქვენი
დახმარება.

კაფკა უხმოდ მისჩერებოდა.

- ვინ ხართ? - ჰკითხა ბოლოს.

- ვინ ვარ?! თქვენ რა, არ იცით?

არა, კაფკამ არაფერი იცოდა. ეს სახეზევე ენერა.

– მე მეგონა, თქვენ პრალაში იდიშზე გამომავალ ჟურნალში მუშაობდით, – უთხრა მერე თავუნას. – სწორედ მაგ ჟურნალს დავპირდი ტექსტის გაგზავნას. ახლა ვხვდები, რომ შემშლია.

უცებ თავუნასაც გაუნათდა გონება. მაშინვე იაზრა, რაც მომხდარიყო: კაფკა რუსი ებრაელის კილოს დაებნია. ამიტომაც მიეჩნია ჟურნალის თანამშრომლად – ერთ-ერთი იმ გამოცემის, რომელთანაც აღმოსავლეთევროპული იუდაიზმის საკითხებით ფრიად გატაცებულ კაფკას მჭიდრო თანამშრომლობა აკავშირებდა. ამიტომ, სრულიად ბუნებრივად აღიქვა, როცა დაურეკა და ტექსტის თაობაზე ჩამოუგდო სიტყვა. გაუკვირდა კი არა, თხოვნაც დაუყოვნებლივ შეუსრულა და ტექსტი სასტუმროში მიაართვა კიდეც. აქედან დაიწყო მთელი გაუგებრობა.

ახლა რა ექნა? სრული სიმართლე ეთქვა?

არა, თავუნას არ შეეძლო კაფკასთვის ყველაფერი მოეყოლა. კაცმა რომ თქვას, არც იცოდა, რამდენად იმსახურებდა ნდობას. ერთადერთი გზა რჩებოდა – სახელდახელოდ რამე ზღაპარი უნდა შეეთხზა, რაშიც თანდათან დახელოვნებულიყო კიდეც.

არც ამჯერად გასჭირვებია. დიახ, ის მართლაც იდიშზე გამომავალ ჟურნალში მუშაობდა, ოღონდ რუსეთში და არა პრალაში, სადაც მცირე ხნით ჩამოსულიყო სტუმრად.

– ჟურნალის გამომცემელმა, ჩემმა მეგობარმა იოსიმ მითხრა, შემთხვევით უნდა ისარგებლო და აუცილებლად გაიცნო ერთი მწერალიო... სამწუხაროდ, გვარს ველარ ვიხსენებ... იმ მწერალს ჟურნალისთვის მასალა უნდა გადმოეცა. მე, რატომღაც, ვიფიქრე, რომ თქვენ უნდა დაგკავშირებოდით. მოკლედ, შემეშალა.

მერე ჯიბიდან კაფკას ნაბეჭდტექსტიანი ფურცელი ამოიღო და ავტორს გაუნოდა.

– აი, ინებეთ და ძალიან გთხოვთ, შენუხებისთვის მაპატიოთ...

კაფკა გამომცდელად მისჩერებოდა. უცებ ხველა აუტყდა – სუსტი, მშრალი... ცდილობდა, თავი შეეკავებინა, მაგრამ ვერ ახერხებდა. თავუნა შეცბა, დაიძაბა. იცნობდა ასეთ ხველას, დარწმუნებული იყო, ასე მხოლოდ ჭლექიანები ახველებდნენ. სწორედ ამ სენის შიში ზაფრავდა ებრაულ სოფლებს, ზუსტად ისევე, როგორც მორიგი დარბევის მოლოდინი. კაფკა სოფლად არ ცხოვრობდა, მაგრამ აშკარად ეტყობოდა, რომ ამ სენის მსხვერპლად ქცეულიყო. ამაზე მიუთითებდა მისი სიგამხდრეც, სიფერმკრთალებიც, ოდნავ შეფაკლული ლოყებიც. რა თქმა უნდა, არც ამ ერთი ბენო, გათომილ ოთახში ჯდომა ნაადგებოდა. თავუნას გული მოეწურა. ისე შეებრა-ლა კაფკა, როგორც, ალბათ, უახლოეს ნათესავს შეებრალებოდა... შენ ავადა ხარ, ფრანც, ძალიან ავად, ეს ხველა სახუმარო საქმე არ არის. არც მწერლის გამონაგონია – ჭლექია და შენც ისევე მოგი-ლებს ბოლოს, როგორც სხვა უამრავისთვის მოუღია. არ გეგონოს, დიპლომი და თანამდებობა გადაგარჩენს, ანდა შენი მწერლობა... ეს სენი არავის ინდობს, ამიტომ თავს უნდა მიხედო, ჭამითაც მეტი ჭამო! ნახე, როგორი გამხდარი ხარ. აქაურობასაც დროზე უნდა გაეცალო, ამ გაყინულ ნესტიან ბუნაგს. რა ყრია აქ ჯდომასა და მუშაობაში, თუკი ეს სიცოცხლის ფასად დაგიჯდება? ნადი, სანამ გვიან არაა. დამიჯერე, შენთვის ნამდვილად კარგი მინდა.

ასე ფიქრობდა თავუნა, ოღონდ თქმით არაფერი უთქვამს. უხმოდ მისჩერებოდა მასპინძელს. როგორც იქნა, ისიც მოერია ხველას, ჯიბიდან ცხვირსახოცი ამოიღო და შუბლიდან ოფლი მოიწმინდა.

– ბოდიშს გიხდით, ბოლო დროს ასე მახველებს ხოლმე. ფსიქოლოგიური ამბავია, – სევდიანად ჩაელიმა, – ეტყობა, დოქტორ ფროიდს უნდა მივაკითხო.

– ეს ფურცელი გამომართვით, – გაუმეორა თავუნამ.

– არა, თქვენთვის დაიტოვეთ.

კაფკას მზერამ და კილომ თავუნაზე ძლიერი შთაბეჭდილება მოახდინა. თითქოს კაფკას იმ წამს გადაეწყვიტა, თავისი სტუმარი ისეთი განძის მცველად ექცია, რომლის ფასეულობაზეც თავუნას

ერთობ ბუნდოვანი წარმოდგენა ჰქონდა. თუმცა ტანი უგრძნობდა, ამ საჩუქრის მიღება არ ღირსო.

- არა, წესით, ნამდვილად...

- გქონდეთ, - უკვე ისეთი მბრძანებლური კილო გამოურია კაფკამ ხმაში, თავუნას შეეშინდა კიდევ. - დარჩეს თქვენთან ეს ტექსტი.

- ასლი გაქვთ?

- მაგაზე ნუ იდარდებთ... დიახ, მაქვს. ეს კი თქვენთან იყოს, - კაფკა წამოდგა და კარი გამოაღო. - ახლა მაპატიეთ, უნდა ვიმუშაო. წერისთვის ისედაც ცოტა დრო მრჩება... იმედია, სწორად გამიგებთ.

- რა თქმა უნდა, მესმის, - ჩაიბურტყუნა ბენიამინმა და ოთახიდან გამოვიდა.

მის ზურგსუკან კარი მიიხურა. ერთი იფიქრა, შევბრუნდები და კაფკას ვეტყვი, ეს ტექსტი - გინდაც ჩემთვის გაუგებარი - მართლა ბრწყინვალეაო. თუმცა ყრუდ დახშული კარის შემხედვარემ განზრახვაზე ხელი აიღო.

უცებ საშინელი დაღლილობა იგრძნო და გადაწყვიტა, დაუყოვნებლივ სასტუმროში დაბრუნებულიყო. ერთი სული ჰქონდა, როდის მიეგდებოდა სანოლზე - სულერთია, როგორზე. უნდოდა, დაეძინა, გათიშულიყო, არაფერი დასიზმრებოდა და ღრმა ძილში დავიწყებოდა მთელი ის საზარელი დღე. მაგრამ ძილი და მოსვენება არ ეწერა.

სასტუმროს რომ მიუახლოვდა, მის წინ გაჩერებულ პოლიციის მანქანას მოჰკრა თვალი. წამსვე დაიძაბა და აღარც შესულა, მხოლოდ შუშის კარიდან შეიჭყიტა.

სასტუმროს მისაღებში ორი პოლიციელი იდგა. როგორც ჩანს, ადმინისტრატორს ეკითხებოდნენ რალაცას, ის კი დავთარში სტუმრების სიას უჩვენებდა.

თაგუნას ეჭვიც არ შეჰპარვია, მე მეძებნო. მაგრამ ვის უნდა გაეცა? სავარაუდოდ, სწორედ ამ ადმინისტრატორს, ამ ბოროტ, უცხვირპირო კაცს. ან იქნებ ბერტამ დააბეზლა (ამის გაფიქრებაზე გული მოენურა)? ასეა თუ ისე, საჩქაროდ უნდა გასცლოდა იქაურობას. სასტუმროში ველარ დაბრუნდებოდა. ეს არც არაფერში სჭირდებოდა – ფული, საბუთები და მატარებლის ბილეთი ჯიბეში ედო. აქამდეც ვერ გაებედა ამ ყველაფრის სასტუმროს ნომერში დატოვება, რაც საბოლოოდ ძალიანაც ჭკვიანური აღმოჩნდა. ჩემოდანს უნდა შელეოდა, მაგრამ ეგეც არაფერი... ახალი ტანსაცმლის საყიდელი ფულის მოგროვებასაც დიდი დრო დასჭირდებოდა, ოღონდ ახლა რა დროს ასეთ წვრილმანებზე დარდი იყო?!

ბედმა გაუღიმა, რუმინეთისკენ მიმავალი მატარებელი ერთ საათში გადიოდა. ვაგონში ავიდა და მერე მთელი გზა ეძინა, თითქმის ბოლო სადგურამდე. დაძინებამდე არც ჯიბეების მოჩხრეკა დავიწყებია. ყველაფერი ადგილზე დაუხვდა: ფულიც, საბუთებიც და კიდევ კაფკას „ლეოპარდები ტაძარში“, ავტორისავე ხელმოწერით.

ომი გადამწყვეტ ფაზაში შედიოდა. გზადაგზა არაერთმა სამხედრო ეშელონმა ჩაიქროლა, სხვა მხრივ კი, მგზავრობა მშვიდობიანად მოთავდა. რუსეთის საზღვარზე იმავე მენავემ გადაიყვანა, ოღონდ ამჯერად სიტყვის უთქმელად გადაცურეს მდინარე. სახლს რომ მიადგა, უკვე ლამდებოდა. შინ შევიდა და, როგორც მოსალოდნელი იყო, დიდი ჟივილ-ხივილიც ატყდა. ყველანი შემოეხვივნენ, გულში იკრავდნენ, ეფერებოდნენ.

– თუ მომკლავს, ეს ბიჭი მომკლავს, – თან იცრემლებოდა და თან იცინოდა დედამისი. – ეს უგულო ბიჭი მომიღებს ბოლოს. როგორც იქნა, დანყნარდნენ, მაგიდას შემოუსხდნენ და თაგუნამაც, მისთვისაც გასაკვირი გულარხეინობით, თავისიანებს წინას-

ნარ შეთხზული ამბავი მოუყვა – როგორ ეძებდა სამუშაოს სადღაც სხვა ქალაქში. მშობლებმა და და-ძმამ ყველაფერი დაიჯერეს, ყოველ შემთხვევაში, თავი ასეთნაირად დაიჭირეს. მოკლედ, უძღები შვილის იგავს ჰგავდა, რაც მათ ჭერქვეშ ხდებოდა და არც ჰქონდა მნიშვნელობა თავუნას შინიდან წასვლის მიზეზს – მთავარი იყო, უკან მშვიდობიანად დაბრუნებულიყო. როდის-როდისღა დასვა ის შეკითხვა, რომელიც ბურთივით ჰქონდა ყელში გაჩხერილი: იოსი როგორ არისო?

უხერხული დუმილი ჩამოვარდა.

– იოსი მოკვდა, – უთხრა მამამ, – სწორედ იმ დღეს, შენ რომ წახვედი. სიცხემ კიდევ უფრო აუნია, კრუნჩხვა დაენყო და ველარაფერი უშველეს.

თავუნას ხმა არ ამოუღია, თავჩაქინდრული იჯდა. სიმართლე ითქვას, სხვას არც არაფერს ელოდა. თითქოს კეთილშობილ, დიდსულოვან იოსის დაენდო და ისე წასულიყო ამქვეყნიდან, იძულებული არ გაეხადა, სამარცხვინო მარცხი ეღიარებინა. მარცხი კი მართლა სასტიკი განეცადა: დავალება ვერ შეესრულებინა და ვერაფრისთვის გაერთმია თავი – ვერც ვერაფერი გაერკვია, ვერც ვერაფერი მოემოქმედავინა, ეგ კი არა, საკუთარი ტანსაცმელიც კი დაეკარგა. ერთადერთი, რაც ამ მგზავრობიდან ჩამოჰყოლოდა, კაფკას ტექსტი იყო და კიდევ დანაშაულის განცდა, რასაც სიცოცხლის ბოლომდე ვერ მოინელებდა.

იოსის გარდაცვალების შემდეგ ახალგაზრდა რევოლუციონერთა ჯგუფი დაიშალა. დედის დაჟინებული მოთხოვნით, თავუნამ მამამისთან დაიწყო მუშაობა. თავიდან სძულდა ის საქმე, სათაკილოდაც მიაჩნდა, მაგრამ თანდათან ერთგვარი სიამოვნებაც კი იგრძნო და უკვე ხალისითაც ახერხებდა თარგის გამოჭრას, კემსვასა თუ ღილების დაკერებას. სხვა თუ არაფერი, ამ საქმიანო-

ბას იოლად ასახსნელი ლოგიკა ახლდა – არაფერი იყო იდუმალი, ამოუხსნელი თუ თავგზის ამბნევი. ხანდახან ფიქრობდა კიდეც, რა იქნება, საკუთარი ცხოვრების შეკონინებაც ისევე შემეძლოს, როგორც, ვთქვათ, სერთუკს ვაკერებ სახელოსო. მაგრამ ცხოვრება სერთუკის კერვაზე რთული რამ გახლდათ, პოლიტიკა კი – ცხოვრებაზე კიდეც უფრო ჩახლართული. თავუნამაც გადანყვიტა, ცოტა ხნით რევოლუციონერობას მოშვებოდა და სერთუკებზე გადაეტანა მთელი ყურადღება.

რევოლუცია კი სადაც იყო, იფეთქებდა. ომმა რუსეთის იმპერიაში ყველა სატკივარი უკიდურესობამდე გაამძაფრა. ქვეყანა შიმშილობამ მოიცვა, რასაც უმკაცრესი ზამთარიც დაემატა. 1917 წლის მარტში მეფე ნიკოლოზ II ტახტიდან გადადგა, დროებითმა მთავრობამ, ალექსანდრ კერენსკის მეთაურობით, მხოლოდ მცირე ხანს გაძლო, აპრილში კი დევნილი ლენინიც დაბრუნდა. ოქტომბერში ხელისუფლების სათავეში ბოლშევიკები მოექცნენ.

ყველა ამ ამბავმა უკვე ყავლგასულმა ჩამოაღწია ჩერნოვიცკამდე და დიდი გულისხეთქვა თუ არა, გვარიანი დაბნეულობა კი გამოიწვია. მართალია, მეფე ჩაგვრასთან იგივდებოდა, მაგრამ იქაურებისთვის ეს ჩაგვრა მაინც ჩვეული რამ გახლდათ. როგორ მოქცეულიყვნენ ახლა, როცა რუსეთი ერთიანად მოეცვა ქაოსს?

სოფელში ვიღაც-ვიღაცები მაინც იმედიანად შესცქეროდნენ მომავალს, ყველაზე მეტად კი – თავუნა, რომელმაც კვლავ განაახლა „კომუნისტური მანიფესტის“ კითხვა. გადაშლიდა თუ არა, მაშინვე სანყალი იოსი ახსენდებოდა, ვისი ოცნებაც ახდენილიყო: როგორც ზამთრის სასახლეში საჯაროდ გამოსული ლენინი აცხადებდა, სულ მალე ძველი რეჟიმის ნანგრევებზე ახალი საზოგადოება აშენდებოდა. ქვეყანაში დაბრუნდა დევნილი ტროცკიც, რომელსაც ბოლშევიკების მთავრობაში მნიშვნელოვანი თანამდებობა ეკავა – საგარეო საქმეთა სახალხო კომისარისა. როცა თავუნამ შეიტყო, რომ მისი კერპი ოდესას სტუმრობდა, მის სანახავად ნათხოვარი ფორანით გაეშურა ქალაქისაკენ, თუმცა იქ ჩასულს ტროცკი უკვე წასული დაუხვდა.

ახალმა მთავრობამ გერმანიასთან საზავო ხელშეკრულება და-
დო, მაგრამ ამასობაში უკვე სამოქალაქო ომმა იფეთქა, თეთრები
და წითლები დაერივნენ ერთმანეთს. ამ სისხლიანმა დაპირისპი-
რებამ მინასთან გაასწორა არაერთი დიდი თუ მცირე დასახლება,
თუმცა ჩერნოვიცკი მაინცდამაინც არ დაზარალებულა. ამის მიუ-
ხედავად, თავუნას შეშინებულმა მამამ მაინც გადაწყვიტა, ოჯახია-
ნად ბრაზილიაში გადახვეწილიყო, სადაც ნათესავები ეგულებოდა.

თავუნას წასვლა არ უნდოდა, ჯიუტად გაიძახოდა, ჩემი ადგი-
ლი აქ არის, საკუთარი წვლილი უნდა შევიტანო რევოლუციაში და
ახალი საზოგადოების მშენებლობაში. ეს მოვალეობადაც მიაჩნდა
იოსის ხსოვნის წინაშე – ამჯერად ყველა დავალებას პირნათლად
შეასრულებდა. დედამისს კი მისმა სიჯიუტემ ნერვული შეტევა და-
მართა – იმუქრებოდა, ეს ბიჭი თუ ჩვენთან ერთად არ წამოვი-
და, თავს მოვიკლავო. თავუნასაც დათმობა მოუწია. ერთ საღამოს
მოკრიბეს თავიანთი მწირი ავლადიდება და სამუდამოდ დატოვეს
სოფელი. მდინარეზე ისევ იმ მენავემ გადაიყვანა ოჯახი, ვისაც
არც ამჯერად დაუძრავს კრინტი. რუმინეთში ჩასულები, გერმანია-
ში ჰამბურგისკენ მიმავალ მატარებელს გაჰყვნენ, იქიდან კი უკვე
ძველი სატვირთო გემით გაემგზავრნენ ბრაზილიაში.

კანტაროვიჩების ოჯახი პორტუ-ალეგრიში დასახლდა. ბაბუა-
ჩემმა ისააკ კანტაროვიჩმა იქ პატარა სამკერვალო ფაბრიკა გახსნა.
ძმასაც შესთავაზა შეამხანაგება, მაგრამ თავუნამ შორს დაიჭირა
თავი: არაფრით შეეძლო ნამატი ღირებულებისა და მუშების ექ-
სპლუატაციის ხარჯზე ცხოვრება. მერე ქალაქში ასევე ტროცკის-
ტი თერძი, ლეოპოლდუ რიბეირუ გაიცნო, ვისაც თავუნას ხელობა
თვალში მოუვიდა და თავადვე სთხოვა მასთან მუშაობის დაწყება
– ჯერ რიგით თანამშრომლად, ბოლოს კი სრულუფლებიან პარ-
ტნიორადაც გაიხადა. წლების მანძილზე ორივე ხარბად აღეგნებდა

თვალს ლევ ტროცკის მოღვაწეობას. ნაუკითხავს არ ტოვებდნენ მის არც ერთ ნაშრომს და მერე ხმამაღლა ც განიხილავდნენ. თავუნას ეს სავსებით აკმაყოფილებდა, რადგან პოლიტიკური სივრცე მისთვის მაინც იდეებისა და ნაბეჭდი სიტყვის სამყაროდ მოიაზრებოდა. მაგრამ ლეოპოლდუს მეტი უნდოდა – მოქმედება, რევოლუციური ბრძოლა, ბარიკადები, გაფიცვები, შეიარაღებული შეტაკებები. უნდოდა, სახელისუფლებო დანესებულებები ჩაეგდოთ ხელში. როცა ესპანეთში სამოქალაქო ომი დაიწყო, იფიქრა, მეშველავ. ათასობით მემარცხენე მთელი მსოფლიოდან – მათ შორის პორტუგალიეგრის მცხოვრებთა ერთი ჯგუფიც – აპირებდა, ინტერნაციონალურ ბრიგადებში ჩანერილიყო რესპუბლიკის დამცველთა მხარდამხარ საბრძოლველად. ლეოპოლდუმაც გადაწყვიტა, მათ შეერთებოდა. ამ ამბით დაზაფრულ ცოლსა და ქალიშვილს განუცხადა, ეს ჩემი მოვალეობაა და რესპუბლიკის დაცვის კეთილშობილური საქმისთვის თუ არ ვიბრძოლე, ჩემს ცხოვრებას რაღა აზრი ექნებაო. ბილეთიც კი შეიძინა, მაგრამ ბრაზილიიდან გემის გასვლამდე ორი დღით ადრე საავადმყოფოში ამოყო თავი – ბრმანანლავი გაუსკდა და პერიტონიტი დაემართა. მთელი ორი თვე გაატარა საავადმყოფოში და იქიდან ისეთი დასუსტებული გამოვიდა, გამგზავრებაზე ფიქრიც კი ზედმეტი იყო. ამასთანავე, იმ დროისათვის უკვე ისიც გაირკვა, რომ რესპუბლიკელები განწირულები იყვნენ. ლეოპოლდუც მათ დასახმარებლად სახსრების შეგროვებით შემოიფარგლა, თან თავისსავე დანერილ პროკლამაციებს ავრცელებდა, რომლებიც რესპუბლიკელთა ცნობილი მონოდებით იწყებოდა: No pasarán. ვერ განხორციელდა ვერც მისი მეორე გეგმა. სტალინთან განხეთქილების შემდეგ განდევნილ ტროცკის მეხიკოში მოუწია გადასახლება. ამ ამბის შეტყობამ ლეოპოლდუ ალაშფოთა, სამარცხვინოდ მიიჩნია ტროცკის გაძევება იმ ქვეყნიდან, რომლის საკეთილდღეოდაც ამდენი რამ გაეკეთებინა, თუმცა მაშინვე ერთი აზრი დაებადა: ავდგები და ბელადს მის ახალ სახლში ვესტუმრები კოიოაკანის უბანშიო. თავუნასაც შესთავაზა გამგზავრება. ისიც კინალამ დათანხმდა, თუმცა საქმე ის იყო, რომ ფრენის საშინლად

ემინოდა, ლეოპოლდუ კი სწორედ თვითმფრინავით აპირებდა მექსიკაში ჩასვლას. ამიტომ, ბოლოს გაყოლაზე უარი უთხრა, მაგრამ ამხანაგს ერთი თხოვნის შესრულება მაინც სთხოვა.

– რა თხოვნაა? – ჰკითხა ლეოპოლდუმ.

– მინდა, ტროცკისთან ერთი რამე გაარკვიო, – თავუნა შეყოყმანდა, – ოლონდ ჯერ ჩემი ამბავი უნდა მოგიყვე.

მოუყვა კიდევ, როგორ ჩავიდა პრალაში და როგორ ვერ მოახერხა დავალების შესრულება. მოსმენილმა ლეოპოლდუ ძალიან გაამხიარულა. იმდენი იცინა, თვალებიდან ცრემლი სდიოდა. გოცებული და შეურაცხყოფილი თავუნა გამტერებული მისჩერებოდა.

– მაპატიე, ბენიამინ, – სულს ძლივს ითქვამდა ლეოპოლდუ, – მაგრამ ეგ შენი ამბავი მართლა ძალიან სასაცილოა, რა აგირ-დაგირევია ყველაფერი...

ისევ ახარხარდა. ბენიამინი მთლად გამწარდა. ლეოპოლდუმ ერთხელაც მოუბოდიშა და ჰკითხა, რის გარკვევას მთხოვ ტროცკისთანო.

– ჰკითხე ერთი, მაინც რა დაავალა იოსის.

ლეოპოლდუს უცებ სახე შეეცვალა და სულ სხვანაირად მიჩერდა ამხანაგს.

– მაგას კი ვკითხავ, ოლონდ აბა, დაფიქრდი, გავიხედე და მითხრა, არ მახსოვს, ვინ იოსიზე მელაპარაკებო? იქნებ მართლა დაავიწყდა ყველაფერი – რაც მაგ ადამიანმა ცხოვრებაში ნახა და გამოიარა, არც გამიკვირდება. ის, რაც შენთვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია, ტროცკისთვის შეიძლება ერთი ჩვეულებრივი გასაუბრება იყოს პარიზში მის სანახავად ჩასულ უცნობ ყმანვილთან. მაგნაირი ალბათ იმდენი უნახავს... სათვალავი აერეოდა.

თავუნა კარგა ხანს იდგა უხმოდ თავჩაქინდრული, ბოლოს ლეოპოლდუს ამოხედა და ჩაიბურტყუნა:

– მართალი ხარ, არ ჰკითხო არაფერი.

საბოლოოდ, მეხიკოში გამგზავრებაც ჩაიშალა. პოლიცია ლეოპოლდუს კარგი თვალით არ უცქერდა – ეს ამბავი შეტულიუ ვარგასის დიქტატორობის დროს ხდებოდა – და პასპორტის მიცემა

ძალიან გაუჯანჯლეს. ხოლო როცა, ბოლოს და ბოლოს, ეს განა-
განია მოთავდა, იმ დროისთვის ტროცკი მოკლეს კიდეც საკუთარ
ჭერქვეშ. რა თქმა უნდა, პორტუ-ალეგრიში ტროცკის მიმდევრები
მხოლოდ ლეოპოლდუ და თაგუნა არ ყოფილან, თუმცა ამ ორს სხვა
ტროცკისტები ცოტა აღმაცერად უცქერდნენ. ლეოპოლდუ მეტის-
მეტად ქედმაღლად მიაჩნდათ, თაგუნა კი – არარაობად. ამიტომ
ისინიც ცალკე იყვნენ, დანარჩენებისგან გარიყულად, რაც დიდად
არც აღელვებდათ. ავანგარდი რჩეულებისგან უნდა შედგებოდესო,
ამაყად იტყოდა ხოლმე ლეოპოლდუ. ასე წყვილად აგრძელებდნენ
თავიანთ ჯვაროსნულ ლაშქრობას ტროცკის შრომების კითხვითა
და განხილვით.

– „რუსეთის რევოლუციის ისტორიაში“, – წამოიწყებდა მორი-
გი პიჯაკის გამოჭრით დაკავებული ლეოპოლდუ, – ტროცკი რევო-
ლუციის დიდ გამოცანას ახსენებს. ნეტა რას გულისხმობს?

საკერავ მანქანასთან მჯდომი თაგუნაც მაშინვე უყოყმანოდ
ეხმიანებოდა:

– პროლეტარიატმა ძალაუფლება ჩამორჩენილ ქვეყანაში ჩაიგ-
დო ხელში, ამას ვერსად გაექცევი. ახლა დაფიქრდი, სადაა საძიე-
ბელი გამოცანის ახსნა.

– სად და, ჩამორჩენილი ქვეყნის თავისებურებებში, – შემწყნა-
რებლური ღიმილით პასუხობდა ლეოპოლდუ.

თუმცა ეს მეგობრული პაექრობა მოგვიანებით ცხარე დავა-
კამათებმა შეცვალა. ორი თანამოაზრე უკვე ბევრ რამეზე ვეღარ
თანხმდებოდა, თითქოს სხვადასხვა ფრაქციის წევრები ყოფილიყ-
ვნენ. პროლეტარიატის დიქტატურის ცნების შესახებ გამართული
ერთ-ერთი განსაკუთრებით მწვავე შეხლა-შემოხლის მერე სუ-
ლაც დაემდურნენ ერთმანეთს. კარგა ხნის შემდეგლა შერიგდნენ,
1944-ში, ლეოპოლდუს გარდაცვალებამდე ცოტა ხნით ადრე და
ორიოდე ნაკლებად მნიშვნელოვან საკითხზე მსუბუქი ნაკინკლა-
ვებაც მოასწრეს (ზედმეტად აღელვება ლეოპოლდუს სასტიკად
ჰქონდა აკრძალული ექიმისაგან). მეგობრის სიკვდილის შემდეგ
თაგუნას აღარავინ ეგულებოდა, ვისთანაც მისთვის საჭირობო-

ტო თემებზე იმსჯელებდა. აღარ ჰყავდა აღარც საქმეში ამხანაგი, ამიტომ სამკერვალოშიც მარტო დარჩა. ამასობაში ისააკმა წამოწყებული საქმე გააფართოვა, ცოლი შეირთო, მერე კი შვილები და შვილიშვილებიც გაუჩნდა.

თაგუნამ კი ვერაფრით მოახერხა ბერტას დავინყება – ცხოვრების ერთადერთი და უდიდესი სიყვარულის. წლების მანძილზე ცდილობდა მასთან დაკავშირებას. ბედმა გაუღიმა და პრალაში საიუველირო მაღაზიის მისამართი დაადგინა. სწორედ ამ მისამართზე გაუგზავნა წერილი, რომელიც უკანვე დაუბრუნდა კონვერტზე მინაწერით – ეს დანესებულება აღარ არსებობსო. ერთი პირობა, ევროპაში ჩასვლა და ქალის ძებნა გადაწყვიტა. საამისოდ ძმამ ფულიც კი შესთავაზა, მაგრამ თაგუნამ ამაყად იუარა. როცა საჭირო თანხას, ბოლოს და ბოლოს, თვითონვე მოუყარა თავი, უკვე მეორე მსოფლიო ომი მძვინვარებდა და ევროპაში ჩასვლა თავისთავად გამოირიცხა. 1946 წელს კი, ლტოლვილთა დამხმარე ერთ-ერთი ორგანიზაციის მეშვეობით, როგორც იქნა, გაარკვია, რა ბედი სწვეოდა ბერტას: ტრებლინკის საკონცენტრაციო ბანაკში მოხვედრილი, იქვე გარდაცვლილიყო ომის დამთავრებამდე სულ ცოტა ხნით ადრე.

პრალის თავგადასავლის ერთადერთ მოგონებად ბენიამინს კაფკასეული ტექსტი რჩებოდა, რომელიც მისთვის ლამის სინმინდედ იქცა. იმდენჯერ გადაეკითხა, ზეპირადაც დაესწავლა. სხვათა შორის, მერე და მერე ამ მწერლის სხვა ნაწარმოებებიც წაიკითხა გერმანულად, რისთვისაც ამ ენის შემსწავლელ კურსებზეც კი იარა.

თუმცა, სიმართლე ითქვას, კაფკას იდუმალებით მოცულ გამონაგონს ბევრი ვერაფერი გაუგო: რატომ უნდა გადაქცეულიყო ადამიანი ხოჭოდ? რისი თქმა უნდოდა ამით ავტორს? ანდა „პროცესის“ მთავარი გმირი ავილოთ – კაცი, რომელიც იმ დანაშაულისთვის დაეპატიმრებინათ, რომელზეც თავად არანაირი წარმოდგენა არ ჰქონდა. „გამოსასწორებელ კოლონიაში“ კი რალაც უცნაური მანქანა უკეთებდა პატიმრებს ტანზე სვირინგებს... პროგრესულად უნდა ჩათვლილიყო ამგვარი ნაწერი თუ რეაქციულად?

რაკი საბოლოო აზრი ვერ გამოიტანა, თავუნამაც კომუნისტების უნდობლობა გაიზიარა კაფკას შემოქმედების მიმართ.

ოღონდ საქმე იმდენად ლიტერატურას არ შეეხებოდა, რამდენადაც მისივე თავს გადამხდარ დრამატულ ეპიზოდს, რასაც უმკაცრესად ასაიდუმლოებდა. პორტუ-ალეგრიში ვილაც ჟურნალისტმა საიდანღაც გამოჩხრიკა, ჩვენს ქალაქში მცხოვრები თერძი ბენიამინ კანტაროვიჩი თურმე დიდ მწერალ ფრანც კაფკას იცნობდაო. შეეცადა კიდევ, ინტერვიუ აელო თავუნასაგან, მაგრამ არაფერი გამოუვიდა. თავუნა ყოველ ჯერზე ერთსა და იმავეს პასუხობდა: ეს ჩემთვის უაღრესად პირადული ამბავია და არავისთან ვაპირებ საუბარსო. ჟურნალისტი არა და არ ეშვებოდა. ერთხელ ისიც კი უთხრა: გასულ კვირაში, ლონდონის აუქციონზე, კაფკას ხელმოწერილი წერილი 8500 დოლარად გაიყიდაო. ამოდენა თანხა მართლაც მიუთითებდა მწერლის მნიშვნელობაზე. თურმე ვილაც კოლექციონერი სან-პაულუდან ამავე ან უფრო მეტ თანხასაც კი იხდიდა კაფკას ხელმოწერილ ნებისმიერ ფურცელში.

– მართლაც მაქვს კაფკას დანერგილი ტექსტი, – უთხრა თავუნამ ჟურნალისტს, – მაგრამ ამის თაობაზე აღარაფერი მკითხოთ.

ჟურნალისტი არც ამას შეუჩერებია – ეს ხომ გასაოცარი ამბავია, საჯაროდ გასახმაურებელიო, – გასაქანს არ აძლევდა თავუნას. ინტერვიუს სანაცვლოდ ფულიც კი შეაძლია, ის კი ბოლოს მაკრატელს დასწვდა და ჟურნალისტი სულ კინნისკვრით გააგდო სამკერვალოდან. თუმცა იყო ერთი ადამიანი, ვისაც თავუნამ კაფკას შესახებ უამბო – ჟაიმი კანტაროვიჩი. ძმის შვილიშვილი პატარაობიდანვე გამორჩეულად უყვარდა. ისე, ძმისშვილები და ძმის შვილიშვილები მრავლად ჰყავდა, მაგრამ ჩვენი თერძი თავისიანებისადმი დიდი გულითადობით არასოდეს გამოირჩეოდა და არც იმათ ამოსდიოდათ მასზე მზე და მთვარე – დიდი ახირებული ვინმეაო, გაიძახოდნენ ერთხმად. ჟაიმი კი ასე არ ფიქრობდა. შეიძლება იმიტომ, რომ თვითონაც თავუნასნაირი იყო, ყოველ შემთხვევაში, რაღაცით მაინც. მისი მშობლები ადრევე დაშორდნენ, თვითონ კი სულ ავადმყოფობდა (პოლიომიელიტის შემდეგ სიარული უჭირდა

და საერთოდაც სუსტი და დაუცველი ყმანვილი გახლდათ, ოღონდ ძალიან გონიერი და კითხვის მოყვარული). როცა ნახა, ბაბუაჩემის ძმას მცირე, მაგრამ გემოვნებით შერჩეული ბიბლიოთეკა აქვსო, სთხოვა, იქნებ ხანდახან თქვენთან სტუმრობის ნება დამართოთ. მსგავსი რამ ვინმე სხვას რომ ეთხოვა ბენიამინისთვის, პირდაპირ უარს მიახლიდა, მაგრამ პატარა ჟაიმისათვის (რომელიც მაშინ ათიოდე წლის იქნებოდა) სულსაც არ დაიშურებდა. ეგ კი არა, თვითონაც არნახულ სიამოვნებას განიცდიდა, როცა ბიჭს ნაკითხულ წიგნებზე ესაუბრებოდა და ახალ-ახლების შერჩევაში ეხმარებოდა.

მაგრამ მათი სულიერი სიახლოვის მიზეზი მხოლოდ წიგნის სიყვარული არ ყოფილა. სკოლის დამთავრების შემდეგ ჟაიმი პოლიტიკამ გაიტაცა და მოგვიანებით სტუდენტურ მოძრაობაშიც ჩაება. მალევე სულაც ამ მოძრაობის მოთავედ იქცა, მეგობრებიც დიდ პატივს სცემდნენ, რაც თავუნას ძალიან ეამაყებოდა. ოღონდ ეს სიამაყე დიდხანს არ გაგრძელებულა. ჟაიმიმ გამოუცხადა, სტალინისტი ვარო და ისიც დასძინა, როგორც მოღალატე, ტროცკი სიკვდილს იმსახურებდაო. ამას არაერთი ცხარე კამათი მოჰყვა. ბევრჯერ ბენიამინს სახლიდანაც გაუგდია ახალგაზრდა კაცი. ჟაიმიც იფიცებოდა, ჩემი ფეხი აღარ იქნება აქო, მაგრამ მერე მაინც ბრუნდებოდა. იმდენად უყვარდა მოხუცი, ამ გრძნობას ვერანაირი პოლიტიკური განხეთქილება ვერ მოერეოდა.

სხვათა შორის, ამხანაგებისაგან განსხვავებით, ჟაიმი კაფკას დიდად აფასებდა. გერმანული კარგად იცოდა (რომ აღარაფერი ვთქვათ ინგლისურსა და ფრანგულზე) და ამ მწერლის თითქმის ყველა წიგნი ჰქონდა დედანში ნაკითხული, მათ შორის „მეტამორფოზაც“. სწორედ ამ მოთხრობას მოეხდინა მასზე წარუშლელი შთაბეჭდილება, სულ სხვა თვალით დაენახებინა ბევრი რამ. ისიც იცოდა, კომუნისტები დიდად რომ არ სწყალობდნენ კაფკას და მას ხელოვნურად გაბერილ ისეთ ავტორებს ამჯობინებდნენ, ვისი ნაწერებიც რევოლუციური პროპაგანდისთვის გამოადგებოდათ. კაფკას მემკვიდრეობა ამ მხრივ არანაირ ფასეულობას არ წარმოადგენდა.

ბევრ საკითხზე აზრთა სხვადასხვაობის მიუხედავად, მოხუცი-სა და მისი ძმის შვილიშვილის მეგობრობა უნინდებურად გრძელდებოდა. თანდათან უფრო მეტ შინაგან სიახლოვესაც გრძნობდნენ: ჟაიმისაც უჭირდა ოჯახის სხვა წევრებთან – სწორხაზოვან, გაქსუებულ ბურჟუებთან საერთო ენის გამონახვა. შეგნებულად ერიდებოდა სოფლად მცხოვრებ მამასა და მუდამ გაღიზიანებულ, ფხუკიან დედასთან ურთიერთობას, თავუნასთან კი თითქმის ყოველდღე მიდიოდა, ხშირად თავის შეყვარებულ ბეატრის გონსალვესთან ერთადაც. მხატვრის ქალიშვილი ბეატრისი, ჟაიმიზე ოდნავ უფროსი, მომხიბლავი და მგრძნობიარე ქალიშვილი იყო, ვისაც მეტად იტაცებდა კითხვა, განსაკუთრებით კი კაფკას აღიარებდა. დასხდებოდნენ ხოლმე სამნი და საათობით საუბრობდნენ, სანამ ბოლოს ბენიამინი კარს არ გამოაღებდა და არ დაითხოვდა.

18 წლის ჟაიმი რიუ-გრანდი-დუ-სულის უნივერსიტეტის პირველ კურსზე, პორტუგალიურ ენასა და ლიტერატურას სწავლობდა, როცა 1964 წლის სამხედრო გადატრიალება მოხდა. ის თავიდანვე ჩაება საპროტესტო გამოსვლებში სამხედრო რეჟიმის წინააღმდეგ და მისი გვარ-სახელიც მალევე მოხვდა საეჭვო ელემენტთა სიაში. არც ამას შეუშინებია, პირიქით, უფრო აენტო. ყველა მანიფესტზე აწერდა ხელს, ყველა პოლიტიკური მსვლელობის მონინავე რიგებში მიაბიჯებდა. ერთ-ერთმა თანაკურსელმა, რომელსაც საიდუმლო პოლიციაში ნაცნობი ჰყავდა, შეიტყო, რომ ჟაიმის სახელი ხშირად იხსენიებოდა ეჭვმიტანილთა ჩამონათვალში და აქამდე მხოლოდ შემთხვევითობის წყალობით გადარჩენოდა დაპატიმრებას. ამ ახალმა ამბავმა ჯგუფის წევრები ძალიან შეაშფოთა და საგანგებო შეხვედრაც დათქვეს. სწორედ იმ შეხვედრაზე გადანყდა, რომ ჟაიმი დროებით იქაურობას უნდა გასცლოდა, რომელიმე დიდ ქალაქში უნდა გადასულიყო, ვთქვათ სან-პაულუში, სადაც მას არავინ

იცნობდა. მართალია, ეს გადანყვეტილება სულაც არ უჯდებოდა ჭკუაში, მაგრამ ჟაიმი მაინც იძულებული გახდა, უმრავლესობის ნებას დამორჩილებოდა. მომხდარი ორადორ ადამიანს გაანდო. ბეატრისმა უთხრა, ვერ მიგატოვებ და სან-პაულუში გამოგყვებიო. უკვე გვარიანად მობერებულმა თავუნამ კი ძმის შვილიშვილის ნათქვამი მძიმედ აღიქვა. მისთვის ჟაიმი იმ ვაჟიშვილის მაგიერი იყო, რომელიც არასოდეს ჰყოლოდა – ერთადერთი ადამიანი, ვის მიმართაც ნამდვილ სიტბოსა და სიყვარულს განიცდიდა.

თუმცა, როცა ახალი ამბავი შეიტყო, გრძნობებს მაინც არ აჰყოლია. მშვენივრად ხვდებოდა, რა საფრთხესაც უქმნიდა ბიჭს პორტუ-ალეგრიში დარჩენა, სან-პაულუში გადახვეწით კი ეგებ მართლა გადარჩენოდა ციხეს. ოღონდ მთლად იოლადაც არ ჩანდა საქმე – სად უნდა ეცხოვრა, რა სახსრებით? ამ კითხვებზე ჟაიმის პასუხი არ გააჩნდა, მაგრამ არც მამისთვის და არც ვინმე ნათესავისთვის ფულის თხოვნას არ აპირებდა.

– იქნებ რამე სამუშაო გამოვნახო, – თქვა არცთუ თავდაჯერებულად.

– მერე, სწავლას თავს დაანებებ?

ჟაიმიმ მხრები აიჩეჩა.

– სწავლა, უნივერსიტეტი... ყველაფერი მოიცდის, სანამ ფეხზე დადგომას მოვახერხებ.

ბენიამინის პატარა ბინის სასტუმრო ოთახში ისხდნენ. ცოტა ხანს ხმა არც ერთს აღარ ამოუღია. მოხუცი თერძი თვალგამტერებული მისჩერებოდა ერთ წერტილს. უცებ ფეხზე წამოდგა.

– რაღაც მაქვს შენთვის, უთუოდ გამოგადგება.

კედლიდან სურათი ჩამოხსნა და მის უკან დამალული მომცრო სეიფის კარი გამოაღო. სეიფში მხოლოდ მუქი ყავისფერი კონვერტი იდო, რომელიც თავუნამ ჟაიმის გაუწოდა.

– მე მგონი, ეს ყველაფერს მოგიგვარებს.

ჟაიმიმ კონვერტი გახსნა და იქიდან გაყვითლებული ფურცელი ამოიღო. წაიკითხა, რაც ზედ ეწერა და თავზარდაცემული მიაჩერდა ბენიამინს.

- ეს ხომ კაფკაა!

- ნამდვილად კაფკაა, - ღიმილით დაუქნია თავი თავუნამ, - მისი ნაბეჭდი და მისივე ხელმოწერილი.

მერე ყველაფერი უამბო. ჟაიმი გაოცებული და მონუსხული უსმენდა - ვერაფრით წარმოიდგენდა, ბაბუამისის ძმას მსგავსი თავგადასავალი თუ შეიძლებოდა გადახდენოდა. მერე ერთხელ კიდევ დააცქერდა ფურცელს.

- ეს ხომ განძია, - ჩაიბურტყუნა შემცბარმა.

- სულ ცოტა, 8500 დოლარი ღირს.

- მოიცა, თავუნა, - ჟაიმის გაოცებასთან ერთად შეშფოთებაც დაეტყო, - იმედია, კაფკას დედნის გაყიდვას არ აპირებ!

- არა, - უთხრა თავუნამ, - მე არ ვაპირებ, მით უფრო, რომ პორტუ-ალეგრიში ამის მყიდველი ძნელად მოინახება. შენ გაყიდი, როცა სან-პაულუში ჩახვალ. იქ ერთი კოლექციონერი ყოფილა, ვინც ამაში დიდ ფულს გადაიხდის, ეგ ფული კი, სულ ცოტა, ორი წელი მაინც გაგატანინებს თავს.

ჟაიმი ცოტა ხანს ჩუმად იდგა, ისევ ფურცელს დასცქეროდა, ბოლოს თვალი თვალში გაუყარა თავუნას.

- არა, ბენიამინ, - უთხრა ხმაგაბზარულმა, - ამ საჩუქარს ვერ მივიღებ. თან მარტო იმიტომ არა, ძალიან ძვირფასი რომაა. ეს ფურცელი ხომ შენი ცხოვრების ნაწილია.

- ნუ სულელობ, - გაბრაზდა თავუნა, - მიედ-მოედები რაღაცას! ზედ რაც წერია, უკვე ზეპირად ვიცი, რომ გამაღვიძო, სხა-პასხუპით ჩამოვარაკრაკებ. გინდა, დაგიმტკიცო? - მცირე ხნით ჩაფიქრდა და მერე არცთუ გამართული გერმანულით ნამოინყო:

- Leoparden brechen in den Tempel ein und saufen die Opferkrüge leer; das wiederholt sich immer wieder; schliesslich kann man es vorausberechnen, und es wird ein Teil der Zeremonie.

ჩაამთავრა და გამარჯვებული სახით მიაჩერდა ჟაიმის.

- ხედავ? აღარ მჭირდება ეს ფურცელი. ბედნიერი ვიქნები, შენ თუ რამეში გამოგადგება. მე მგონი, კაფკასაც გაუხარდებოდა.

ჟაიმი მაინც ყოყმანობდა.

– კი მაგრამ, ეს ფურცელი შენთვის ისეთი ძვირფასია...

– შენ უფრო ძვირფასი ხარ, – მოკლედ მოუჭრა ბენიამინმა.

ჟაიმიმ მოხუცი გულში ჩაიკრა, ცოტა ხანს ასე ჩახუტებულები იდგნენ. ახალგაზრდა კაცი ცრემლს ვერ იკავებდა და მხრებიც უთროდა, მერე თავუნას თვალი გაუსწორა და უთხრა:

– რა მეთქმის მაღლობის მეტი.

– მაღლობა მე კი არა, კაფკას უნდა უთხრა. თავისი ნაწერები თითქმის მთლიანად გაანადგურა, ამიტომაც იქცა ეს ფურცელი იშვიათობად და ფასიც ამიტომ დაედო.

ჟაიმი ერთხელაც გადაეხვია და წამოვიდა.

სალამოს რვა საათი იყო. ჟაიმიმ ქუჩიდანვე დაურეკა ამხანაგებს, ბეატრისის ბინაში შეხვედრაზე შეუთანხმდა და თვითონაც პირდაპირ იქით გაეშურა. შეხვედრა თორმეტის ნახევარზე მოთავდა. გარეთ რომ გამოვიდნენ, სამმა უცნობმა, ვინც თავი პოლიციის თანამშრომლებად წარადგინა, ყველას იქვე დაუპირა დაკავება. ატყდა ჯაჯგური და განევ-გამონევა და ჟაიმის გარდა, ყველამ მოახერხა გაქცევა. იმან, რაკი წინდანინვე იცოდა, ჩემი ფეხის გადამკიდე, სირბილი გამიჭირდებაო, პოლიციელებს მუშტი-კრივი გაუმართა და ამხანაგებს საშუალება მისცა, სიბნელეში გაუჩინარებულიყვნენ.

ღამის პირველ საათზე თავუნა კარზე დაჟინებულმა კაკუნმა გამოაღვიძა.

– ვინ არის?– იკითხა შეშფოთებულმა.

– მე ვარ, თავუნა, – მოესმა ალელვებული ხმა.

– ვინ შენ?

- ბეატრისი, ჟაიმის მეგობარი. გამილე კარი, გთხოვ!

მოხუცი გაჭირვებით წამოდგა - ღამღამობით რევმატიზმი განსაკუთრებით ტანჯავდა ხოლმე - ძველი ხალათი შემოიცვა, კართან მივიდა და გამოაღო. ბეატრისი ცხარე ცრემლით ტიროდა.

- საშინელება მოხდა, თაგუნა, საშინელება... - მერე ყველაფერი უამბო. როცა ლაპარაკს მორჩა, ოთახში აუტანელი დუმილი ჩამონვა.

- ეგ საქმე მე მომანდე, - როდის-როდის ამოღერდა მოხუცმა.
- რამეს მოვიფიქრებ.

- შენ, თაგუნა? - თვალცრემლიან ბეატრისს გაელიმა კიდეც.
- ეგ როგორ? შენ რა შეგიძლია?

- პირველ რიგში, სამკერვალოში წასვლა.

- სამკერვალოში? - ვერაფერს მიხვდა ბეატრისი. - იქ რა გინდა ამ შუალამისას?

- ეგეც გეგმის ნაწილია, - უთხრა თაგუნამ. - ვიცი, ვერაფერს ხვდები, მაგრამ არ იღელვო, ყველაფერი გამოვა.

- კი მაგრამ, ჟაიმი ხომ...

- ვიცი, საყვარელო, ვიცი. ახლა შინ წადი და მე მაცადე. იქნებ ცოტა წაიძინო, ხვალ კი კარგ ამბავს გაიგებ.

თაგუნა ჩქარი ნაბიჯით მიუყვებოდა უკაცრიელ ქუჩებს, ვიდრე პორტუ-ალეგრის მთავარ უბანში ერთ ძველ შენობას არ მიადგა, რომელშიც მისი სამკერვალოც იყო განთავსებული. ღამის დარაჯს მოხუცის დანახვა ძალიან გაუკვირდა.

- ამ დროს აქ რამ მოგიყვანა, თაგუნა, ხომ მშვიდობაა?

- საჩქარო შეკვეთაა.

- დილის ოთხ საათზე? - დარაჯი ცნობისმოყვარეობას ვერ მალავდა. - აბა, ვილაცის დასაფლავება ყოფილა ხვალ, ანდა ქორწილი.

- კი, ქორწილია, - მიუგო თავუნამ.

- ეგ ჯობია, ორი უბედურებიდან ნაკლებია, - თვალი ჩაუკრა დარაჯმა და თავის რადიომიმღებს მიუბრუნდა.

თავუნამ მოფახფახებულ ლიფტში შეაბიჯა და მეოთხე სართულზე ავიდა. სამკერვალოს კარი გააღო (რომელსაც ჯერ ისევ ამშვენებდა აბრა „ლეოპოლდუ და ბენიამინი“), შუქი აანთო და კარი მიხურა. მერე მომცრო ოთახის კუთხეში მდგარ კარადას მიუახლოვდა და გასაღები მოარგო. ღრმად ამოიოხრა, თითქოს შვებით: დიახ, რაც ახლა სჭირდებოდა, სწორედ იქ იდო. ნაღდი ინგლისური, მორუხო ფერის ქაშმირის ქსოვილის მოზრდილი თოფი გახლდათ, ულამაზესი და ძვირფასი. ჯერ კიდევ პორტუ-ალეგრიში ახლად ჩამოსულს ეყიდა შავ ბაზარზე. თავიდან აპირებდა, ამ ნაჭრისგან თავისთვის შეეკერა შარვალი და პიჯაკი, ეგებ საქორწინო, თუკი ბედი გაუღიმებდა და კვლავ ეღირსებოდა ბერტასთან შეხვედრა, თუკი ისიც თანხმობას ეტყოდა ცოლობაზე... მაგრამ ბედმა სხვაგვარად ინება. ვერც სხვა ქალმა დაიკავა ადგილი მის ცხოვრებაში და ინგლისური ქაშმირის ეს ქსოვილიც ჩრჩილისგან საგულდაგულოდ დაცული ინახებოდა კარადაში.

თავუნამ ხვნეშა-ხვნეშით გაშალა თოფი მაგიდაზე. მერე შუბლშეჭმუხნილმა ძველი რვეული გადაფურცლა, მიაგნო, რასაც ეძებდა და დაუყოვნებლივ შეუდგა საქმეს. მომდევნო სამი საათის განმავლობაში გამალეებული ჭრიდა და კერავდა, თან კედლის საათისკენ გაურბოდა თვალი, ვაითუ ვერ მოვასწროო. უცებ, გადამწყვეტ წუთს, შუქი გამოირთო. ვერც ამან შეაჩერა. ახლა უკვე სანთლის შუქზე აგრძელებდა საქმეს, სანამ ბოლომდე არ მიიყვანა. დასრულებული ნახელავი რომ შეათვალიერა, თავი ველარ შეიკავა და გამარჯვებულის ყიჟინა დასცა. დიახ, ყოველგვარი ეჭვის გარეშე, ეს მისი საუკეთესო ქმნილება იყო, მისი, როგორც თერძის, შედეგრი.

შარვალი და პიჯაკი ფრთხილად დაკეცა და ჩანთაში ჩადო. ქალაქის ეს ნაწილი ჯერაც უშუქოდ რჩებოდა და კიბეზე ფეხით მოუნია ჩასვლა. ქოშინ-ქოშინით ჩაათავა საფეხურები. სახეზე ფე

ჩი აღარ ედო. შეშფოთებულმა დარაჯმა ჰკითხა: ცუდად ხომ არა
არ, იქნებ ექიმს გამოვუძახო.

არა, თავუნას ექიმი არაფერში სჭირდებოდა. შენობიდან გამო-
ვიდა და იქვე გაჩერებულ ტაქსიში ჩაჯდა.

– საით? – ჰკითხა მძღოლმა.

– პოლიციის მთავარ სამმართველოში. იცი, ეგ სადაა?

– ვინმეს აბეზღებთ თუ თვითონ უნდა ჩაბარდეთ? – გაეხუმრა
მძღოლი.

– გეყო მასხრობა, ნავედით.

მძღოლმა მანქანა დაძრა. ათიოდე წუთის შემდეგ უკვე ადგილ-
ზე იყვნენ.

თავუნა მორიგეს მიადგა და სამმართველოს უფროსი ფრან-
სისკუ იკითხა.

– თქვენი სახელი? – ჰკითხა მორიგემ.

– ბენიამინი მქვია. მისი პირადი თერძი ვარ.

– თერძი? – მორიგემ კოპები შეიკრა. – არა მგონია, ახლა
თქვენი მიღება შეძლოს, ეს-ესაა, მოვიდა და უამრავი საქმე აქვს.

– შეკვეთა მოვუტანე, – უკან დახევას არ აპირებდა თავუნა.

მორიგე ტელეფონის ყურმილს დასწვდა და ჩუმი ხმით რაღაც
მოახსენა უფროსს. მერე ყურმილი დადო.

– მეორე სართულზე აბრძანდით, – უთხრა თავუნას.

უფროსი – ტანმაღალი, წარმოსადეგი, უღვაშა მამაკაცი –

მარტო დაუხვდა სამუშაო ოთახში.

– დღეს მართლა ვერ მიგიღებდი, თავუნა, თავზე საყრელი
საქმე მაქვს, ოღონდ ცნობისმოყვარეობას ვერ მოვერიე. რაო, რა
შეკვეთაო?

თავუნამ უხმოდ გახსნა ჩანთა და იქიდან თავისი ნახელავი
ამოიღო.

– ეს მე მომიტანე? – გაიკვირვა უფროსმა.

– დიახ, საჩუქარია თქვენი თერძისგან.

გაოცებულმა კაცმა გულდასმით დაათვალიერა ძღვენი.

– ნამდვილად შესანიშნავი ნამუშევარია, მსგავსი ჩემთვის ჯერ არაფერი შეგიკერია. არადა, რახანია, ერთმანეთს ვიცნობთ.

პიჯაკი შემოიცივა და უზადოდაც მოერგო ტანზე. მართალია, მარცხენა სახელო მარჯვენასთან შედარებით რამდენიმე მილიმეტრით მოკლე იყო – თავუნას, თუნდაც სიმბოლური მნიშვნელობით, მაინც ეერთგულა თავისი პრინციპებისათვის – მაგრამ პოლიციის მადლჩინოსანმა ეს საერთოდ ვერ შეამჩნია.

– გადასარევია, – თქვა მერე, – მართლა უნაკლოა... – და იქვე, უკვე დაეჭვებულმა დაამატა: – სანაცვლოდ რას ითხოვ?

თავუნა გაუგებარ იწილო-ბინილოს მოჰყვა: ჩემი ამდენი ხნის და თან საუკეთესო მუშტარი ბრძანდებით, სადაცაა, შობა დადგება და ვიფიქრო...

სამმართველოს უფროსმა სიტყვა გაანწყვეტინა:

– მისმინე, თავუნა! მე თავგზას ვერ ამიბნევ, აშკარად რალაცას ითხოვ, დროს ნულარ დამაკარგვინებ და პირდაპირ მითხარი, რა გინდა.

გადამწყვეტი ნუთიც დადგა. თავუნამ გაჭირვებით ჩაყლაპა ნერწყვი და ნამოიწყო:

– ნუხელ თქვენმა ხალხმა ერთი ახალგაზრდა კაცი დააკავა...

– ვიცი, აგერ მიდევს პატაკი, მაგიდაზე. სწორედ წაკითხვას ვაპირებდი.

ფურცელს დასწვდა, სახეგამკაცრებულმა გადაიკითხა. ისეთი მზერა ესროლა თავუნას, მეგობრულს ვერაფრით დაარქმევდი, ლაშის გაბურღა შუშად ქცეული თვალებით.

– ეს ჟაიმი კანტაროვიჩი შენი ნათესავია?

– დიახ.

– და გინდა, გავათავისუფლო... – პოლიციელმა ფურცელი ისევ მაგიდაზე მიაგდო. – არ გამოვა ეს ამბავი, თავუნა, მაგას ვერ ვიზამ, ვერ გავუშვებ შენს ნათესავს.

ლამის აქვითინებული თაგუნა მის დაყოლიებას ცდილობდა: ბიჭმა ბავშვობიდანვე ბევრი გაჭირვება ნახა, მშობლები ადრევე გასცილდნენ ერთმანეთს, ჯანმრთელობაც არ უვარგა, ხეიბარია და რა გასაკვირია, ცხოვრებას თუ აუჯანყდაო? ოღონდ არავისთვის არაფრის დამშავებელია, არც რომელიმე დანაშაულებრივ ჯგუფს ეკუთვნის, ერთი ჩვეულებრივი, ცოტა დოღრიალა სტუდენტია, თან სან-პაულუში აპირებს გადაბარგებასო. სამმართველოს უფროსი ერთხელაც დასწვდა პატაკს.

- კი მაგრამ, საქმე უკვე ძიებაშია, თაგუნა. თურმე შესაძლოა საერთაშორისო კავშირები გამოიკვეთოს: ჩვენებმა რაღაც საბუთი უპოვეს, გერმანულად დანერილი. ვიღაც კაფკა აწერს ხელს. აი, ესეც ზედ ერთვის პატაკს, - თქვა და თაგუნას კაფკას ტექსტი გაუწოდა.

- შემთხვევით, ხომ არ იცი, ვინ არის ეს კაცი?

- ვიცი, - უთხრა თაგუნამ, - მწერალია. უკვე გარდაიცვალა. თუმცა თავის დროზე, როცა ევროპაში ვცხოვრობდი, ერთხელ პირადად შევხვდი. სწორედ მაშინ მაჩუქა ეს ფურცელი.

- მწერალი? - პოლიციის სამმართველოს უფროსს ჯერაც ეჭვები ღრღნიდა. - მე ასეთი მწერალი არასოდეს გამიგონია... - მერე თითქოს რაღაც აზრმა გაუელვა. - მოიცა, მოიცა... ერთი გამომძიებელი გვყავს, წიგნის ჭია. აბა, იმან თუ იცის რამე?

ტელეფონზე ნომერი აკრიფა.

- ფელისბერტუ ხარ? რაღაცა მაქვს შენთან გასარკვევი, ლიტერატურას ეხება. მითხარი ერთი, ვინმე კაფკას გვარი გაგიგია? გაგიგია?! მართლა მწერალია? ოღონდ ძნელად გასაგები? რა ენაზე წერდა? გერმანულად? კარგი.

ყურმილი დადო.

- მართალი ბრძანდები, თაგუნა. კაფკა ნამდვილად მწერალი ყოფილა. მოიცა, შენ ხომ გესმის გერმანული? მოდი აბა, მითარგმნე, აქ რა წერია.

თაგუნამ პირნათლად შეასრულა, რასაც სთხოვდნენ. სამმართველოს უფროსი ყურადღებით უსმენდა და, გაოცებული, წარბებს ათამაშებდა.

- რა აბდაუბდაა! თავი-ბოლო ვერ გავიგე, ლეოპარდები ტაძარშიო?! რა ლეოპარდები, რის ტაძარი?

უცებ ისევ ეჭვი მოეძალა.

- ეს დაშიფრული გზავნილი ხომ არ არის, თავუნა? ლეოპარდები ტაძარში... იატაკქვეშა დაჯგუფების სახელს ჰგავს.

- არანაირი ფარული აზრი აქ არ იმალება, - დაბეჯითებით განუცხადა თავუნამ. - ასე წერდა ეს კაცი და რა გინდა, რომ ქნა?!

- დარწმუნებული ხარ? - ყოყმანით ჰკითხა პოლიციელმა.

- პატიოსან სიტყვას გაძლევ.

სამმართველოს უფროსს მის პატიოსნებაში მანამდე არასოდეს შეეტანა ეჭვი.

- კარგი, დაგიჯერებ. იმედია, თვალში ნაცარს არ მაყრი, - ცოტა ხნით გაჩუმდა, ბოლოს კი ის კითხვაც დაუსვა, რომელიც ეტყობა, აწვალებდა: - ერთი რამე მითხარი, თავუნა. დიდი ხანია, გიცნობ და ვიცი, კითხვა გიყვარს. მოგწონს ახლა შენ ეს?

- არა, - მიუგო თავუნამ, - ჩემი აზრით, ნაგავია.

- აგაშენა ღმერთმა, - გაიბადრა პოლიციელი. - ნაგავი და თან როგორი, ტვინს იღრძობ კაცი! ლეოპარდები ტაძარში... ვის რა ჩემ ფეხებად სჭირდება ლეოპარდები ტაძარში? ეს ვითომ მწერლები თვითონაც წვალობენ და სხვასაც აწვალებენ. მე თუ მკითხავ, დიდი სისულელეა, გიჟის ნაბოდვარი. რას გეტყვი, იცი, ერთი მაგ ლეოპარდების დედაც, ჩემო თავუნა! - გული მოიოხა და კმაყოფილმა ჩაიღიმა. - ისე, ბედმა გაგიღიმა, დღეს კარგ ფეხზე ვარ ამდგარი. გავუშვებ იმ შენს ნათესავს, ოღონდ იცოდე, თვალით აღარ დამენახოს. გაიგე?

მაგიდას მიუჯდა და პატაკის ფურცლის თავში ირიბად წააწერა რამდენიმე სტრიქონი, რაც მერე ხმამაღლაც წაიკითხა თავუნას გასაგონად:

„გამოძიებით დადგინდა, რომ თანდართული საბუთი წარმოადგენს ან გარდაცვლილი უცხოელი ავტორის ლიტერატურულ ტექსტს. ეჭვმიტანილი ჟაიმი კანტაროვიჩი (კოდური სახელი „ნესვა“) გათავისუფლდა სამხილების არარსებობის გამო, თუმცა ჯერჯერობით მაინც რჩება მეთვალყურეობის ქვეშ“.

ისევ დასწვდა ყურმილს და ახლა ტელეფონის სხვა ნომერი აკრიფა.

– შეგიძლიათ გაუშვათ ის ბიჭი, კანტაროვიჩი. ნათესავი მოაკითხავს. რაო? გასაგებია, კარგი. არა, იყოს, როგორც არის.

ყურმილი დადო და მოხუც თერძს გახედა.

– უნდა გაგაფრთხილო, თაგუნა: ახლა ბიჭი მაინცდამაინც კარგი შესახედი ვერ არის. ხომ იცი, ზოგჯერ დაკითხვისას ჩემები ეშხში შედიან და ზედმეტი მოსდით ხოლმე, ამიტომ ნუ გაგიკვირდება. უკანა გასასვლელთან დაგახვედრებენ. იმედია, უხმაუროდ გაეცლებით აქაურობას.

მერე კაფკასეული ტექსტი გაუნოდა.

– ეს შენია, ნაილე.

ოღონდ სანამ თაგუნა გამოართმევდა, აზრი შეიცვალა.

– ამბობ, ამ ფურცელს დანაშაულებრივ საქმიანობასთან კავშირი არა აქვსო, არა? სიტყვაზე გენდობი, თუმცა ყოველი შემთხვევისთვის აჯობებს...

ფურცელი ნაკუნებად აქცია და ნაკუნებს სანაგვე კალათაში ჩაუძახა. თაგუნა გაქვავებული მისჩერებოდა.

– ალბათ გული არ დაგწყდება, თვითონ არ თქვი, ნაგავიაო?

– ვთქვი, – გრძნობადაცლილი ხმით მიუგო თაგუნამაც.

– მაშინ უპოვია ამ ფურცელს თავისი ადგილი და ეგ არის! რაც შემეძლო, გეცი პატივი, ახლა მიბრძანდი და გახსოვდეს, კრინტი არ დაძრა არავისთან იმაზე, რაც აქ მოხდა. თუ გავიგე, რომ ჩვენი საუბრის შესახებ ვინმეს რამე უთხარი, ყვერებს დაგაგლეჯ. წინადაცვეთილი ისედაც ხარ და აღარაფერი შეგრჩება. ნადი დროზე, სანამ გადამიფიქრებია.

თაგუნამ კიბე ჩამოათავა და გრძელი დერეფნით უკანა გასასვლელისაკენ გაემართა. ჟაიმი და პოლიციის ერთი თანამშრომელი იქ ელოდებოდნენ. ნაცემი და სახედალურჯებული ბიჭი მართლა საცოდავად გამოიყურებოდა. თაგუნას დაჟინების მიუხედავად, საავადმყოფოში ან კერძო ექიმთან მისვლაზე სასტიკი უარი განაცხადა. შინ შეირბინა, სადაც უკვე ჩალაგებული ჩანთა ელოდებოდა,

მერე დედასა და ბეატრისს გამოემშვიდობა და პირდაპირ ავტოსადგურისაკენ გაქანდა.

სალამოს რვა საათზე ხეს მოფარებული თავუნა ამ სახელდახელო სამალავიდან უთვალთვალებდა პოლიციის სამმართველოს მთავარ შესასვლელს. ხედავდა, როგორ გამოდიოდნენ იქიდან თანამშრომლები, თანდათან როგორ ქრებოდა შუქი ყველა ფანჯარაში. ბოლოს, როგორც მოელოდა, დამლაგებელი გამოვიდა – დიდი, ბორბლებიანი ნაგვის ყუთი გამოაგორა და ტროტუარზე დატოვა.

თავუნამ შორიახლოს გაჩერებული ძველი გერმანული მიკროავტობუსის მძღოლს ხელით რაღაც ანიშნა. იმანაც მანქანა სამმართველოს შენობას მოაყენა, მერე გადმოვიდა და თავუნას დახმარებით, ნაგვის ყუთი მანქანაში შედგა.

– ნავედით, ნავედით, – ლელავდა ბენიამინი.

მძღოლმა თავიდან ძრავის ამუშავება ვერ მოახერხა, მაგრამ ბოლოს, როგორც იქნა, მანქანა დაიქოქა. მძღოლსაც აშკარად ეტყობოდა მღელვარება.

– ცხოვრებაში ბევრი შავი საქმე მიკეთებია, მაგრამ ნაგვის ყუთი პირველად მოვიპარე, – უთხრა თავუნას.

– ნუ ტლიკინებ, – შეუღრინა იმანაც. – ცოტას გიხდის?

წინდანინ შედგენილი გეგმის მიხედვით, კარგა ხანს იბოდილეს ქალაქის ქუჩებში, ვიდრე თავუნას სახლს მიადგებოდნენ. მძღოლი ნაგვის ყუთის ბინამდე მიტანაშიც დაეხმარა. თავუნამ ანგარიში გაუსწორა, მძღოლიც უკვე წასვლას აპირებდა, მაგრამ მობრუნდა და ჰკითხა:

– არა, რომ არ მითხრა, გავგიჟდები: რაში სჭირდება შენისთანა ასაკოვან ადამიანს ამ ნაგვის მოპარვა, თან პოლიციიდან?

– იატაკქვეშა ჯგუფის წევრი ვარ, – მიუგო თავუნამ, – დავალებას ვასრულებ, თანაც ძალიან მნიშვნელოვან დავალებას.

მძლოლი ეჭვის თვალით მიაჩერდა, აღარც იცოდა, რა ეთქვა. თაგუნას გაეცინა.

– გემასხრები. ისე, თუ მართლა გინდა, იცოდე, გეტყვი, – მაშინვე ლამის ჩურჩულზე გადავიდა, – ოღონდ კაციშვილს არ უთხრა: ნაგვის ყუთებს ვაგროვებ, ამ თვეში უკვე მესამე მოვიპარე.

მძლოლი ერთხანს გაშტერებული იდგა, მერე ორივეს სიცილი აუტყდა. ბოლოს უთხრა, ნაგვის მოპარვას თუ გააგრძელებ, ჩემი იმედი გქონდესო, და დაემშვიდობა. თაგუნამ განჯინიდან ტილოს დიდი ნაჭერი გადმოიღო, იატაკზე გაშალა, ნაგვის ყუთი ზედ დაცალა, მერე დაჯდა და მოთმინებით შეუდგა მისი შიგთავსის გადარჩევას. ძებნამ რამდენიმე საათს გასტანა – რალა არ ეყარა იმ ნაგვის ყუთში: ქალაღდის ნახევები, მთლიანად თუ სანახევროდ დამწვარი ფოტოები, ფორთოხლისა და ბანანის ქერქები, ცარიელი ბოთლები, სიგარეტის ნამწვები, სიგარის ნარჩენები, ასანთის ღერები, ნასუფრალჩარჩენილი მუყაოს ყუთები...

უკვე თენდებოდა, როცა თაგუნამ, ბოლოს და ბოლოს, მიაგნო იმას, რასაც ეძებდა: ქალაღდის ერთ ნაკუნს, რაზეც მხოლოდ ეს იკითხებოდა: Leoparden in.

აი, სულ ეს დარჩა იმ ტექსტიდან, რასაც ხელს აწერდა ფრანც კაფკა, 1883 წელს პრაღაში დაბადებული და 1924 წელს ტუბერკულოზით გარდაცვლილი ჩეხი მწერალი.

სათანადო ჩარჩოში ჩასმულ ამ პანანინა ნაგლეჯს ბენიამინ კანტაროვიჩი 1980 წლამდე, ანუ სიცოცხლის ბოლომდე ინახავდა. ლოგინად ჩავარდნილსაც სასთუმალთან ედო პატარა მაგიდაზე, უკვე საავადმყოფოს პალატაში. ფიქრში მუდამ კაფკას იმ ტექსტის სიტყვები უტრიალებდა და სულთმობრძავიც ბოდვისას იმავეს იმეორებდა. ექთნები მეუბნებოდნენ, ეტყობა, მოხუცს რაც ელანდება, სულ ლეოპარდებზე ლაპარაკობსო. მაგრამ მე ხომ ვიცი, არაფერი ელანდებოდა – ყოველ შემთხვევაში, მარტო მოლანდებებით არ აიხსნებოდა ეს ამბავი. ერთი ღამე – თაგუნასათვის უკანასკნელი – მის სანოლთან მჯდომმა გავატარე. გაუნძრევლად იწვა ხელებმომუშტული...

აი, ვხედავ უძრავს, ხელებმომუშტულს. მის ზურგს უკან ტაძრის ღია კარი მოჩანს – ტაძრის, სადაც თვალისმომჭრელი, ძვირფასი თვლებით მოოჭვილი ოქროს სამსხვერპლო სასმისები ინახება. მათ არავინ იცავს: გულგახეთქილი ღვთისმსახურები სადღაც გაქცეულან, ოღონდ არა თაგუნა. მასაც ეშინია, მაგრამ ფეხსაც არ იცვლის. არადა, ამ ტაძართან არაფერი ესაქმება; არც ღმერთის სწამს და არც იმ ღვთისმსახურების, აქ რომ ტარდება ანდა ადრე ტარდებოდა. საერთოდ არ სწამს არც ერთი ღმერთის – მისთვის ხომ რწმენა ბანგის ტოლფარდია, ოღონდ ახლა ამას არავითარი მნიშვნელობა არა აქვს. მთავარი სხვაა, ყველაფერზე მნიშვნელოვანი, და ისიც იმ სხვას ელოდება გახევებული, ხელებმომუშტული. ვინ იცის, რამდენ ხანს გრძელდებოდა ეს მოლოდინი: დღეები, კვირები, იქნებ თვეები ან სულაც წლები... ცხადია, წლები, უამრავი წელიწადი. სხვა მის ადგილას ხელსაც ჩაიქნევდა, მაგრამ არა თაგუნა – თაგუნა დარწმუნებულია, ისინი აუცილებლად გამოჩნდებიან, აკი ერთხელ უკვე შეხვდა კიდეც! კარგად იცნობს იმათ მძვინვარე სიჯიუტეს. რა თქმა უნდა, აუცილებლად მოვლენ ამ უკანასკნელ შეხვედრაზე.

ღამე ჩამოწვა, სიბნელიდან ხმები მოესმის: მოდი, ბენიამინ, შინ შემოდი, შეჭამე რამეო... მშობლები და და-ძმა ეძახიან, ღელავენ მის გამო, არ უნდათ, რამე შარში გაეხვეს. თაგუნაც უფასებს ამას თავისიანებს, მაგრამ მათი ხათრითაც კი ვერ მოიცვლის ფეხს. ასე იდგება აქ გადამწყვეტი შეტაკების მოლოდინში. მისი მეგობარი იოსიც სწორედ ასე მოიქცეოდა. ნეტავ ბერტასაც შეეძლოს ახლა მისი დანახვა, თავისი თვალთ დარწმუნდებოდა – კი არ იპარავს, იცავს ოქროს სასმისებს! მაშინ ბერტასაც გაუქრებოდა ყოველგვარი ეჭვი, დარწმუნდებოდა თაგუნას პატიოსნებაში, მიხვდებოდა, რისი თქმაც უნდოდა მას იმ საღამოს, წლების წინ, როცა დავალებაზე ჩამოუგდო სიტყვა. მაგრამ აღარ არიან არც იოსი, არც ბერტა და აღარც ჟაიმი... მამაცი ჟაიმი, რომელიც ავტოკატასტროფა-

ში დაილუპა უკვე სან-პაულუში დასახლებული. თავუნა სრულიად მარტოა, მაგრამ ეგეც არაფერი! და აი, ბოლოს და ბოლოს, სუსტი შიშინის მსგავსი ხმაც ისმის. თავუნა იძაბება, გაფაციცებული აყურადებს: ვითომ ისინი არიან? ისინი არიან. ბილიკზე ლეოპარდები მოაბიჯებენ, უკვე გადაშენების გზაზე დამდგარი სახეობის ორი დიდებული წარმომადგენელი. გვერდიგვერდ მოუყვებიან ბილიკს და თან ტუჩებს ილოკავენ. ეგ იმიტომ, რომ დიდი ხანია, აღარ უგემიათ ოქროს სასმისებში ჩასხმული ის სასმელი, რომლის სუნიც ახლა ორივეს ყნოსვას უღიზიანებს და თავისკენ იზიდავს. თავუნას დანახვაზე უცებ ერთ ადგილას ირინდებიან. მტაცებლები და ჩიაკაცი ერთმანეთს მისჩერებიან. დგება ჭეშმარიტების წამი. წესით, თავუნა ადგილს უნდა მოწყდეს და გაიქცეს. ლეოპარდებიც სწორედ ამას ელოდებიან – როგორ გაიქცევა... მერე მატარებელში ჩაჯდება, სამხრეთ რუსეთის პატარა, ებრაულ სოფელს მიაშურებს და სამუდამოდ გაუჩინარდება.

მაგრამ თავუნა არსადაც არ გარბის, გაუნძრევლად დგას ხელებმომუშტული. No pasarán, – ცრის ერთმანეთზე სიმწრით დაჭერილ კბილებში. No pasarán. ლეოპარდები თვალს არ აშორებენ, მერე ერთ-ერთი ისეთი ხმით დაიღრიალებს, ირგვლივ ყველაფერი აზანზარდება. თავუნა კი თვალსაც არ ახამხამებს, კლდესავით დგას მუშტებშეკრული. No pasarán.

ლეოპარდები ზანტად აქცევენ ზურგს და ისევ იმ სიბნელეს უბრუნდებიან, საიდანაც ცოტა ხნის წინ გამოჩნდნენ. უნებურად თავუნაც ხმამალლა ამოიხვნეშებს. ლეოპარდები გაუჩინარდნენ... ნეტავ ახლა სად არიან? ყოველ შემთხვევაში, ტაძარში არა. არა, ტაძარში ნამდვილად არ არიან და ახლა თავუნასაც შეუძლია, ბოლოს და ბოლოს, მოისვენოს და შვებით ამოისუნთქოს, ტაძრის კარი დაკეტოს და თავისი გზით წავიდეს.